

T.C.

OKAN ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNE DEVAM EDEN
48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ İLE
ÇOCUKLARA YÖNELİK EBEVEYN TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ DÜZEYİ**

Nurullah BÜLBÜL

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mine AKKAYNAK**

İstanbul, 2019

T.C.

OKAN ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNE DEVAM EDEN
48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ İLE
ÇOCUKLARA YÖNELİK EBEVEYN TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ DÜZEYİ**

Nurullah BÜLBÜL

164004010

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mine AKKAYNAK

İstanbul, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

T.C
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Hıvalık Duman
Anabilim/Bilim Dalı : Gıda Bilimi ve Eğitimi
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi M. Akkaya
Öğrenci No : 160000010
Tez Savunma Tarihi : 16.06.2019
Tez Savunma Saati : 14.00

Tez Konusu : Otların Eğitimi Dura Eden Uygulama ve Öğretim Rehberi Kitabı
Rehberi Kitabı İçerisindeki Etkinliklerin Analizi Üzerine

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 28.Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin _____'ne OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi M. Akkaya	Kabul	
Dr. Öğr. Üyesi Bülent Aksoy	Kabul	
Prof. Dr. Aida SAKMAK	Kabul	

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Jön WATAN		

ÖZET

Araştırmanın temel amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamaktır.

Araştırmanın evrenini 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul'un Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçelerinde bulunan 18 farklı okul öncesi eğitim kurumunda eğitime devam etmekte olan 280 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada demografik verileri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu”, ebeveyn tutumlarını ölçümlemek amacıyla, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” kullanılırken, okul öncesi çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerini ölçümlemek için “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği” kullanılmıştır.

Toplanan araştırma verileri SPSS 24.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, Bağımsız Gruplar t Testi, Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Kruskal Wallis Testi ve Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, meslekleri, eğitim ve ekonomik düzeyleriyle ailede çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı değişkenlerine göre ebeveyn tutumlarının alt boyutlarıyla rekabet stiline alt boyutlarının değişiklik gösterdiği anlaşılmıştır. Buna ek olarak, okul öncesi çocukların yaşları, cinsiyetleri, çocukların kardeş sayısı gibi bireysel özelliklerine göre rekabet stillerinin alt boyutlarda farklılık gösterdikleri araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Son olarak araştırma sonucunda, demokratik ebeveyn tutumları geliştikçe bundan çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerinin pozitif yönde etkilendiği; “Otoriter ebeveyn tutumu” ile “Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun” çocukların “Göreve odaklı rekabet” stillerini negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, 48-72 aylık çocuklar, Rekabet stilleri, Ebeveyn tutumları.

ABSTRACT

THE LEVEL OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PRESCHOOL CHILDREN'S COMPETITION STYLES AND PARENT'S ATTITUDES TOWARDS 48-72-MONTH-OLD CHILDREN

Main purpose of this study is to analyze the relationship between the preschool children's competition styles and parent's attitudes towards 48-72 month old children.

The sample of the research consists of 280 children, who are continuing their education in 18 different pre-primary education institutions in the Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane and Şişli districts of Istanbul in the academic year 2018-2019.

Relative screening method has been used in the study. In the research was used "Personal Information Form" for collecting demographic data of participants; for collecting data of parental attitudes, "Parental Attitude Scale" and to measure the competitive styles of pre-school children "Preschool Children's Competition Styles Scale".

The collected research data was analyzed by SPSS 24.0 program. In the analysis of the data were used Independent Groups t Test, One-way Analysis of Variance (ANOVA), Kruskal Wallis Test and Pearson Correlation Analysis.

As a result of the research; it has been found to vary parents attitudes and the children's competition style according to the age, sex, marital status, occupation, education and economic situation of the parents.

Furthermore, It was determined that democratic parental attitudes are positively influenced by children's "Other-Referenced Competition Styles" children, but also the authoritarian parental attitude and protective parental attitude negatively effect on the "Task-Oriented Competition Styles" and "Other-Referenced Competition Styles" of the children.

Key Words: Preschool children education, 48-72 month old children, Competition styles, Parental attitude.

ÖNSÖZ

Bilgi, deneyim ve tecrübelerini bir an olsun eksik etmeyen ve akademik danışmanlık süreci boyunca bana yol gösteren kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mine AKKAYNAK'a çok teşekkür ederim.

Sevgili tez jürim Prof. Dr. Aida ŞAHMUR ve Dr. Öğr. Üyesi Güldalı AYBAŞ'a çalışmama sundukları katkı ve önerilerden dolayı çok teşekkür ederim.

Tezimin hazırlanış sürecinde anlayış ve desteklerini eksik etmeyen ve bu süreçte imkanları el verdikçe yardımcı olmaya çalışan çalışma arkadaşlarım ve idarecilerime çok teşekkür ederim.

Hayatta karşılaştığım her zorluk ve mutlulukta yanımda olan, maddi manevi desteklerini bir an olsun eksik etmeyen babam Adem BÜLBÜL'e ve aileme çok teşekkür ederim.

Aynı akademik kariyeri paylaşmanın ötesinde hayatımı paylaştığım hayat arkadaşım, eşim Onur BÜLBÜL'e bu süreçte bana ve çalışmama gösterdiği ilgi, alaka ve anlayış için çok teşekkür eder, kendisine de çalışmalarını için başarılar dilerim.

İstanbul, 2019

Nurullah BÜLBÜL

BEYAN

BEYAN

Bu çalışmamın, kendi tez çalışmam olduğunu, tezde kullanılan bilgileri etik kurallar içinde elde ettiğimi, daha önce üretilmiş olan ve yararlandığım bütün bilgi, fikir ve yorumları akademik kurallar içinde kullandığımı ve kaynak gösterdiğimi beyan ederim.


Nurullah BÜLBÜL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEZ ONAYI.....	v
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
BEYAN.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
1.GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	2
1.2. PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER	8
1.3.ARAŞTIRMANIN AMACI	9
1.4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	9
1.5. SAYILTILAR VE SINIRLILIKLAR.....	10
1.6.TANIMLAR	11
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	12
2.1. REKABET STİLİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	12
2.1.1. Rekabet ve Rekabetçiliğin Tanımı ve Özellikleri.....	12
2.1.2. Rekabeti Açıklamaya Yönelik Model ve Yaklaşımlar	15
2.1.2.1.Sigmund Freud'un Rekabet Yaklaşımları.....	15
2.1.2.2.Alfred Adler'in Rekabet Yaklaşımları	15
2.1.2.3. Karen Horney'in Rekabet Yaklaşımları	16
2.1.2.4. Erich Fromm'un Rekabet Yaklaşımları	18
2.1.3. Okul Öncesi Çocuklarda Rekabet Algısının Boyutları	18
2.1.3.1. Başkalarına Odaklı Rekabet	19
2.1.3.2.Göreve/Hedefe Yönelik Rekabet.....	20
2.1.3.3.Baskınlık Korunumu Hiyerarşisi.....	20
2.1.4. Okul Öncesi Çocukların Rekabet Stilinin Gelişiminde Etkili Olan Faktörler	21
2.1.4.1. Aile Ortamı ve Ebeveynle İlişkiler.....	22
2.1.4.2. Kardeşlerle İlişkiler.....	23

2.1.4.3. Akranlarla İlişkiler	25
2.1.5. Okul Öncesi Çocukların Rekabet Stilinin Gelişiminin Anlam ve Önemi.....	26
2.2. EBEVEYN TUTUMLARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	28
2.2.1. Ebeveyn Tutumlarının Tanım ve Özellikleri	28
2.2.2. Ebeveyn Tutum Türleri.....	29
2.2.2.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu.....	30
2.2.2.2. Otoriter Ebeveyn Tutumu	32
2.2.2.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu	33
2.2.2.4. İzin Verici Ebeveyn Tutumu	34
2.2.3. Çocukların Gelişimi Açısından Ebeveyn Tutumunun Anlam ve Önemi.....	36
2.3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	37
2.3.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	37
2.3.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	42
3. GEREÇ ve YÖNTEM	48
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	49
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	50
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	55
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	56
3.3.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)	56
3.3.3. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği (ORÖ)	59
3.5. VERİLERİN TOPLANMASI	62
3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI.....	63
4. BULGULAR	64
4.1. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN TUTUMLARI İLE EBEVEYNLERİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ.....	64
4.1.1. Ebeveyn Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	64
4.1.2. Ebeveyn Cinsiyeti ve Medeni Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	65
4.1.3. Bakıcının Varlığı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	66
4.1.4. Ebeveynlerin Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	67
4.1.5. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	69
4.1.6. Ailenin Ekonomik Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	72
4.2. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ İLE EBEVEYNLERİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ	73
4.2.1. Ebeveyn Yaşı ile Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisi.....	73

4.2.2. Ebeveyn Cinsiyeti ve Medeni Durumu ile Çocukların Rekabet Stili İlişkisi...	74
4.1.3. Bakıcının Varlığı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	75
4.2.4. Ebeveynlerin Çalışma Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi.....	76
4.2.5. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	79
4.1.6. Ailenin Ekonomik Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi	82
4.3. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN TUTUMLARI İLE ÇOCUKLARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ	83
4.3.1. Çocukların Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	83
4.3.2. Çocukların Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	84
4.3.3. Ailedeki Çocuk Sayısı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi	85
4.4.OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ İLE ÇOCUKLARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ	86
4.4.1. Çocukların Yaşı ile Rekabet Stili İlişkisi	86
4.4.2. Çocukların Cinsiyeti ile Rekabet Stilleri İlişkisi	87
4.4.3. Ailedeki Çocuk Sayısı ile Rekabet Stilleri İlişkisi	88
4.5. ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ ile EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ	88
5. TARTIŞMA	91
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	100
7. KAYNAKÇA	104
8. EKLER.....	112
8.1. EK-1. Kişisel Bilgi Formu	113
8.2. EK-2. Ebeveyn Tutum Ölçeği.....	114
8.3. EK-3. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği.....	116
8.4. EK-4. Etik Kurulu Onayı.....	1167
8.5. EK-5. MEB İzin Yazısı.....	1168
8.6. EK-6. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni.....	119
8.7. EK-7. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Kullanım İzni.....	120
ÖZGEÇMİŞ.....	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Ebeveynlerin Demografik Özellikleri Dağılımı.....	51
Tablo 2: Anne ve Babaların Meslekleri ve Eğitim Düzeylerinin Dağılımı.....	52
Tablo 3: Çocukların Bireysel Özellikleri Dağılımı.....	53
Tablo 4: Katılımcı Aile Özellikleri Dağılımı.....	54
Tablo 5: Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı.....	57
Tablo 6: Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) Alt Boyutlarını Oluşturan Soruların Dağılımı.....	58
Tablo 7: ETÖ ve Alt Boyutlarının Cronbach Alfa Değerleri.....	58
Tablo 8: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı.....	60
Tablo 9: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Alt Boyutlarını Oluşturan Soruların Dağılımı....	60
Tablo 10: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Puanlarının Dağılımı.....	61
Tablo 11: Sosyal Bilimler Araştırmalarında Örneklem Büyüklükleri.....	62
Tablo 12: Ebeveyn Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	64
Tablo 13: Ebeveyn Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	65
Tablo 14: Ebeveyn Medeni Duruma Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği.....	66
Tablo 15: Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Varlığına Göre Ebeveyn Tutum.....	67
Tablo 16: Annenin Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	68
Tablo 17: Babanın Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	69
Tablo 18: Annenin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	70
Tablo 19: Baba Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	71
Tablo 20: Ailenin Ekonomik Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	72
Tablo 21: Ebeveyn Yaşı ile Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisi.....	74
Tablo 22: Ebeveyn Cinsiyeti ile Rekabet Stili İlişkisi.....	74
Tablo 23: Ebeveyn Medeni Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi.....	75
Tablo 24: Bakıcının Varlığı ile Rekabet Stili İlişkisi.....	76
Tablo 25: Annenin Çalışma Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi.....	77
Tablo 26: Babanın Çalışma Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi.....	78
Tablo 27: Annenin Eğitim Düzeyi ile Rekabet Stili İlişkisi.....	79
Tablo 28: Baba Eğitim Düzeyi ile Rekabet Stili İlişkisi.....	80
Tablo 29: Ailenin Ekonomik Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi.....	82
Tablo 30: Çocukların Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	83
Tablo 31: Çocuğun Cinsiyeti İle Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	84
Tablo 32: Ailedeki Çocuk Sayısı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi.....	85
Tablo 33: Çocukların Cinsiyeti ile Rekabet Stilleri İlişkisi.....	87
Tablo 34: Ailedeki Çocuk Sayısı ile Rekabet Stilleri İlişkisi.....	88
Tablo 35: Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki.....	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Araştırmanın Modeli.....	50
Şekil 2: Ailenin Aylık Gelir Dağılımı.....	54
Şekil 3: Ailedeki Çocuk Sayısı Dağılımı	55
Şekil 4: Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyut Puanları Dağılımı.....	58
Şekil 5: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Puanlarının Dağılımı.....	61



KISALTMALAR

C.	: Cilt
ETÖ	: Ebeveyn Tutum Ölçeği
n	: Frekans/toplam sayı
ORÖ	: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TL	: Türk Lirası
vb.	: ve bunun gibi
vd.	: ve diğerleri

1.GİRİŞ

Günümüz eğitim anlayışının bir getirisi olarak ebeveynlerin çocuklara yönelik rekabet ortamında en iyi olma beklentisi, bazı çocuklar için akademik beceriler yönünden katkı sağlasa da bazı çocukların başarısız hissetme ve buna bağlı olarak başarısız bir birey olduğunu düşünme davranışlarını sergilemesine yol açmaktadır (1, 2).

Ebeveynlerin bu başarı beklentisi çocuklarda başarı baskısına dönüşebilir. Bazı ebeveynler ise çocuklarının rekabet ortamında iyi bir performans sergileyerek öğrenmeyi sağlaması adına öğrenme aktivitelerine doğrudan destek olabilirler (3). Bu desteklerde başarı baskısı haline gelebilir ve başarıyı yükseltmek yerine düşmesine neden olabilir. Bazen de ebeveynlerin okul ortamında çocuklardan beklediği akademik başarı sonucunda oluşan başarı baskısı çocuğun yalnızca akademik olarak değil aynı zamanda duygusal ve sosyal yönden de olumsuz etkilenmesine yol açabilmekte ve çocuğun yetişkinlik döneminde de bu durum pek çok sıkıntılara yol açabilmektedir (4).

Karşılaşılan güç durumlarda ortaya konulan tepkisel davranışlar olarak adlandırılan rekabet davranışı bireylerin var olan güç durumlarından kurtulmak ya da “yaşamını sürdürme içgüdüsü” adına gösterdikleri çabaların toplamıdır(5). Oysa erken yaşta ve özellikle okul öncesi dönemde ilk defa bir rekabet ortamına giren ancak ilgiye ve kendini daha iyi hissetmeye ihtiyacı olan çocuk bu tür durumları anlamakta güçlük çekerek agresif bir rekabet davranışı içerisine girebilir (6).

Bireyin diğer bireylere karşı üstünlük kurma amacı ve etki altına alma çabası, rekabetçi davranışların ortaya çıkma nedenlerinden biri olarak değerlendirildiğinde çocukta kardeşlerine ya da akranlarına üstünlük kurma çabası aşırı şekilde yaşandığı takdirde normal dışı davranışlara dönüşebilir (7). Bu tip davranışlarda çocuk, gerçekleşmesi güç amaçlar tasarlayarak bunlara ulaşmak için bir takım yöntemler geliştirebilir. Bu yöntemler başka kişilere zarar verme girişimlerine yol açabileceği gibi bazen de çocuğun diğer insanlardan uzak durmaya çaba göstererek kendisini toplumdan soyutlama eğilimine girmesine neden olabilir (8).

Dolayısıyla okul öncesi dönem çocuklarına yönelik farklı biçimlerde gelişen ebeveyn tutumlarının, pozitif yönden çocukta rekabet biçimi geliştirmesine büyük önem verilmelidir (9, 10). Aksi takdirde çocuğun ileriki dönemlerinde tüm sosyal davranış ve tutumlarının

şekillendiği bu dönemde pozitif rekabet içerisinde olmanın şeklini ve anlamını öğrenemeyen çocuklar yetişkinlik dönemlerinde de ucu şiddete kadar varan sorunlu davranışlara yönelebileceklerdir (11).

Bu araştırmanın temel amacı; okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamaktır. Bu kapsamda yapılan araştırmanın ilk olarak problem durumu, alt problemleri, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tezde konu edilen temel kavramların tanımları aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmıştır.

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsanoğlu geçmişten beri içinde yaşadığı topluma ait olma amacını taşıyarak var olma çabasını sürdürmektedir. Bu çaba yaşamın ilk yıllarından itibaren farklı bireylerle etkileşimde bulunarak kendini ispat etme, hedefe ulaşma ve takdir edilme amacını taşımaktadır (12).

Birey doğumdan itibaren gelişim sürecinde birçok farklı sosyal olanakla tanışır ve bu sosyal olanaklarla etkileşim kurarak gelişimini sürdürür (73). Doğumla başlayan bu sosyalleşme süreci bireyin birçok davranış mekanizması geliştirmesine neden olur. Birey aile ve çevresi ile yaşadığı toplumsallaşma sürecinde rekabet duygusunu öğrenir. Bu yönüyle rekabet toplumsal hayatta sıkça karşılaşılan insani bir eğilimdir (13).

Psikoloji bilimi içerisinde önemli bir yere sahip olan rekabet kavramı Horney tarafından kişinin kendini kabul ettirmek, daha iyi olmak ya da en iyi olmak amacıyla sergilediği tutum ve davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır (3, 33). Pierson'a göre ise bireylerin diğer bireyleri geçerek belli bir amaç dahilinde hedefe ulaşma durumlarını içeren çabaları ve davranışları rekabet olgusunu tanımlar (15).

Literatürde her disiplinin kendine göre tanımlamaya çalıştığı rekabet kavramı eğitim bilimlerinde; benzer durumda olanlardan geride kalmamak, başkalarından iyi olmak ve iyi olduğu düşünülen kişileri taklit etmek amacındaki eğilimler şeklinde tanımlanmaktadır (16). Diğer bir tanımlamaya göre rekabet; en iyi ya da mükemmel olmak için davranışsal olarak yaşamın herhangi bir bölümünde diğer bireyleri geride bırakarak daha başarılı olma çabası (17) ya da belirli bir hedefe ulaşmak için gösterilen çabaları kapsayan tutum veya tutumlardır (18).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere rekabet; bireyin doğasında var olan kişilik özellikleri ve çevreyle girdiği etkileşim sonrasında ortaya çıkan davranışsal tepkilerdir. Bireyin bu tepkileri sergilemesindeki temel amaç kendini gerçekleştirmek ve toplumda başarılı bir birey haline gelmektir (19).

Nitekim bu tutum, doğumdan sonraki dönemde bireyin ailesinden edindiği tutum ve davranışlara göre şekillenmeye başlarken, okul öncesi dönemde akranlarıyla ilişkilerinde ve sonrasında okul yaşamında pek çok davranışın en önemli belirleyicisi olarak gelişmeye devam eder (20). Özellikle çocuk, okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen ve akranlarıyla girdiği ortamda rekabeti, işbirliğini ve başarılı bir birey haline gelmeyi öğrenir (21). İlk olarak aile ortamında başlayan bu öğrenme süreci, çocuğun kendine rakip gördüğü akranlarının sayısının birden arttığı okul öncesi eğitim kurumlarında tutum ve davranışlarına daha fazla yön vermeye başlar (22).

Bu noktada okul öncesi eğitim, çocukların ilk defa ailelerinden ayrılarak farklı yetişkin ve çocukların eğitim hedefleri doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir ortamdır (23). Planlı ve sistematik eğitime geçişin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim kurumlarında, çocukların yaşlarına ve psikolojik düzeylerine uygun olarak verilen eğitimle beraber, çocukların paylaşmayı, işbirliğini, rekabet duygusunu, grup içinde yaşamalarını, sıra olmalarını, empati duygularını, kendi isteklerini ertelemelerini vb. birçok sosyal ve duygusal davranış öğrenmeleri beklenir (24).

Çocuk ev ortamından farklı olarak, ilk kez dil, sosyal ve bilişsel becerilerinin gelişimine katkı sağlayan bu sosyal çevrenin sunduğu bilgi, tutum ve davranışları kavramaya ya da benimsemeye çalışırken bir anda kendini yeni bir rekabet ortamında bulur (25). Ailesinin yanındaki psikolojik ve sosyal şartlara göre çok daha farklı olan bu yeni rekabet ortamında, çocukların başarılı olabilmesi açısından tek başına öğretmenin ve diğer eğitimcilerin ona destek olması yeterli olmayabilir. Bu süreçte çocuğun okul öncesi eğitim kurumunda istenilen düzeyde eğitim ve öğretim başarısı elde edebilmesi açısından çocuğun ebeveynlerinin okula gitmesiyle birlikte başlayan davranış değişikliklerine yönelik doğru tutum içerisine girmesi oldukça önemli rol oynar (26).

Literatürde; ebeveynlerin çocukların gelişimini etkileyebilecek yönde kişilere, nesnelere, ortamlara, olaylara ya da durumlara, olumlu veya olumsuz olarak tepki verme eğilimi (27) olarak tanımlanan “ebeveyn tutumları” çocuğun gelişimi açısından oldukça

belirleyici bir etmendir. Dünyaya gelir gelmez çocukların ilk deneyimlerini kazandığı aile ortamı çocukta başta rekabetçi tutumlar olmak üzere tüm değer, davranış ve tutum biçimlerinin kazandırıldığı en etkili sosyal ortamdır (28).

Örneğin; ebeveynlerin çocuklara yönelik en iyi olma beklentisi, bazı çocuklar için okul öncesi ortamda akademik becerilerinin gelişimi yönünden katkı sağlasa da bazı çocukların başarısız olmasına bunun sonucunda da çocuklarda davranış bozukluklarına neden olabilmektedir (29). Aynı zamanda ebeveynler çocuklarının rekabet ortamında iyi bir performans sergileyerek öğrenmeyi sağlaması adına, öğrenme aktivitelerine doğrudan destek olabilmekte ve bu destek zamanla başarı baskısı haline dönüşerek çocuktaki başarıyı yükseltmek yerine başarının düşmesine neden olabilmektedir (30).

Bu noktada yaptığı bir çalışma sonucunda Adler'e göre çocuklar üstlendikleri roller gereğince ebeveynleriyle ya da kardeşleriyle rekabetçi bir tutum içerisine girebilmekte, hatta bazı tek çocuk sahibi olan ailelerin çocuğun şımartılmasıyla birlikte çocuk ve baba arasında rekabet durumu ortaya çıkabilmektedir (31). Bazen de ebeveynler ikinci çocuğun gelişi ile birlikte çocuklara yönelik ilgi ve alakalarını eşit derecede yöneltmeyip; küçük çocuğun daha fazla ilgiye ihtiyacı olduğunu düşünerek küçük çocuğa ayrımcılık yapmaktadırlar. Oysa henüz bunu idrak edemeyecek yaşta olan çocuk, ebeveynlerinin bu tutumunu anlamakta güçlük çekerek bir takım olumsuz rekabetçi davranışlar içerisine girmektedir (32).

Adler'e benzer şekilde Horney yaptığı araştırmada kardeşler arasında yaşanan şiddetli rekabetin, ebeveynlerin tutum ve davranışlarına göre şekillendiğini belirtmektedir. Bundan hareketle; ebeveynler kardeşler arasındaki rekabet ortamını sağlıklı bir şekilde yönetemediği takdirde, gittikçe yıkıcı rekabet biçimi ve tutumu geliştiren çocuğun okul ortamında akademik performansının da azalacağını öne sürülmüştür (33, 92).

Literatürde istendik bir ebeveyn tutumu ve biçimi şeklinde nitelenen “Demokratik tutum” sergileyen ebeveynlerin; çocuklarını oldukları gibi kabul etmeleri ve çocuklarına kendilerini rahatlıkla ifade edebileceği bir ortam sunmaları, çocuğun sağlıklı bir birey haline gelmesine ve akademik olarak başarılı olmasına olanak sağlamaktadır (34).

Bunun aksine, sürekli çocuklarına karşı emir verici tutum sergileyen ailelerde ceza yöntemine sıklıkla başvurulması, çocukta baskı kurarak kontrol mekanizması oluşturulması, çocuğun aile içerisinde ihtiyaç duyduğu yeterli sevgiyi bulamaması gibi nedenlerle otoriter ebeveyn tutumunun, çocuğun anne ve babasına karşı soğukluk beslemekle birlikte

sinirlendiğinde fiziksel şiddete başvurma eğilimi göstermesine neden olacağı belirtilmektedir (35).

Ebeveyn otoritesinin hakim olduğu ailede yetişen bir çocuk ise okul öncesi eğitim kurumlarında akranlarına karşı baskın olma, istediğini yaptırma gibi davranışlar sergileyebilir(36). Bu tutumla büyüyen çocuklar belli bir süre sonra etrafındaki insanları yönlendirme çabası içerisine girebilir. Zira eğitim alanında önde gelen çocuk psikolojisi araştırmacısı olan Bandura'ya göre çocuktaki pek çok davranış ve tutum, aslında çocuğun ebeveynlerini gözlemleyerek onları taklit etmek yoluyla öğrendiği ve davranışa dönüşen denemelerdir. Bu durumdaki bir çocukta benmerkezcilik tavan yapar ve okul ya da okul öncesi eğitim kurumundaki rekabet koşullarında akranlarına karşı sürekli şiddetle üstünlük sağlama alışkanlığı gelişir (37).

Görüldüğü üzere ebeveynlerin erken çocukluk döneminde çocuklarıyla kurduğu ilişki çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir. Ebeveynlerin çocukla sağlıklı bir iletişim halinde olması, aile içerisinde iletişimde çocuğa fırsatlar yaratması ve kendini ifade etme olanağı sunması çocuğun ilk defa sistemli eğitimin kapısından girdiği ve akranlarıyla rekabetin oldukça güçlü olduğu bu sosyal ortamda ona yardımcı olacak en önemli destek kaynağıdır (38).

Oysa ebeveynler farkında olarak ya da olmayarak çocuklarına karşı farklı tutumlar içerisine girebilmekte, çocuğun arkadaşlarına ya da öğretmenlerine karşı rekabet odaklı gösterdiği bazı tepkileri sorunlu görebilmekte ya da bunlara karşı tamamen ilgisiz kalabilmektedirler. Bu da çocuğun ilerleyen yaşamında nasıl biri olacağının alt yapısını oluşturabilmekte ve çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarında hedeflenen eğitim çıktılarını yeterince öğrenememesine neden olabilmektedir (39).

Rekabetin okul öncesi dönem çocuklarında sıklıkla görülen bir davranış olması ve erken çocukluk döneminde başlamasından dolayı bu dönem çocuklarında rekabet biçimlerinin neye göre şekillendiğini ve daha da önemlisi bu şekillenmede ebeveynlerin nasıl tutumlar sergilerlerse çocukta pozitif rekabet biçimi şekilleneceği konusu oldukça önemli bir araştırma konusu olarak değerlendirilmektedir.

Nitekim literatürde yapılan birçok çalışmada okul öncesi çocukların rekabetçi tutumlarıyla ailelerinin onlara yönelik sergiledikleri ebeveyn tutumları arasında son derece etkili ve anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (40).

Örneğin Luthar ve Becker (2002) yaptıkları araştırma sonucunda ebeveynlerin rekabet ortamında çocuğa uyguladığı başarı baskısının çocukta bir takım kişisel sıkıntılara yol açtığını bulmuşlardır (40). Yine psikoanalitik kuramın öncüsü Freud’a davranışların temelini oluşturan erken çocukluk döneminde çocuğa yönelik tutum ve davranışların çocuğun gelişimsel ve kişisel özelliklerine uygun olması yaşamının ilerleyen yıllarında daha sağlıklı bir birey haline gelmesine olanak sağlayacağını belirtmektedir (41).

Literatürde yer alan Stipek, Recchia, McClintic ve Lewis (1992) okul öncesi dönem çocukların rekabet davranışlarını gözlemledikleri çalışmada çocukların yaklaşık 36. aydan itibaren kazanma ya da kaybetme duygusunu yaşayarak, rekabet davranışının en temel boyutunu öğrendiklerini tespit etmişlerdir (42).

Tsiakara ve Digelidis (2012) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemdeki 195 çocuğun davranışlarını 165 saat süreyle gözlemleyerek, çocukların ne tür rekabet davranışları sergilediklerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda çocukların rekabet davranışlarının “sözel” ve fiziki” davranışlar olarak iki grupta toplanmasının mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Sözel rekabetlerde genellikle kıyaslama yapılarak çocuk kendi fiziksel özelliklerinin akranlarından daha üstün olduğunu vurgulamış, fiziksel rekabette ise çocuğun arkadaşının elinden oyuncağını ya da kalemini alması karşısında fiziksel rekabet davranışı sergilediği belirlenmiştir (43).

Yine Tsiakara ve Digelidis (2014) yaptıkları çalışmada erken çocukluk döneminde çocukların rekabet davranışı geliştirmede genellikle kıyaslamayı kullandıklarını bu noktada özellikle oyun arkadaşlarıyla kendilerini kıyaslarken yaptıkları değerlendirmelerde rekabetçi tutumlar sergilediklerini belirtmektedirler (44).

Son dönemde yapılan bazı çalışmalarda ise erken çocukluk döneminde gelişen rekabet davranışlarının çocukların yeni bilgiler öğrenmesinde önemli bir faktör olabileceği üzerinde durulmuştur (45, 46). Örneğin Giota (2010) araştırması sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının, oyun yoluyla yeni bilgileri hızla öğrenmesinde rekabete teşvik etmenin oldukça önemli bir faktör olabileceği sonucuna varmıştır (45).

Özellikle Sheridan ve Williams (2011) çalışmalarında; çocukların yanı sıra öğretmenleri de dahil ederek yaptıkları gözlemlerde, okul öncesi dönemde eğitimcilerin, çocukların arasındaki rekabete yönelik davranışları olumsuz bir tutum olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Çocuk bakıcı ve eğitimcilerinin çocukların oyun sırasında sergiledikleri

rekabetçi davranışları engellemeye çalışmalarının çocukların sosyal olarak dışlanmasına neden olduğu bununla beraber bakıcı ve eğitimcilerin bunun farkında olmadıkları araştırmanın bir diğer sonucudur (46).

Son dönemde yapılan ve okul öncesi dönem çocuklarının rekabet davranışlarını üç boyutta inceleyen araştırmalarda hem rekabet davranışını ölçmeye yönelik ölçek geliştirilmeye çalışılmış hem de bu araştırmalar yoluyla çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre rekabet davranışlarının sıklığının ve boyutlarının değişip değişmediği sorgulanmıştır (47, 48 ve 49). Örneğin Paquette vd., (2013) yaptıkları araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetlerine göre sergiledikleri rekabet stillerinin farklılaştığını; özellikle hedefe/göreve yönelik rekabet davranışında kızların erkeklere göre daha fazla rekabetçi tavır sergilediklerini tespit etmişlerdir (47).

Yurt dışında okul öncesi dönemdeki çocukların rekabet davranışlarını konu edinen birçok araştırma olmasına karşılık ülkemizde bu konuda yapılan araştırmaların sayısı oldukça azdır. Rekabeti konu alan araştırmalara bakıldığında genellikle ergen, genç veya yetişkinlerin rekabet stilleriyle akademik başarıları, özsaygıları ve özgüvenlerinin yanı sıra kişilik tipleri arasındaki ilişkiye odaklanıldığı görülmektedir (50, 51, 52).

Yurt içi literatürde her iki kavram arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırmalardan bir tanesi olan Akkaya (2008) araştırması kapsamında; lise öğrencilerindeki rekabetçi tutum ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelemiştir. Araştırma sonucunda rekabetçi tutumun; öğrencilerin cinsiyet, okuduğu okul türü, annenin ve babanın eğitim düzeyi, mesleği, ailenin ekonomik düzeyi gibi değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Demokratik ve koruyucu anne-baba tutumuna sahip bireylerde ise rekabetçi tutum ile pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmuştur. Otoriter ebeveyn tutumu ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır (53).

Bununla birlikte okul öncesi çocukların rekabet stillerini ölçmeye yönelik bazı araştırmalara yurt içinde son dönemde rastlanmıştır. Örneğin Balat, Akman, Çiftçi ve Arslan (2017) araştırmasında (54), ilk defa Paquette vd., (2013) araştırmasında (47) kullanılan Okul Öncesi Rekabet Ölçeğini Türkçeye uyarlamak, ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini test etmek ve okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilini çeşitli değişkenlere göre belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma kapsamında İstanbul'da bulunan toplam 16 okuldaki 48-72 aylık olan 208 çocuğun katılımıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir (54).

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliğine dair açıklamalar yöntem bölümünde yapılmıştır. Araştırmanın diğer sonuçlarına bakıldığında çocukların cinsiyetlerine göre sergiledikleri üç boyutlu rekabet davranışı boyut ve sıklıklarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ancak gerek Paquette vd., (2013) araştırması (47) sonucunda, gerekse Balat vd., (2017) araştırması (54) sonucunda yaşı büyük olan çocukların küçük olan çocuklara göre (Örneğin 48-56 aylık çocukların, 57-64 aylık ve 65-72 aylık çocuklara göre) hedefe/göreve yönelik rekabet davranışı ortalama puanları daha düşük çıkmıştır. Bundan dolayı çocukların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre rekabetçi davranışları değişiklik gösterebilmektedir.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER

Araştırmanın problem cümlesini, “Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasında herhangi bir ilişki bulunmakta mıdır? sorusu oluşturmaktadır.

Bu temel araştırma sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan araştırmanın alt problemleri aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

1. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin tutumları, ebeveynlerin sahip oldukları bireysel özelliklere (Ebeveyn yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, çalışma durumu, öğrenim durumu, aylık gelir düzeyi) göre farklılık gösterir mi?

2. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ebeveynlerinin çeşitli bireysel özelliklerine (Ebeveyn yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, çalışma durumu, öğrenim durumu, aylık gelir düzeyi) göre farklılık gösterir mi?

3. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin tutumları çocuğun, yaşı, cinsiyeti, ailesindeki kardeş sayısı ve çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre farklılık gösterir mi?

4. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri çocuğun, yaşı, cinsiyeti, ailesindeki kardeş sayısı ve çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre farklılık gösterir mi?

5. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3.ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı okul öncesi eğitimine devam eden çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamaktır. Bu temel amaca ek olarak araştırmanın okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile ebeveynlerinin onlara yönelik tutumları, çocukların ve ebeveynlerinin çeşitli **bireysel ve demografik** özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek, literatürde yer alan “okul öncesi rekabet ölçeği” ile “ebeveyn tutum ölçeklerinin” güvenilirlik ve geçerliliğini sınamak şeklinde hedefleri de bulunmaktadır.

1.4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Okul öncesi eğitim kurumları günümüzde ailelere çocuklarının gelişiminde birçok fırsat sunmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun ev ortamından farklı olarak ilk kez dil, sosyal, bilişsel becerilerinin gelişimine katkı sağlayan ve çocukları toplumsal yaşama hazırlayan bunu da gerektiğinde ailenin desteği ile sağlayan kurumlardır (20).

Çevrenin sunduğu fırsatlarla beraber çocuklara daha rahat bir ortam sunan anaokulları sayesinde çocuklar akranlarıyla paylaşmayı, işbirliğini, rekabet duygusunu, grup içinde yaşamayı, sıra olmayı, empati duygusunu, kendi isteklerini ertelemeyi gibi birçok sosyal ve duygusal davranışları öğrenirler (13).

Çocuklarda görülen rekabetçi tutum ve buna bağlı olarak gelişen davranış şekillerinin bazı değişkenlerle karşılaştırıldığı bu çalışmada; çocukların bu dönem içinde yaşadıkları psikolojik sorunlar ve güçlükleri anlamak açısından önemlidir (55).

Rekabet okul öncesi dönem çocuklarında sıklıkla görülen bir davranış olması (19) ve çok erken dönemde başlamasından dolayı bu dönem çocuklarında rekabeti değerlendirmek oldukça önemlidir. Ülkemizde ebeveyn tutumları konulu birçok çalışma yapılmasına rağmen okul öncesi eğitimine devam eden çocuklarda rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine dair herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Çocuğun sağlıklı bir hayat sürebilmesi için doğumundan itibaren ailesi tarafından birçok gereksiniminin karşılanması gerekmektedir. Doğumdan itibaren çocuk ailesi ile etkileşim kurarak onlardan etkilenir. Çünkü çocuğun davranışlarının şekillenmesinde içinde büyüdüğü çevrenin çok büyük etkisi vardır. Çocuğun ilerleyen yaşlarında akranlarıyla ve

diğer yaş gruplarındaki bireylerle sağlıklı ve etkili bir iletişim kurabilmesi için çocuğa uygun fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi aile tutum ve davranışları ile sağlanır (18).

Bu çalışmada, çocuklarda gözlemlenen rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumlarının nasıl olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çıkan sonuçlar doğrultusunda ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile çocuklarının sosyal ortamda akranları ile kurdukları iş birliği ve rekabetçi davranışların ne derece ilişkili olduğu saptanacaktır. Ailenin çocuğa yönelik sergilediği tutum ile çocuğun çevre ve okul yaşantısında diğer çocuklarda kuracağı iletişim ve buna bağlı olarak ortaya çıkan rekabetçi tutum ilişkisini etkileyen faktörleri belirlemek açısından çalışmanın önemli olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın okul öncesi eğitimi alanına, aile-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkisine ayrıca alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. SAYILTILAR VE SINIRLILIKLAR

Araştırmanın sayıltıları şu şekildedir:

-Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

-Araştırmada kullanılan Okul Öncesi Rekabet Ölçeği(ORÖ) ve Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ) ölçme araçlarını ebeveyn ve öğretmenlerin gönüllü ve içten doldurdıkları varsayılmaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları ise şu şekildedir:

-Araştırma 2018-2019 yılı İstanbul ili Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveyn ve öğretmenleriyle sınırlıdır.

-Araştırma normal gelişim gösteren çocuklarla sınırlıdır.

-Araştırma 249 anne ve 31 baba ile sınırlıdır.

- Araştırma kullanılan veri toplama araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6.TANIMLAR

Okul Öncesi Eğitimi: Sıfır dört yaş arasındaki çocukları yaşlarına, bilişsel düzeylerine, gelişim seviyelerine ve kişisel özelliklerine uygun bir şekilde ilköğretime hazırlayan, temel eğitim esası içerisinde yer alan bir eğitsel süreçtir (12).

Rekabet stili: En iyi ya da mükemmel olmak için, davranışsal olarak yaşamın herhangi bir bölümünde diğer bireyleri geride bırakarak daha başarılı olma çabası ya da belirli bir hedefe ulaşmak için gösterilen çabaları kapsayan tutum veya tutumlardır (13).

Ebeveyn Tutumu: Ebeveynlerin, çocukların gelişimini etkileyebilecek yönde kişilere, nesnelere, ortamlara, olaylara ya da durumlara, olumlu veya olumsuz olarak tepki verme eğilimidir (16).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

Temel amacı 48-72 ay arasındaki okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleriyle ebeveynlerin onlara yönelik sergiledikleri tutum ve davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemek olan bu araştırma kapsamında ilk olarak iki kavram arasındaki ilişkiyi konu edinen araştırmalar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda öncelikle tezin kuramsal çerçevesi bağlamında rekabet stili ile ebeveyn tutumları kavramları özellikleri, fonksiyonları ve önemiyle birlikte tanımlanmış; daha sonra her iki kavramı konu edinen araştırmaların ulaştığı sonuçlar kısaca özetlenmeye çalışılmıştır.

2.1. REKABET STİLİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Rekabet bireyin doğasında var olan kişilik özellikleri ve çevreyle girdiği etkileşim sonrasında ortaya çıkan oldukça insani bir olgudur. Bu yönüyle rekabet davranışı, bireyin doğal özelliği olarak kabul edilebilen ve yaşamının her evresinde sürekli kendini geliştirme ve gerçekleştirme çabası içerisinde bulunan bireyi başarılı olmaya yönelten en önemli motivasyon kaynaklarından birisidir.

Çocukluktan itibaren bazen kıyaslama yoluyla bazen de verilen görevi başarma yolundaki performansı değerlendirme yoluyla öğrenilen rekabet, sosyalleşme sürecinde bireyin toplumda varlığını her daim kabul ettirmek ve saygın bir kişiliğe bürünme ihtiyacını gidermek, en iyi olmak ve başarılı olmak için gösterdiği çabaları içeren tutum ve davranışlardır (56).

Böylesine önem arz eden kavramın literatür çerçevesinde özellikleriyle birlikte tanımlı aşağıdaki başlıklar altında yapıldıktan sonra bölümde rekabet stiline oluşumunu etkileyen faktörler ve bu olgunun boyutları okul öncesi çocuklar özelinde incelenmeye çalışılmıştır.

2.1.1. Rekabet ve Rekabetçiliğin Tanımı ve Özellikleri

Psikoloji biliminde “kişinin kendini kabul ettirmek, daha iyi olmak ya da en iyi olmak amacıyla sergilediği tutum ve davranışlar (57) ya da “bireylerin diğer bireyleri geçerek belli bir amaç dahilinde hedefe ulaşma durumlarını içeren çabaları ve davranışları” (58) şeklinde tanımlanmaktadır.

Rekabet kavramı eğitim bilimlerinde, benzer durumda olanlardan geride kalmamak, başkalarından iyi olmak ve iyi olduğu düşünülen kişileri taklit etmek amacındaki eğilimler

şeklinde tanımlanmaktadır (57). Rekabet, en iyi ya da mükemmel olmak için davranışsal olarak yaşamın herhangi bir bölümünde diğer bireyleri geride bırakarak daha başarılı olma çabası ya da belirli bir hedefe ulaşmak için gösterilen çabaları kapsayan tutum veya tutumlar (59); “bireyin başkalarından geride kalmamak, başkalarından iyi olmak ve iyi olduğu düşünülen kişileri taklit etmek amacındaki eğilim” (19) ya da daha basit şekilde rekabet, rakipler karşısında bir avantaj elde etmeye çalışma süreci olarak tanımlanmaktadır (60).

Rekabetçilik, kişinin kendisiyle ilgili etkinliklerde, yaptığından daha üst seviyede bir performans gösterme çabasıdır(56). Rekabetçiliği; hedeflenen amaca ulaşma gayreti, çevresindekilerden daha üstün olma ve her zaman daha iyisini yapmayı hedefleme şeklinde tanımlamak da mümkündür (61). Zira rekabetçilik, asıl gücünü başarıma ihtiyacından alan ve çevresinde en iyi olmaya da mükemmeliyeti yakalama ihtiyacıyla, hayatın herhangi bir anında çevresindeki bireyleri geride bırakarak, çevresindeki bireylerden daha fazla başarı elde etmek için çabalamayı, kendini bu doğrultuda çalıştırmayı ya da hedeflenen amaca yönelik çabalarda bulunmayı içeren tutumların toplamına göre şekillenir (70).

Rekabetçilik bireyin kendisiyle ilgili yapabildiklerinin, başarabildiklerinin daha mükemmelini yapma çabasıdır. Bu yönüyle rekabetçilik bireyin kendisini çevresiyle kıyasladığında daha fazla çaba gösterme arzusu olarak da tanımlanabilir (71). Rekabetçiliğin temel ayağını rekabetçi tutumun yönü ve derecesi oluşturmaktadır. Bu yönüyle rekabetçilik bireyin kendisine dair yapabildiğinin daha mükemmelini, daha iyisini yapma veya çevresindeki kişilere göre en iyisini yapabilmesi durumu şeklinde de tanımlanabilir (32).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere rekabetçilik "başarma güdüsü" ile çok yakından ilişkilidir (54). Nitekim literatürde başarısızlık korkusu olan bireyin başarı garantisi olmadığı sürece hiçbir işe girişmediği ve risk almadığı, başarı şevkiyle güdülenen birey için ise yeni görevlere girişmenin hiçbir sakıncası bulunmadığı ve bu durumların rekabetçi tutumun temel varsayımı olduğu belirtilmektedir (7). Bireydeki rekabet olgusu, bazen artarak bazen azalarak durumlara ve şartlara, bireyin kendi kişilik özelliklerine, içinde bulunduğu aile ve sosyal çevrenin yapısına göre değişiklik göstermektedir (4). Bu nedenle hayatta rekabetin olmadığı durumlarda ortaya çıkabilecek en önemli risk geri kalmışlık, gelişememe ve vasatlıktır (3).

Öte yandan rekabet ve rekabetçilik kavramlarına yönelik yukarıda yapılan tanımların ortak özelliklerine göre kavramın bazı karakteristik özelliklerini literatür çerçevesinde tanımlamak mümkündür. Tanım yapılan alanlar fark etmeksizin rekabet olgusu ortak

unsurlardan oluşmaktadır. Bu ortak unsurlar birden fazla kişinin, aynı amaca ulaşmak için çekişmesi ve çaba harcamasıdır (9). Rekabet, doğal olarak aynı çevrede yaşayan organizmalar arasında ortaya çıkan bir durumdur. Bu nedenle kavram genel olarak aynı amacı taşıyan kişiler arasındaki çekişme ya da yarışma olarak da tanımlanmaktadır (15).

Rekabetin diğer bir önemli özelliği sürekli devam eden ve bireyden bireye değişen ve kişilik oluşumuna bağlı olarak değişiklik gösteren insani tutum ve faaliyetlerinden oluşmasıdır. Bireyin doğası gereği her bireyde farklı düzeyde görülmektedir (63). Rekabet insanların kazanmak ve kaybetmemek isteğinin şiddetine göre değişik şekil, içerik ve düzeylerde oluşmasının yanında, bireyde kişiliğin gelişimine göre de değişiklik gösterdiği konusunda görüşler literatürde yer almaktadır (33,8).

Bazı bireylerin rekabete daha yatkın ya da rekabetçi ortamlarda daha çok bulunması bireysel farklılıklar açısından ele alındığında, rekabetçi tutumların görülmesinde kişilik özelliklerinin önemli bir etkiye sahip olduğu da ifade edilebilir (74). Literatürde kişiliğin, bireyin nasıl davranacağını, ne hissedeceğini etkileyen ve içinde gelişen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsamından hareketle rekabetle yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir (64).

Diğer yandan rekabet kavramı yalnızca daha iyi olma ya da en iyi olma amacı taşımayabilir (75). Rekabet kavramı aynı zamanda karşılaşılan güç durumlarda ortaya konulan tepkisel davranışlar olarak adlandırılabilir. Bu tür durumlar bireyin karşısındaki bireylerden farklı olarak kendi içinde rekabet davranışı sergilemesine yol açabilir. Nitekim kişilerin yaşam alanlarındaki benlik algıları, motivasyonu, kişilik tipleri bireylerin rekabetçi tutum ve davranışlarda bulunmasını etkileyen unsurlar olarak adlandırılabilir (10).

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda rekabetin temelinde kıskançlık duygusunun bulunduğu da belirtilmektedir (63). Buna ek olarak rekabetçi tutum ile bilişsel çarpıtmalar ve çok boyutlu kıskançlık değişkenleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada (8) bilişsel çarpıtmalar ve kıskançlığın rekabetçiliği etkileyen önemli bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle kıskançlık ve rekabetçi tutum birbirini tetikleyen olgular olduğunu söylemek mümkündür.

2.1.2. Rekabeti Açıklamaya Yönelik Model ve Yaklaşımlar

Literatürde bireylerin rekabetçi davranışları çeşitli araştırmacılar tarafından ele alınmış olup araştırma kapsamında önem arz eden rekabet araştırmacılarının konuyla ilgili değerlendirmeleri aşağıdaki başlıklar altında kısaca incelenmiştir:

2.1.2.1.Sigmund Freud'un Rekabet Yaklaşımları

Sigmund Freud bireydeki savunma mekanizmalarının yansıması sonucu ortaya çıkan ödünleme, rekabetçiliği, özellikle de nevrotik rekabetçiliği açıklamaktadır (3).

Rekabetçiliğe bu bakış açısına göre Freud, saygınlık kazanma çabalarını narsistik eğilimin bir parçası olarak düşünmüştür (41, 108). Freud tarafından ortaya konulan “ego savunma mekanizmaları” ile “ödünleme” olgusu rekabetçiliğin incelenmesinde yer alan olgulardır (41).

Freud'a göre ödünleme mekanizmasını kullanan kişi eksik yönlerini, bir başka alanda çok iyi olarak kapatmaya çalışır. Böylece eksik yönlerini ödünlemiş olur. Ancak olumsuz ödünleme şeklindeki rekabetçilikte kişi sadece daha iyisini yapmak istemekle kalmaz diğerlerinin kendisinden iyi yapmasını engellemeye çalışır (33). Bu tip kişileri “narsisistik kişiler” olarak tanımlayan Freud bu tip insanların kendileri gibi olan, kendi geçmişlerini yansıtan, olmak istedikleri gibi ya da bir zamanlar kendilerinden bir parça olan kişiler gibi ölçütlere dayanarak insan seçip ve sevdiklerini belirtmektedir (41).

2.1.2.2.Alfred Adler'in Rekabet Yaklaşımları

Adler çalışmalarında her bireyin içinde yaşadığı toplumdaki bütün rakiplerini geçme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Kendisini uyumlu ve güvende hissetmeyen birey, karşılaştığı sıkıntılı dönemde güçlükleri yenmede kendi yeteneğine güvenemiyorsa şiddetli kaçınma mekanizmalarına başvuracak ve suçu başkalarına atacak şekilde birtakım örüntüler geliştirecektir (32).

Bireylerde rekabetin çok farklı şekillerde gözlemlenebileceğini ifade eden Adler'e göre doğum sırası bile rekabet duygusunun hissedildiği durumlardan biridir. İlk çocuğun ailede tek çocuk durumunda olması dolayısıyla bütün dikkatleri kendi üzerinde toplayan bir odak noktası oluşturur (72). Adler'e göre, birey istediklerini gerçekleştirebilmek ve içinde yaşadığı çevreye uyum sağlayabilmek amacıyla kendisine bir takım sınırlar koymaktadır. Bu

çerçevede bazen tehlikeden kaçma bazen de tehlikeye karşı mücadele etme eğilimi meydana gelmektedir (32).

İkinci çocuğun dünyaya gelişiyle ilk çocuk, önemini yitirdiğini düşünerek bu değişikliğe başkaldırır. Elindeki gücü kaybettiğini düşünen çocuk hayal kırıklığına uğrar. Bu duygu çocuğun planlarında ve ergenlik çağındaki kişilik özelliklerinde kendini açığa vurur (72).

Adler'e göre, aynı durum engelli çocuklarda da büyük önem taşır. Engelli olarak dünyaya gelen çocukların yanında fazla şımartılmış ve yadsınmış çocuklarda da aynı durum geçerli olup, böyle çocuklar dünyaya gözlerini açtıkları andan itibaren çevrede bağımsız yaşamayı öğrenemedikleri için çevreleriyle sürekli bir rekabet halindedir (32).

Herkesten ileriye geçme çabaları aynı zamanda benmerkezciliğin bir göstergesidir. Benmerkezci insan, toplum tarafından pek sevilmediği için, zaman zaman bu çabalarını yumuşatmak zorunda kalabilir. Bunun nedeni ise benmerkezci biri gibi görünmemeye çalışmaktadır. Oysa bu kişilerin gerçek amaçlarının her zaman başkalarından önde olmak olduğu belirtilmektedir (31).

2.1.2.3. Karen Horney'in Rekabet Yaklaşımları

Karen Horney'in kuramında özellikle nevrotik rekabet ve güç, saygınlık ve zenginlik arayışı üzerinde durulmaktadır (33). Horney rekabeti normal ve nevrotik rekabet olarak ikiye ayırır ve nevrotik rekabetin olumsuz şartlardan kaynaklandığını savunur (3). Horney'e göre olumsuz şartlardan kaynaklanan nevrotik rekabet, normal rekabetten üç yönden ayrılmaktadır:

Bunlardan ilki, nevrotik birey rekabete neden olmayacak durumlarda bile kendisi için rekabet ortamı yaratma eğiliminde olması ve diğerleri ile sürekli bir kıyas içinde kendini sınamasıdır. Birey bu tip davranışlarda yaptığı şeyin içeriğini hedeflediği başarı, üstünlük ya da saygınlığı kadar önemsemez. Daha başarılı, daha popüler, daha iyi ve akıllı olduğunu diğer bireylere sürekli olarak kanıtlama isteğindedir. Başkalarını geçmek için çabalamak, her türlü rekabet ortamı için konuyla hiçbir alakası olmayan kişileri bile ayırım yapmaksızın kıyaslama gibi davranışlar ise bilinçli ya da bilinçsiz olabilir (3).

İkincisi nevrotik rekabet bireyin sadece başkalarından daha iyi, daha başarılı olma isteği yanı sıra, kendisinin olağandışı ve eşsiz olma isteği de bulunmaktadır. Birey bu tip rekabetçi davranışlarda ilk farklılıkta olduğu gibi içerikten çok üstünlüğü hedeflemektedir.

Bireyin bu rekabetçi hırsın farkında olmasına rağmen bazen bunu gizlemekte, bazen de bastırmaktadır. Ancak birey, hırslarının farkında olsun ya da olmasın başarısızlığa karşı aşırı duyarlı olmaktadır (3). İlgilendiği her konuda en iyi olmak zorunda hisseden birey her düş kırıklığı karşısında aşırı duyarlıdır. Hatta bazen bir başarı bile düş kırıklığı gibi algılanabilir, çünkü ne kadar büyük olursa olsun beklentiyi kasılamayabilir (3).

Üçüncü farkı ise; nevrotik bireyin hırsının arkasına saklanmış olan düşmanlık duygusunun olmasıdır. Burada, en güzel, başarılı, yetenekli olarak kendisini düşünen bireyin başarısının bir başkasının yenilgisine neden olması sonucu düşmanlık duygusunun yaşandığı rekabet duygusunun görülmesidir. Bireyin rekabetçi tutum içerisinde en iyi ya da üstün olma amacının yanı sıra beslediği bu gizli düşmanlık nedeniyle nevrotik rekabet geliştiren insanlarda davranışların yıkıcı etkisi yapıcı etkisine kıyasla daha ağır basmaktadır (3).

Horney (1991) rekabetten kaçınma durumundan da bahsetmektedir. Örneğin yıkıcı niteliğinden ötürü rekabetçilik nevrotik insanlarda çok yoğun kaygının ortaya çıkmasına ve bireyin rekabetten kaçınmasına neden olabilir (33). Bu tür durumlarda bu davranışların hangi zamanda ortaya çıktığı önemlidir. Bu kaygının sebeplerinden biri, kişide var olan hırsla karşı karşıyadaki kişi ya da kişilerden tepki gelebilme durumuna karşı duyduğu korkudur. Bireyde bu korkunun oluşma nedeni ise rakip gördüğü kişilere karşı hissettiği kötü duygulardır (108).

Üstün olma ve sevgiye ihtiyaç duyma gibi iki farklı amaç taşıyan bireyler, rekabet durumlarından kaçınabilirler. Nevrotiğin rekabetçi tutumu kontrol altında tutma nedeni, aşırı saldırganlığı önleyen katı 'süper- ego istekleri' olması değil, eşit güçte iki ayrı isteğin söz konusu olduğu bir ikilem içinde kalmasıdır (3).

Nevrotik rekabetçinin duyduğu kaygılar nedeniyle rekabetten çekilmesi, rakibini aşırı abartmak ya da kendini aşırı küçük görmesi nedeniyle olabilir. Kendinde sürekli kusurlar bulur ve aşağılık duygularını hiçbir biçimde engelleyemeyebilir. Kendisine iyi olduğu söylene bile bunu kabullenemez. Bu aşağılık duyguları ve kendini küçümsemeler, kişinin hırsını frenlemesine ve böylece rekabetçilikle ilgili endişesini denetim altında tutmasına yardımcı olmaktadır. Rekabet isteklerinin doğrudan doyurulması kişide endişe yaratacağı için, rüyalarında rakiplerini yendiğini bile görebilir (33).

Sonuç olarak Horney araştırmalarıyla rekabet konusunda insanın kendisini sevmesi ve onaylaması ile kişiliğin şişmesi olgularını kesin bir çizgi ile birbirinden ayırmaya çalışmıştır.

2.1.2.4. Erich Fromm'un Rekabet Yaklaşımları

Fromm insanlardaki güçlü olma tutkusunun, kinin, kıskançlığın ve rekabetin toplumsal kökenli olduğuna inanır (108). Günümüz kapitalist toplumlarının, bireyleri salt tüketen bir robot şekline dönüştürdüğünü düşünen Fromm'a göre kapitalizm insanları otomatikleşmeye ve bencilliğe götürmektedir (93).

İnsanda var olan iyi ve kötü yönleri toplumun bireye kazandığı ürünler olarak gören Fromm'a göre bu ürünlerden yararlanan birey aileyi, işi, sosyal hayatı reklam aracı olarak görür ve bunların kendisini topluma pazarlamak açısından önemli olduğunu düşünür (93). Bunun bir çıktısı olarak, dayanışma ve sevgi ilkesi yerine bireyci ve bencil davranış biçimi geliştiren bireyin bu algısı günümüz toplumlarını şekillendiren hakim görüş haline dönüşmüştür (94).

Diğer yandan Fromm insanlarda fizyolojik ihtiyaçların büyük benzerlikler gösterdiğini fakat sosyal ihtiyaçlar ve gereksinimler yönüyle farklılıklar olduğunu savunmaktadır. Saygınlık, güçlü olma, korku, başarıma içgüdü, sevgi gibi bir takım duygusal toplumun insanlara kattığı ürünler olarak niteleyen Fromm'a (1987) göre bazı insanlar ne kadar çok şeye sahip olurlarsa olsunlar hiçbir zaman yetinmeyecekleri görüşündedir (94).

Fromm'a göre, bu tür insanlar, başkalarıyla karşılaştırdıklarında kendilerini açgözlü ve rekabetçi hissederler. Bu nedenle de kendilerini dışlanmış ve kaygılı hissederler. Ancak rekabetten ve daha çok kazanmaktan vazgeçemezler. Çünkü kapitalist toplumun bozulmuş yapısı rekabetçiliği desteklemekte ve insanları yapay gereksinimlere yönlendirerek hırslarını tutsağı haline getirmektedir (93).

Sonuç olarak Fromm'a göre günümüzde insanlar sevgi ve işbirliği yerine bencil davranış biçimleri benimsemek zorunda kaldıklarından dolayı insanın olduğu her alanda rekabet çok şiddetlenmiştir.

2.1.3. Okul Öncesi Çocuklarda Rekabet Algısının Boyutları

Toplumsal yaşamda sürekli öğrenerek ve tecrübe ederek sosyalleşmeye çalışan bireyler sürekli olarak diğer insanlar tarafından kabul edilmek ve başkalarının değerlendirmelerine göre davranışlar geliştirmek durumundadırlar (57).

Özellikle anaokulundaki çocuklar arasında rekabet sürekli görülmektedir (43). Erken çocukluk döneminde çocuklar ebeveynlerinden edindiği tecrübelerle göre rekabetin ne olduğunu ve ne olmadığını yavaş yavaş idrak etmeye başlarlar. Çocuklar rekabete dayalı davranışları bu şekilde öğrenirken aynı zamanda sosyalleşmeye de başlarlar. Sosyalleşmeyle birlikte çocuklar aynı zamanda üç farklı boyutta rekabet davranışı geliştirmeye başlamaktadırlar (100).

Literatürde yer alan ve erken çocukluk döneminden rekabet davranışlarını nasıl geliştirdiğine odaklanan araştırmalarda rekabetin; “Başkalarına odaklı rekabet”, “Göreve/hedefe yönelik rekabet” (87) ve “Baskınlığın korunumu hiyerarşisine dayalı rekabet” (43, 44, 47,85) şeklinde 3 türde ve içerikte şekillendiğini vurgulamaktadır.

Literatürde yer alan ve okul öncesi çocuklarda rekabet algısını açıklamaya yönelik yaklaşımlara göre belirlenen rekabetin bu üç boyutu aşağıdaki başlıklar altında kısaca incelenmiştir.

2.1.3.1. Başkalarına Odaklı Rekabet

Çocuklar önce ailede sonrasında okul öncesi eğitim kurumlarında ve akranlarıyla girdiği ilişkilerde sürekli yaptığı sosyal kıyaslamayla birlikte rekabetin ne olduğunu öğrenmektedirler.

Tsiakara ve Digelidis (2014) erken çocukluk döneminde çocukların, rekabet davranışı geliştirmede genellikle kıyaslamayı kullandıklarını bu noktada özellikle kreşlerde oyun arkadaşlarıyla kendilerini kıyaslarken yaptıkları değerlendirmelerde rekabetçi tutumlar sergiledikleri belirtmektedir (44).

Erken çocukluk döneminde çocuklarda rekabeti öğrenmenin kıyaslamayla gerçekleştiğini Bandura'nın öğrenme kuramları çerçevesinde ele alan Griffin ve Pierson (1990) (17) ile Tsiakara ve Digelidis (2014) araştırmalarında rekabetin bu ilk formunu “başkalarına odaklı rekabet” şeklinde geliştiğini vurgulamaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının başta ebeveyn, kardeş ve akranlarının davranışlarına bakarak geliştirdiği rekabet davranışı “başkalarına odaklı” rekabet davranışları olarak tanımlanmaktadır (44). Diğer bir kaynaktan çocukların başkalarına odaklı rekabet stili çocuğun akranlarına göre kendisinde daha üstün özellikleri olduğuna inandırmak amacıyla sergilediği davranışlar şeklinde tanımladığı görülmektedir (87).

2.1.3.2.Göreve/Hedefe Yönelik Rekabet

Erken çocukluk döneminde çocuklar rekabeti öğrenirken bazen kendilerine verilen görevi yerine getirmedeki başarısını akranlarıyla karşılaştırarak rekabet davranışı geliştirmektedirler (87).

Literatürde “göreve/hedefe yönelik rekabet” olarak nitelendirilen bu rekabet türünde çocuğun başarı gösterme arzusuyla kendisine verilen hedefe ulaşmaya çalışırken diğer çocuklarla kendisini kıyaslandığı için hedefe yönelik rekabet ile başkalarına odaklı rekabeti birbirine benzer özellikler göstermektedir (17).

Sheridan ve Williams (2006) çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının özellikle arkadaşlarıyla birlikte oynadıkları oyunlarda önde gelmek ve başarılı olmak hedefiyle akranlarıyla rekabete giriştiklerini, bu tip hedefler yoluyla çocukların motive olabileceğini belirtmektedir (100). Son dönemde yapılan bazı araştırmalarda ise erken çocukluk döneminde rekabet davranışının hedefe ve çocuğa verilen göreve odaklı bir şekilde geliştirilmesinin çocukların yeni bilgiler öğrenmesinde güdüleyici bir rol oynayabileceği üzerinden durulmuştur (46).

2.1.3.3.Baskınlık Korunumu Hiyerarşisi

Paquette vd. (2013) yaptıkları araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının, rekabet davranışlarının “Başkalarına odaklı rekabet” ile “Göreve/hedefe yönelik rekabet” davranışlarına ek olarak “Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisine dayalı rekabet” şeklinde bir boyutu olduğunu belirtmişlerdir (47).

Okul öncesi dönem çocuklarının, rekabet stillerini ölçümlemek amacıyla ölçek geliştiren araştırmacılar, bu kapsamda yaptıkları araştırma sonucunda çocukların yetişkinlerle ya da akranlarıyla çatışmamak ya da karşı karşıya gelmemek için de rekabete yöneldiklerini belirtmişlerdir. Baskınlık korunumu hiyerarşisi olarak adlandırılan bu rekabet stili çocukların kardeşleri ve akranları arasında, okulda, sokakta ve oyunlarda baskınlık elde etmede kullandıkları belirtilmektedir (47).

Çocuklarda gözlemlenen bu rekabet stili sonucunda bazen kendilerini ve başarılarını korumak amacıyla zor kullanıma bile başvurmalarına neden olduğu; bazen de kendilerinden beklenen pozitif sosyal davranışların en önemli etmeni olduğu belirtilmektedir (3,44, 85).

2.1.4. Okul Öncesi Çocukların Rekabet Stilinin Gelişiminde Etkili Olan Faktörler

Literatürde yetişkin insanlarda güç, saygınlık ve mal-mülk edinme bireyin kendi özel çabasıyla gerçekleşebiliyorsa o birey diğer bireylerle rekabete girmek durumundadır. Aynı şekilde sevgi, toplumsal ilişkiler, eğlence gibi faaliyetler de rekabetin gelişimini etkilemektedir (3,8).

Literatürde rekabetin bireylerin şahsi hedefleri doğrultusunda ilerlemek istemesinin yanı sıra bireyler arasında çaresi pek de mümkün olmayan çıkar ilişkilerinden de kaynaklandığı vurgulanmaktadır (8). Rekabetin yoğunluğu ve sertliği açısından kişilik oldukça önemli bir faktördür. Güçlü hakim olma duygusuna sahip, mücadeleyi seven, azimli ve hırslı kişilerin rekabet ortamı açısından değerlendirmesi yapılırken, bu kişilik özelliklerinin rekabeti etkileyeceği öngörülebilmektedir. Bu karakter özelliklerine sahip bireylerin daha rekabetçi tutum içinde olması beklenmektedir (8).

Rekabetçi tutumun diğer bir amacı ise güçtür. İçinde bulunduğumuz toplum düzeninde güç, bulunan koşul ve durumlara göre değişebilmektedir. Güç unsurlarına hakim olanlar, rekabet ortamında üstünlük ve avantaj sağlayabilmektedirler. Rekabet, güçle varedilen ve gücü elinde tutmaya yardımcı olan tepkisel (refleksif) davranışlardan oluşmaktadır (104). McClelland'ın "Başarı İhtiyacı" kuramına göre; başarıya çok fazla ihtiyaç duyan bireyler rekabet etmeye sevk eden alanlarda başarı göstermek ve kendi mükemmeliyetçi standartlarını koruyabilmek için çok fazla çaba harcarlar ve rekabet bu durumlarda hızla gelişir (8).

Bireyleri rekabete iten diğer bir faktör ise güvendir. İnsanları rekabete yönelten temel sebep, sosyal hayatına tutunup yer edinme çabası ve güven kaygısı olarak gösterilebilir. Öncelikle kişinin kendisine güven duymasından başlayarak, iletişimde olduğu veya iletişim kurmak istediği kişilere ya da topluluklara yönelik olarak hissettiği güven veya güvensizlik duygusu rekabeti etkileyen bir durumdur. Bireyler güven ortamı içinde olabilmek için rekabet

tarafına benzemeye ve güçlü olamaya çalışmaktadır. Yani varlığının devam etmesi, güçlü olmak ile uyum içinde olmak temeline dayanmaktadır (8).

Literatüre bakıldığında yetişkinlerde rekabet davranışının gelişimini ve oluşumunu etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Araştırmanın hedefleri açısından okul öncesi dönem çocuklarının temel olarak ailesi, ebeveynleri, kardeşleri ve akranları arasındaki ilişkiyi konu alarak çocuklarda rekabetin gelişimini ve oluşumunu açıklayan başlıklar kısaca incelenmiştir:

2.1.4.1. Aile Ortamı ve Ebeveynle İlişkiler

Okul öncesi dönemde çocukların rekabet sitilinin gelişiminde ebeveyn tutumları ile ailevi etkenlerin diğer etkenlere göre daha etkili olduğu düşünülmektedir. Bireyin yaşantısında oldukça önemli bir yer tutan aile aynı zamanda çocukların ilk sosyalleştikleri alandır.

Bu nedenle çocukların ilk rekabet denemeleri erken çocukluk döneminde evde başlamakta, önce annesinin ya da babasının, bazen de ikisinin birden rakibi olmaktadır. Bunlardan birinin diğerine karşı sevgisini azaltmasını ve kendisine yönelmesini istemeye başlamaktadır. Eğer evde iki ya da daha fazla çocuk varsa kardeşler arası rekabet kaçınılmazdır.

Ebeveynlerin çocuklara yönelik rekabet ortamında en iyi olma beklentisi, bazı çocuklar için akademik beceriler yönünden katkı sağlasa da bazı çocukların başarısız hissetme ve buna bağlı olarak başarısız bir birey olduğunu düşünme davranışlarını sergilemesine yol açmaktadır. Ebeveynlerin bu başarı beklentisi çocuklarda başarı baskısına dönüşerek onları rekabete itebilmektedir (16,17).

Aile içinde ebeveynlere karşı ya da kardeşler arasında gelişen rekabet durumu, okul öncesi döneminde sosyalleşmesi artıkça arkadaşlar arasında oyunlardaki beceri ve karşılaştırma ile daha sık karşılaştığı ve başvurduğu bir durum halini alabilmektedir. Çocuktaki anne baba sevgisi için geliştirilen rekabet, iki yaşından sonra başarı ve üstünlük için diğer çocuklarla kendini kıyaslama yapmaya başladığında sıklıkla görülmeye başlamaktadır. Dört ve sonraki yaşlardaki rekabetin üç yaşındakilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Anaokulu çağındaki çocuklardaki rekabet ise, güç bir iş karşısında kaldıkları zaman ortaya çıkmaktadır (56).

Bu bağlamda, çocuğun kendisini başarılı hissetmesini sağlayacak ve başarılı olmadığı zamanlarda iyi olduğu düşüncesini sürdürebilecek etkinlikler de onu rekabete sürükleyecektir (58). Nitekim literatüre bakıldığında başarı güdüsünün oluşmasında ana-babanın etkisi ve çocuğun yetiştirilme tarzının oldukça önemli rol oynadığının belirtildiği görülmektedir (101). Sürekli itaat etmesi beklenen, hiçbir konuda kendi başına karar vermesine izin verilmeyen çocuklarda başarı güdüsünün düşük olduğu (6), başarılı, girişken ve rekabetçi çocukların, aileleri tarafından desteklenmiş olduğu ve yüksek başarıma güdüsü geliştirdikleri ileri sürülmüştür (16).

Adler'e göre, aileler çocuklarını yetiştirirken diğer çocukların zararına olsa bile çocuklarının toplumda değerli bir birey olarak görünmelerini normal bulur (15). Bu olguyla birlikte ailelerin başarı odaklı birey yetiştirmeyi amaç edindikleri söylenebilir. Bu amaç doğrultusunda erken çocukluktan başlayarak yaşamın ilerleyen yıllarına dek çocuk ailesi tarafından bulunduğu ortamın gözdesi ve en iyisi olmaya zorlanabilir. Rekabetçi tutumları üst düzeyde olan çocukların hem kendilerine zarar verebildikleri, hem de kişilerarası ilişkilerde olumsuzluklar yaşayabildikleri kuşkusuzdur. Nitekim Luther ve Becker (2002) yaptıkları araştırma sonucunda ebeveynlerin rekabet ortamında çocuğa uyguladığı başarı baskısının çocukta bir takım kişisel sıkıntılara yol açtığını bulmuşlardır (40).

Bazı ebeveynler ise çocuklarının rekabet ortamında iyi bir performans sergileyerek öğrenmeyi sağlaması adına öğrenme aktivitelerine doğrudan destek olabilirler. Bu desteklerde başarı baskısı haline gelebilir ve başarıyı yükseltmek yerine düşmesine neden olabilir (18). Ebeveynlerin okul ortamında çocuklardan beklediği akademik başarı sonucunda oluşan başarı baskısı çocuğun yalnızca akademik olarak değil aynı zamanda duygusal ve sosyal yönden de olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir (92).

2.1.4.2. Kardeşlerle İlişkiler

Çocuk doğumdan sonraki ilk gelişme döneminde sürekli olarak anne, baba ve kardeşleriyle etkileşim içindedir bu sosyal grupta annesinin ya da babasının yalnızca kendine ait olmasını ister (99).

Gerçekten de çocuk ilk olarak ailede içinde rekabet eğilimi gösterir. Bu nedenle de kardeşler arasında da rekabet davranışı sıklıkla görülmektedir. Bu davranış ilgi çekme, daha fazla sevilme ve en iyi olma amaçlarını taşımaktadır. Birey doğumdan itibaren temel

ihtiyaçlarının karşılanması, ebeveynlerin ilgisi ve sevgisi için kardeş ya da kardeşleriyle rekabet içine girebilir (3,4).

Özellikle kardeşler arasındaki rekabet ortamında ilgiye ve kendini daha iyi hissetmeye ihtiyacı olan ilk çocuk bu tür durumları anlamakta güçlük çekerek bağımsız bir şekilde hareket etmeye başlamaktadır (23). Yeni doğan çocuğun en belirgin özelliği sürekli ilk çocukla rekabet içerisinde olması ve buna daima hazır olmasıdır (24). Yeni doğan ailede daima ilgi odağı olmasını iyi bir şekilde kullanır ve ebeveynlerinin desteğini problem durumlarında arkasına alır. (25).

Kardeşler arasında görülen rekabet duygusu ve beraberinde getirdiği kıskançlık birçok çocuk için güven ve sevgi bağını temsil eder (5). Kardeşler arasında rekabet her zaman olmayabilir ve bu durum kardeşin rekabetten kaçınması ile ilgili olabilir. Bu durumun ortaya çıkmasında kardeşlerden birinin diğerinin başarısının gölgesinde kalmasıyla ilgili olabilir. Çocuk bu tür durumlarda geri planda kalmayı tercih ederek “kötü/yaramaz” kardeş etiketlemesini kabul eder (6).

Nitekim literatürde kardeşler arasındaki rekabeti, en fazla inceleyen Adler yaptığı çalışmalarda aile içinde doğum sırasının önemine vurgu yaparak bireylerin kişiliklerinin gelişiminde doğum sırasının etkililiği üzerine çalışmalar yapmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda çocuğun kişisel gelişimi yönüyle kardeşleriyle ortak yönleri olsa da dünyaya geliş sırasından dolayı her bireyin aile içinde farklı roller üstlendiğini ifade etmiştir (31).

Her çocuk kendi üstlendiği role uygun davranışlar sergileyerek aile içinde yer edinir. Çocuk ya da çocuklar üstlendikleri roller gereğince ebeveynleriyle ya da kardeşleriyle rekabetçi bir tutum içerisinde olabilirler (32).

Aile tek çocuk sahibiyse, çocuğun şımartılmasıyla birlikte çocuk ve baba arasında rekabet durumu ortaya çıkabilir. Bu durumun sebebi ailede çocuğun rekabet edecek farklı bir birey bulamaması ile açıklanabilir. Fakat ikinci çocuk ilk doğan için ciddi bir rahatsızlık olabilir. Ebeveynler ikinci çocuğun gelişi ile birlikte çocuklara yönelik ilgi ve alakalarını eşit derecede yönetemeyebilirler. Bu durum kardeşler arasında ilgi çekmek amacıyla yapılan bazı davranışların gözükmesine sebep olabilir. Bu davranışlar temelde rekabetçi bir tutumu yansıtır (27).

Ancak başarılı ebeveynler bu tür durumları iyi yöneterek küçük çocuklarına gösterdiklerinden daha fazla ilgiyi diğer çocuklara da gösterdikten sonra kardeşler arasında pozitif bir rekabetin yeşermesini sağlayabilirler.

2.1.4.3. Akranlarla İlişkiler

Çocukta rekabet duygusu taklit ve benliğin ortaya çıkmasıyla başlar. Taklit ve benliğin ortaya çıkması ile sosyal hayata adım atan çocuk farklı çocukları taklit ederek onlar gibi olmak ya da onlardan iyi olmak amacını taşıyarak rekabet duygusunu geliştirir.

Özellikle çocuklar okul öncesi eğitim kurumları sayesinde ailesinde başladığı sosyalleşme sürecine devam eder. Bu ortamlarda çocuklar kendini gösterme ve en iyi olma gibi amaçlar edinirken akranlarıyla giriştikleri tüm iletişim süreçlerinde aniden rekabet davranışı belirginleşebilir (12). Zira çocuklar rakiplerinin birden arttığı bu ortamda akranlarıyla daha çok beceri ve karşılaştırma durumlarını kullanarak rekabet halinde olur. Bu durumun oluşmasında çocuğun benliğinin etkisi kadar ebeveynlerin kardeşleriyle arasındaki rekabeti başarılı ya da başarısız yönetmesinin de etkisi bulunmaktadır.

Çocuklar belli bir grubun parçası olduklarını hissettiklerinde rekabetçi tutum belirginleşir. Çocuğun yaşı ilerledikçe sosyal olarak akranlarıyla daha bilinçli bir şekilde iletişim kurarak çevresini daha iyi tanımaya başlar. Çocuklar rekabetçi bir tutum sergilemezse on dört ile on sekiz aylar arasında akranlarıyla sağlıklı bir iletişim kurabilirler. Bu dönem çocuklarında kurulan iletişimin sonucu olarak çocuklar birlikte oynayarak işbirliğini geliştirirler (7).

Üç yaşına kadar çocuklar genel olarak oyuncakları sahiplenme konusunda akranlarıyla sorunlar yaşayarak rekabetçi tutum sergilerler. Bu döneme kadar dil gelişimi sınırlı olduğundan rekabetçi tutum beraberinde fiziksel saldırganlığı getirebilir (8). Dört yaş grubundaki çocuklar ise genel olarak sosyal gelişim yönünden akranlarıyla oynadıkları oyunlarda birbirleriyle daha fazla rekabet ederler (10, 11).

Son olarak belirtilmelidir ki, rekabet okul öncesi dönem çocuklarında oyun davranışlarında da sıklıkla gözlemlenebilir. Oyun bu dönem çocuklarında özgür olma, hareket etme ve arkadaş edinme isteğinin yanı sıra rekabet etmeyi de sağlar. Bu tip deneyimler çocuğun oyun döneminde akranlarıyla çeşitli oyun türlerinde rekabetçi bir tutum

sergilemesine yol açar. Oyunda bazen çocuklar diğer çocuklardan daha iyisini yapmaya çalışarak ebeveyn ya da eğitmenleri tarafından takdir edilmek isterler (13). Bu takdir gelmediği sürece rekabetini şiddetlendiren çocuk bir süre sonra gücünü arkadaşları üzerinde deneyerek dikkat çekmek de isteyebilir (14).

2.1.5. Okul Öncesi Çocukların Rekabet Sitilinin Gelişiminin Anlam ve Önemi

İnsanoğlunun doğasında var olan ve bireyin içinde yaşadığı toplumun bir parçası olmasını sağlayan en doğal beklentisi olan rekabet ve rekabetçiliği esasında toplumsal yaşamın gelişmesi açısından oldukça önemli olduğunu öncelikle söylemek gerekir.

Rekabetin türü ister sosyal ister ekonomik olsun toplumların gelişmesine, iyileşmesine, değişimin süreklilik kazanmasına ortam sağlamaktadır (86). Zira her insan yapısı gereği bir şeyleri başarma, elde etme eğilimindedir. Bundan dolayı hem kendini ortaya koymak hem de içinde bulunduğu çevreyle birlikte olmak, bir bütün oluşturmak ister. Birey sosyal çevresinde başarılı olmak ve saygınlık kazanmak için sürekli çabalarken diğer taraftan da bu çabalarını rekabetçi tutumla besler ve geliştirir (14). Bu anlamda çocuğun daha ailesinin yanındayken pozitif rekabetçi tutumu öğrenmesi hem kendisinin ilerideki yaşamında başarı elde etmesine, hem de toplumsal yaşamın her katmanında kolayca kabul görmesini sağlayacaktır (70).

Bireyler açısından rekabetçiliğe bakıldığında tarih boyunca günlük yaşamın her boyutunda rekabetçiliğe rastlamak mümkündür. Örneğin günümüz iş yaşamında var olan rekabetçilik, kişilerin birbirlerini geride bırakma çabası olarak kıyasıya sürmektedir. Özellikle rekabetçiliğin toplumsal destek gördüğü kapitalist toplumlarda, bireyler, var güçleri ile her alanda birbirlerini geçme çabası içindedirler (88). Bireylerin davranışlarının temelini oluşturan erken çocukluk dönemi bireyin yaşamının ilerleyen yıllarında gösterebileceği pozitif rekabetçi davranışların temelini oluşturmaktadır.

Rekabet, bireyi hem rekabetçi toplumun bir üyesi olarak hem de bireysel olarak etkilemektedir. Birey, diğer bireyleri geride bırakan ve ön plana çıkan başarılı insanların rekabetten olumlu etkilendiğini gördüğünde rekabete yönelmektedir (55). Örneğin aile içinde büyük kardeşleri ile kıyaslanan ve kendini yetersiz hisseden çocukların okul ve sosyal hayatında başarılı işlere yöneltmesi bakımında da rekabet olumlu bir özellik içermektedir.

Özellikle erken çocukluk döneminde rekabet stillerinin pozitif yönde geliştirmesi toplumsal yapıya da katkı sağlayacağı için oldukça önemlidir (81).

Rekabetçi tutumun gelişimini kişilik, toplumsal, ekonomik ve kültürel bağlamda sağladığı kazanımlar yanında doğru yönetilmediğinde neden olacağı kayıplar da söz konusudur. Rekabet içinde barındırdığı herkesi geride bırakma amacı, kin ve düşmanca tavırlar gibi olumsuz duygular rekabetçi tutumun olumsuz özelliklerindendir (56).

Literatürde çocuklar arasındaki rekabetin çocuğun yaşamının her alanında kendini gösterdiği; girdiği rekabet ortamlarında pozitif tavır gösteremeyen çocuklarda ise bu süreçte kaybettiklerinde depresyona kadar varan çeşitli olumsuz duygulara kapıldıklarını belirtmektedirler (82). Dolayısıyla erken yaşta bireylere pozitif ya da işbirlikçi rekabeti öğretmemek ileriki yaşamında bireyin ruh sağlığının gelişimini de olumsuz yönde etkileyeceği için bu alanda pozitif yönde gelişme sağlamak büyük önem arz etmektedir (103).

Çocuğun sağlıklı bir hayat sürebilmesi için doğumundan itibaren ailesi tarafından birçok gereksiniminin karşılanması gerekmektedir (10). Ayrıca çocuğun ilerleyen yaşlarında akranlarıyla ve diğer yaş gruplarındaki bireylerle sağlıklı ve etkili bir iletişim kurabilmesi için çocuğa uygun fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi aile tutum ve davranışları ile sağlanır (12). Bu noktada anaokulunda çocukların pozitif rekabet davranışlarını geliştirmeye başlaması sistemli bir şekilde hedeflenir.

Günümüzde ailelere çocuklarının gelişiminde birçok fırsat sunan okul öncesi eğitim kurumları çocuğun ev ortamından farklı olarak ilk kez dil, sosyal, bilişsel becerilerinin gelişimine katkı sağlayan ve çocukları toplumsal yaşama hazırlayan bunu da gerektiğinde ailenin desteği ile sağlayan kurumlardır (8). Çevrenin sunduğu fırsatlarla beraber çocuklara daha rahat bir ortam sunan anaokulları sayesinde çocuklar akranlarıyla paylaşmayı, işbirliğini, rekabet duygusunu, grup içinde yaşamayı, sıra olmayı, empati duygusunu, kendi isteklerini ertelemeyi gibi birçok sosyal ve duygusal davranışları öğrenir (9).

Dolayısıyla kreş, anaokulu ve bunlar gibi okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların bilinçli bir şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi açısından çocukların rekabet stillerine odaklanmak oldukça önemlidir.

2.2. EBEVEYN TUTUMLARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Ebeveynlerin çocuklarını eğiterek yaşama hazırlamak amacıyla sergiledikleri tutum ve davranışların toplamı olarak nitelenen ebeveyn tutumları bu tezde konu edilen ikinci temel kavramdır. Aşağıdaki başlıklar altında öncelikle kavramın tanımı ve özellikleri açıklandıktan sonra araştırmanın uygulamasında katılımcıların ebeveynlik tarzlarını belirlemekte kullanılan boyutlar literatür çerçevesinde kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Ebeveyn Tutumlarının Tanım ve Özellikleri

Literatürde ebeveyn tutumu kavramı anne ve babanın çocuklarına ilişkin gösterdikleri davranışların toplamı şeklinde tanımlanmaktadır (2). Literatürde ebeveynlerin, çocukların gelişimini etkileyebilecek yönde kişilere, nesnelere, ortamlara, olaylara ya da durumlara, olumlu veya olumsuz olarak tepki verme eğilimi (16) olarak da tanımlanan ebeveyn tutumları gerek psikoloji bilimi gerekse eğitim bilimleri açısından önemle değerlendirilmekte ve incelenmektedir.

Bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişmesi açısından oldukça belirleyici etmenleri bünyesinde barındıran ebeveyn tutumları dünyaya yeni gelen çocukların ilk deneyimlerini kazandığı ve yaşama dair tüm değer, davranış ve tutum biçimlerini tanıdığı sosyal bir alandır (45). Eğitim bilimlerinin bu alana ilgisi her ne kadar daha çok okul öncesi ortamda akademik becerilerinin gelişimi yönünde olsa da okul yıllarında çocukların edindiği negatif davranışların okul yaşamında da süreceğinin bilinciyle eğitim bilimleri ebeveyn tutumlarının en az öğretmen tutumları kadar insanların eğitilmesi konusunda önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (16, 17, 18). Üstelik çocuğun ilk yıllardaki tecrübeleri oldukça önemlidir. Davranışların döneme uygun şekilde gelişmesi çocuğun yaşamının ilerleyen yıllarında daha sağlıklı bir birey haline gelmesine olanak sağlar (52).

Nitekim aile ortamında ebeveynlerin farkında olarak ya da olmayarak çocuklarına karşı sergiledikleri davranış ve tavırlara göre şekillenen ebeveyn tutumları çocuğun ilerleyen yaşamında nasıl biri olacağının alt yapısını oluşturmaktadır. Bu yönüyle ebeveyn tutumları, insanların sosyal ve ahlaki açıdan pozitif yönde gelişiminin en önemli belirleyicisidir (49). Açıklamalar ışığında ebeveyn tutumlarının bazı karakteristik özelliklerini tanımlamak mümkündür. Her şeyden önce ebeveyn tutumları bir kişiler arası iletişim şeklidir. Bu yüzden

ebeveynlerin çocuklarla olan iletişimi çocuklarda oluşabilecek olumlu ve olumsuz davranışların temelini oluşturmaktadır. Bu yönüyle ebeveynler çocuklarının eğitimi sırasında ihtiyaçlarının farkına vararak kendilerinden talep edilen istek ve davranışlara en uygun yanıtları vermeleri gerekmektedir (51).

Ebeveyn tutumlarının diğer bir özelliği de bu olgunun kültürden kültüre, toplumdan topluma değişebileceği gibi bazen aynı toplum içinde bile farklı ailelerin farklı tecrübelerine göre farklılık gösterebilmesidir (38). Yavuzer (1998) çalışmasında ebeveynlerin çocuk yetiştirirken tutumlarını etkileyen faktörler arasında ebeveynlerin çocuk kavramına yüklediği anlam üzerinde durmuş ve bu kavramın çocuk daha doğmadan ebeveynlerde farklı biçimlerde şekillenebileceğini belirtmiştir (52).

Her ne kadar genel itibariyle ebeveynler çocuk yetiştirmede içinde bulundukları toplumun maddi ve manevi değerlerinden etkilenseler de bu konuda bilinçli olan ve çocuğa karşı ne şekilde davranması gerektiğinin farkında olan ebeveynlerin çocuklarını daha başarılı yetiştirdikleri söylenmektedir (95). Bu da ebeveyn tutumlarının şekillenmesinde eğitim ve öğrenmenin önemini göstermektedir (53, 96).

Ebeveyn tutumlarının diğer bir özelliği bu olgunun oldukça uzun soluklu bir süreç olmasıdır. Çocuğun doğumundan ölümüne kadar tüm hayat evresini kapsayan bir uygulama alanı olan bu tutumun özellikle anneler özelinde içgüdesel bir yanı bulunmaktadır (95). Aslında sadece insanlarda değil nerdeyse tüm canlılarda olan annelik içgüdüğü ebeveynleri çocuğunu her zaman korumaya ve kollamaya yöneltmektedir. Ebeveyn tutumlarının sosyal yaşamın en önemli belirleyicisi olması bu nedenledir (39).

2.2.2. Ebeveyn Tutum Türleri

Çocuğun gelişiminde, kimlik ve benlik oluşumunda anne-baba tutumlarının oldukça büyük bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu etkinin olumlu veya olumsuz oluşu ise ebeveynlerin hangi tutumu benimsediğine bağlıdır.

Örneğin otoriter tutum benimseyen ebeveynler çocuğun özgüven gelişimini olumsuz etkilerken, demokratik tutumlar çocuğun kendi kararlarını verebilme yetisini ve sorumluluk alma duygusunu geliştirmektedir. Bu bağlamda anne-babaların çocuklarının hayattaki tutumlarını, inançlarını, değerlerini, benlik kavramlarını ve kişilik özelliklerini oluşturan en önemli rol modeller olduğunu söylemek mümkündür (50).

Literatüre bakıldığında ebeveyn tutumları konusunda önemli araştırmalar yapan Baumrind, Larzelere ve Owens (25), Bakhla vd. (24) ve Hibbard ve Walton (90) araştırmalarında ebeveyn tutumlarının türleri demokratik, otoriter, izin verici, ilgili ve güvenilir anne-baba tutumları şeklinde bir sınıflama yapmışlardır. Yurt içinde yapılan araştırmaların bazılarında Filiz ve Yaprak (81) ile Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, (106) araştırmalarında ise ebeveyn tutumları demokratik, otoriter, koruyucu ve ilgisiz şeklinde sınıflandırılma yapılmıştır.

Literatürde farklı kaynaklardaki ebeveyn tutumlarının boyut ve türleri noktasında yapılan karşılaştırma sonucunda ebeveyn tutumlarının bu araştırma kapsamında demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları şeklinde incelenmesine karar verilmiş olup söz konusu tutumlar aşağıdaki başlıklar altında kısaca tanımlanmıştır.

2.2.2.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarının etkinliklerini mantıklı, konu odaklı davranış üzerinden yönlendirmekte olup bu tip ebeveynler bir yandan çocuklarını sözel olarak desteklerken diğer yandan da sürekli pozitif davranışların nasıl gösterileceği konusunda onlara örnek olamaya çalışmaktadırlar (96).

Demokratik ailelerde çocuklarla ebeveynler arasında karşılıklı saygı, birbirinin görüşüne değer verme gibi unsurlar öncelikli olarak yer almakla kalmamakta ailenin her ferdi gibi çocukta sorumluluk bilincini kazanmasına önem verilmektedir. Bunun yanında çocuğun bağımsız bir kişilik olarak gelişmesine önem verilen bu aile tipinde kesin sınırlamalar yerine, çocuğa söz ve tercih hakkı veren seçenekler sunulmaktadır (84).

Demokratik ebeveynlik tutumunda ebeveynler çocuklarından daha güçlüdür, daha fazla bilgi ve beceriye sahiptir. Bu tip ebeveynler yetişkin -çocuk ayrımında kararlı bir kontrol uygulamakta, ancak çocuğu yasaklarla baskılamaktan kaçınmaktadırlar (106). Bu ebeveynler daha çok kaynağı kontrol edebilir, çocuklarını bir yerden başka yere götürebilir, yasak bir eyleme başlamaları ya da bunu devam ettirmeleri konusunda fiziksel engelleme getirebilirler (96).

Bir yetişkin olarak kendi bakış açılarını uygulamanın yanı sıra çocuklarının bireysel ilgilerinin farkında olan demokratik ebeveynler, çocuklarının mevcut niteliklerini onaylamakta; ancak gelecek eylemler için de standartlar hazırlamaktadır (25). Nitekim

literatürde demokratik ebeveynlik tutumunun ebeveynlerin çocuktan gelecek olgun davranışlarla ve açık kurallarla ilgili beklentilerinin olması, çocuğun bireyselliğini ve bağımsızlığını teşvik etmesi, ebeveynlerin çocukları ile açık iletişimde olması, kendi açıklamalarını yapmalarının yanı sıra çocuklarının fikirlerini de dinlemeleri, hem ebeveynlerin hem de çocukların haklarının tanınması gibi davranışlar sergilediği belirtilmektedir (91).

Ayrıca demokratik tutum sergileyen ebeveynler çocuk yetiştirirken ödül-ceza yöntemine sıkça başvururlar. Aileler bu yöntemleri kullanırken bir yandan da çocuklarıyla olumlu bir iletişim geliştirmenin yollarını ararlar (56). Ebeveynler çocuklarda yer alan bireysel farklılıkların farkında olarak çocukların gelişim düzeylerine ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde davranmaktadırlar. Bu yönüyle çocukların yaşı ne olursa olsun ebeveynler onlardan gelen fikirlere değer vermektedirler (57).

Diğer yandan da literatürde demokratik tutumu benimseyen ailelerde eşlerin birbirlerine değer verdikleri aile içerisinde sevgi ortamı olduğu belirtilmektedir. Bu tip ailelerde aileler çocuğun beslenme, barınma ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarını herhangi bir karşılık beklemeden sağlarlar ve dahası bu ortamda büyüyen çocukların duygusal gelişimleri daha sağlıklı olmakla beraber girişimci ve sorumluluk sahibi birey haline geldikleri gözlemlenmektedir (59).

Yavuzer (1998) demokratik ailelerde büyüyen çocuğun girişim yeteneğinin geliştiğini, özgüven kazandığını ve kendi kendine karar vererek sorumluluk alabildiğini vurgulamaktadır. Bu da çocuklarda olumlu duygusal, sosyal ve zihinsel gelişmeye yol açtığını ve bunun sonucunda da çocukların ilerleyen yaşında sosyal uyum ve akademik başarı olarak olumlu davranışlar sergilediğini belirtmiştir (52).

Yine literatürde başka bir araştırmada Yılmaz (2002), sağlıklı bir ailede, çocukların katılımı ile belirlenmiş, çocukların gelişimleri destekleyen ve onların seviyelerine uygun standartlar içeren kuralların olması gerektiğini vurgulamaktadır (110). Kuzgun (1990) ise, demokratik bir aile olmanın önkoşullarından birinin çocuklara ev içindeki kuralları açıkça belirtmek olduğunu altını çizmektedir (50).

Sonuç olarak demokratik ve eşitlikçi aile ortamında güven verici, destekleyici ve normal sınırlar içinde hoşgörü olduğunu söylemek mümkündür. Çocuğun duygu ve düşüncelerine saygı duyulmakta, değer verilmektedir. Çocuk bir birey olarak görülmekte ve

aile de her bireyin eşit değeri ve söz hakkı bulunmaktadır. Çocuğa ihtiyaç duyduğu sevgi ve şefkat verilirken, ihtiyaç ve yetenekleri göz önünde tutulmaktadır. Bu doğrultuda çocuğun kendini gerçekleştirmesine, sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasına ve bağımsızlık kazanmasına olanak sağlanmaktadır.

2.2.2.2. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveynler çocuklarının tutum ve davranışlarını, mutlak standart davranışlara göre şekillendirmeye, kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışmakta olup genellikle bu tip ebeveynler itaate önem vermekte ve kendisinin doğru bulduğu davranışlar ile çocuğun hareketleri çatıştığı zaman cezayı kullanmaktadır.

Otoriteyi, gizli aile kurallarını uygulayan ve pekiştiren kişi olarak tanımlayan Cüceloğlu (6) ataerkil aile yapısında bu otoritenin genellikle “baba” olduğunu belirtmektedir. Bu tip ailelerde sadece çocuk değil kardeşlerin arasında da otoriteye hiç itiraz etmeden uyum gösteren kişi ise en değerli üye olarak görülmektedir. Kişinin duygu ve düşünceleri böyle bir yapıda, otoritenin onayını aldığı sürece değerli olurken; otoritenin beğenmediği algılamalar değersizdir. Dolayısıyla bu tür bir aile ortamında büyüyen çocuk, kendi duygu ve düşüncelerine güvenmemeyi, otoriteyi memnun etmeyi, onun beklentileri yönünde algılamayı, düşünmeyi ve duygularını değiştirmesi gerektiğini öğrenmektedir. Bir başka deyişle çocuk, içi boş, dıştan denetimli biri olma yoluna girmektedir (6).

Demokratik ailelerin tam tersine çocuğun özerkliğini sınırlandıran otoriter ebeveynler aynı zamanda kendi sözlerinin çocuk tarafından kabul edilmesi gerektiğine inanmaktadır (25). Bu ebeveynler çocuklarına sözel destek de sağlamadıkları gibi davranışlarıyla da ona örnek olma kaygısı taşımazlar (26).

Otoriter ebeveynlik tutumunda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik talepleri, çocuklarından gelen talepleri kabul etmeleriyle dengeli değildir. Ebeveynlerin çocukları için yerine getirmek zorunda olduğu birtakım çocuk ihtiyaçları olmasına rağmen, otoriter ebeveynler çocuklarının bu ihtiyaçlarla ilgili olarak katı sınırlar sunabilmektedir. Bu ebeveynlik modelinde çocuklardan taleplerini kısıtlamaları beklenmektedir.

Hatta bazı uç durumlarda, çocuklara konuşması için izin verilmeden, çocukların konuşması bile mümkün değildir. Kuralların önceden tartışılması da söz konusu bile olmayan bu tip ailelerde ebeveynler otoritelerini devam ettirebilmek için güç kullanmaktan da hiçbir

zaman çekinmezler. Özellikle çocukları otoritelerine meydan okumaya kalktığında bu tip ebeveynler çocuklarının bu çabalarını bastırmak için her türlü şiddeti uygulamaya da yatkındırlar (91).

Otoriter ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuğun anne ve babasına karşı soğukluk beslemekle birlikte sinirlendiğinde fiziksel şiddete başvurma eğilimi gösterebilmektedir (63, 64). Nitekim Gander ve Gardiner araştırması sonucunda otoriter ebeveynleri tarafından sürekli cezalandırılan çocukların ilerleyen yıllarda benzer şekilde şiddet uygulamayı seven bireyler haline dönüştüğü tespit edilmiştir (73). Özellikle çocuğun ilerleyen yaşlarda yetişkinlikle beraber çocuktaki otoriteye uyma davranışı devam etmekle birlikte yaşamın her aşamasında bu davranışı sürdürmektedir. Dıştan denetimle yaşamayı alışkanlık haline getiren bu tip bireyler kendi başlarına karar almakta güçlük çekmenin yanı sıra aldıkları kararları uygulamada da kararsızlıklar çekebilirler (65).

Otoriter tutumu sergileyen ailelerin çocukları maruz kaldıkları tutum karşısında bazen karşıt tepkiler geliştirerek tepki verme eğiliminde bulunabilirler. Ebeveynlerin sinirlenebileceği konularda çocuk onları kasıtlı olarak sinirlendirecek davranışlarda bulunarak karşıt tepki geliştirir (58). Ebeveynlerin temizlik konusunda aşırı titiz ve kuralcı bir yaklaşım benimsemeleri sonucunda öfkelenen çocuğun bilerek evi ya da oyuncakları dağıtması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Otoritenin hakim olduğu yerlerde tipik sakin davranışlarını sergileyen çocuklar daha rahat hissettikleri ortamlarda başkalarına karşı baskın olma, istediğini yaptırma gibi davranışlar sergileyebilir (66).

Sonuç olarak çocukta baskı kurarak kontrol mekanizması oluşturmayı amaçlayan bu tutum bireyde özgüven eksikliğine sebep olmakla kalmamakta zamanla bu ebeveyn tutumuna göre büyüyen çocuklar psikolojik ve sosyal gelişim yönünden de sıkıntılı bireyler haline gelmektedirler (54). Bu tutumla yetişen çocuklar katı bir disiplin anlayışına maruz kalmakla birlikte aile içerisinde bekledikleri ve ihtiyaç duydukları yeterli sevgiyi bulamazlar (60). Bu tutumla yetişen bireyler yaşamlarının ilerleyen yıllarında fazla kırılgan ve içe kapanık bireyler haline gelmektedirler (61).

2.2.2.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Koruyucu tutumda ebeveynler normalden fazla fiziksel ve sosyal müdahalede bulunarak ihtiyaç duyulmayan anlarda bile çocuklara müdahale etme eğilimindedirler. Bu tutumda ebeveynler çocuğun vermesi gereken kararları kendileri üstlenerek kısıtlayıcı bir

tutum içerisine girerler (67). Bu tutum ile yetişen bireyler yaşamlarının ilerleyen yıllarında kendi ayakları üzerinde durmakta zorlanmakla beraber zorbalık davranışları gösterebilirler (68).

Koruyucu tutum ile yetişen bireyler sorumluluk göstermemekle beraber şımarık davranışlar da sergilerler (69). Sosyal beceriler bakımından akranlarından son derece geride gelişim gösteren bu tip çocuklar yaşına uygun gerekli olgunlaşmayı da sağlayamayabilirler (70). Dahası koruyucu tutumla yetişen bireyler hayatta karşılaştıkları güç durumlar ile baş etmekte zorluk çekerek bir takım faaliyetlerde sürekli ebeveyn desteğine yaşamları boyunca ihtiyaç duyarlar. Bu tip bireyler girişimcilik özelliğinden mahrum olmakla beraber özgüven yönünden de zayıflık gösterirler (71). Çünkü koruyucu tutuma sahip ebeveynlerin çocukları deneme yanılma yoluyla öğrenmeye fırsat bulamadan her şeyi kolayca elde edebilir. (72).

Bu tutuma sahip ebeveynlerde derin bir bağıllıkla beraber çocuğun olgunlaşamayacağı düşüncesi hakimdir. Bu nedenle bu tutumla yetişen bireylerde yaşamın ilerleyen dönemlerinde zorluklarla başa çıkmada ve problem çözmede güçlük çekme durumu söz konusudur (73,74). Anne-baba tarafından aşırı koruyucu bir tutumla yetiştirilen bireyler bağımsız hareket etmeyi öğrenemedikleri için savunmasız bir kişilik geliştirmenin yanı sıra kendine güveni olmayan, sorumsuz, şımarık ve duygusal problemleri olan dahası toplumsal gelişimi engellenmiş olan çocuklar haline dönüşürler (59).

Toplumsal gelişimi engellenmiş bir çocuğun arkadaş ilişkileri olumsuz etkilenir ve bu da başta okul dönemi olmak üzere bu tip çocukların arkadaşları tarafından dışlanmasına neden olabilmektedir. Böylelikle akranlarıyla girdiği rekabette sürekli hırçınlaşan çocuklar daha sıkıntılı bir yalnızlığa kendi kendilerini mahkûm edebilirler (80).

Dahası bireyin aşırı koruyucu tutum ile büyümesi bireyin hayatta kendi başına kararlar almasında güçlük çekmesine neden olabildiği için çocuk ilerleyen dönemde geç evlenme, geç çocuk sahibi olma durumlarının yanı sıra bireyin bağımlı, talepkar, kolayca mutsuz olan, korkak bir birey haline gelmesine neden olmaktadır (76).

2.2.2.4. İzin Verici Ebeveyn Tutumu

İzin verici ebeveyn tutumunda ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarına duyarsız, düşük düzeyde talep ve düşük düzeyde uygulamanın söz konusu olduğu, çocuğunu ihmal eden ve

önemsemeyen, çocuğunu kendisine belli bir mesafede tutmak isteyen, çocukla kurulacak etkileşim çabasını azaltan ebeveynlerdir (91).

İzin verici ebeveynler çocuklarının dürtü, istek ve hareketlerine karşı kabul edici ve cezalandırıcı olmayan şekilde davranmakta, evdeki sorumluluklarla ilgili olarak çocuklarından az miktarda talepte bulunmaktadır. Açık bir şekilde güç kullanmayan bu ebeveynler, çocuklarının kendi hareketlerini olabildiğince kendilerinin düzenlemesine izin vermekte, kontrol uygulamaktan kaçınmakta ve çocuklarının dışarıdan belirlenmiş kurallara uyması için destek sağlamamaktadır (26).

Çocuklar üzerindeki etkileri de göz önüne alındığında izin verici ebeveynliğin olumlu etkilerinden çok olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir (91). Bu ebeveyn tutumunda çocuk ailenin merkezini oluşturmaktadır. Ebeveynlerin amacı çocuklarına özgür bir ortam olanağı sunarak isteklerini göz ardı etmeden gerçekleştirmektir. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının ailedeki otoritesini kabul etmiş, çocuklarının isteklerini daima kabul eden ve onları şımartan ailelerdir. Bu tutuma sahip ebeveynlerin çocukları ilgi ve kabul görmesine rağmen aile içinde çocuğa yönelik otorite ve kontrol konularında eksiklikler vardır (76).

Ayrıca ebeveynler çocuklarında geleceğe yönelik davranış şekillerinde değişikliğe yönelik beklentileri yoktur. İzin verici tutuma sahip aile ortamında rahatlık üst düzeyde iken disiplin düzeyi gayet düşüktür (77). İzin verici ebeveyn tutumunda en belirgin durum anne ve babanın çocuklarına karışmamasıdır. Anne ve baba çocuğun yaptığı ne olursa olsun hoş karşılayabilmektedir. Bu tutuma sahip aileler çocuklarıyla iyi ve etkili bir iletişim kurabilseler bile çocuklar üzerinde kontrolleri aşırı zayıftır. Bu yönüyle aile içerisinde belirgin bir otorite sıkıntısı vardır (78).

İzin verici tutum ile yetişen çocuklar yaşamlarında itaatsiz ve sorumsuz davranışlar gösterebilirler. Ev ortamındaki düzensizlik çocuğun aynı zamanda okul içindeki davranış ve akademik başarısını da etkileyebilir (80).

İzin verici ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklar belli bir süre sonra etrafındaki insanları yönlendirme çabası içerisine girebilir. Bu da çocukta benmerkezciliğin gelişmesine yol açar. Böylece çocukta dikkat çekmeye ve tüm isteklerinin yerine getirilmesine yönelik davranışlar gözükebilir (79). Bu tutumla yetişen çocuklar hayatta bir takım kurallara uymakta güçlükler çekerek sosyal ilişkiler yönüyle başarısız davranışlar sergileyebilirler (81).

2.2.3. Çocukların Gelişimi Açısından Ebeveyn Tutumunun Anlam ve Önemi

Aile toplumsal birimlerden en küçük olanı olarak tanımlanmaktadır. Ailenin özellikleri içinde bulunduğu toplumun özellikleriyle benzer niteliktedir. Toplumun geleneklerini, göreneklerini, değerlerini, inançlarını özetlemek gerekirse kültürünü yansıtır. Aile toplumu yansıtmasının yanı sıra kendi içerisinde kendine has özellikleri de barındırır. Bu yönüyle toplumla aile arasında sürekli bir ilişki ve işleyiş vardır (43).

Aile toplumun gelişmesi ve ilerleyişi ile birlikte zaman içinde evrilerek içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını taşır. Aile anne, baba ve çocuklar arasında karşılıklı sevgi bağı, güven ortamı ve bir takım sıcak ilişkilerin kurulduğu ve bunların toplumsal düzen dahilinde şekillendiği en küçük birimdir (44).

Aile çocuğun gelişiminde en büyük adımların atıldığı ortamdır. Bu ortam içerisinde çocuk ilk deneyimlerini aile sayesinde kazanır ve geliştirir. Ailenin sağladığı bu ortam çocukta davranış biçimleri ve değerlerin kazandırılmasında oldukça önemlidir (45).

Bu yönüyle aile kurumu çocuğun gelişimine çok önemli katkılar sağlar. Ailenin gelişimde sağladığı katkı aile-çocuk etkileşiminin ve iletişimin sağlıklı olması durumunda daha fazla olmaktadır (73). Anne-çocuk etkileşimi ilk olarak anne karnında başlar. Bu yönüyle doğum öncesi dönemde annenin ruh hali, beslenmesi ve sağlığı doğrudan bebek üzerinde etkili olmaktadır. Annenin bu dönemdeki duyguları hormonlar vasıtasıyla çocuğa ulaşabilmektedir. Bu yönüyle ilk etkileşim doğum öncesi dönemdedir (46). Doğumla beraber bu etkileşim artmaya başlar. Çocuk doğum sonrası dönemde tecrübe eksikliğine bağlı olarak ebeveynlerinin değer yargılarını ve davranışlarını benimser ve taklit eder. Bu yönüyle erken çocukluk dönemi kişilik gelişiminin temelini oluşturmaktadır (47). Çocuk bu dönemde ebeveynleriyle kendini özdeşleştirerek karakteristik özelliklerini geliştirir. Bu yönüyle ebeveynlerin taşıdığı kişilik özellikleri çocuğa doğrudan geçmektedir.

Ebeveynlerin erken çocukluk döneminde çocuklarıyla kurduğu ilişki çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir. Ebeveynlerin çocukla sağlıklı bir iletişim halinde olması, aile içerisinde iletişimde çocuğa fırsatlar yaratması ve kendini ifade etme olanağı sağlaması çocuğun sosyal gelişimi açısından önemlidir. Bu tip ortamları sağlayan ebeveynlerin çocukları yaşamın ilerleyen yıllarında sosyal ortamlarda kendilerini daha rahat ifade ederek etkileşim kurdukları bireylere karşı daha ilgili ve duyarlı olabilmektedirler.

Ebeveynlerin yeterli iletişim fırsatı yaratmadığı ve baskıcı bir ortamda büyüyen çocuklar ise sosyal olarak kendilerini ifade etmekte güçlük çekerek kendilerini dışlanmış hissedebilirler. Bu da çocukta aidiyet duygusunun eksikliğine sebep olabilir. Bu tür durumlarda çocuk sağlıklı iletişim kuramamaya bağlı olarak saldırgan ve uyumsuz davranışlar göstererek öfkesini dışa vurabilir (48). Bu da toplumu doğrudan doğruya tehdit etme potansiyeli olan bir durumdur. Dolayısıyla gerek bireylerin gerekse toplumun istikbali açısından ebeveyn tutumlarını pozitif yönde geliştirmek önemlidir.

2.3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Araştırma kapsamında yapılan çalışmaların incelemesinde okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri, çocuklara yönelik ebeveyn tutumları ve bu ikisi arasındaki ilişkiyi konu edinen araştırmalar yurtiçi ve yurtdışı çalışmalar incelenmiş olup ulaşılan sonuçlar aşağıdaki başlıklar altında özetlenmiştir.

2.3.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Araştırma kapsamında yapılan çalışmaların incelemesinin ilk aşamasında okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri, çocuklara yönelik ebeveyn tutumları ve bu ikisi arasındaki ilişkiyi konu edinen yurtdışı çalışmaları incelenmiş olup, ulaşılan sonuçlar aşağıdaki paragraflar altında özetlenmiştir.

Literatürde yer alan bazı araştırmaların öğrencilerin rekabet stillerini çeşitli bireysel değişkenlere göre incelediği görülmektedir. Ahlgren ve Johnson, (1979) araştırması kapsamında ilkökul öğrencilerinin rekabet stilleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiş olup, cinsiyet değişkeni yönünden kız öğrencilerin erkeklere göre daha güçlü rekabetçi tutum sergiledikleri; yaşları itibarıyla büyük çocukların ise küçüklere göre rekabete karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir (77).

Cronk (1998) yaptığı çalışmada üniversite öğrencileri arasındaki rekabeti düzeyi sınıf düzeyi, mezuniyet puan ortalaması, faaliyetlere katılma derecesi ve cinsiyet gibi değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ile rekabet davranışı arasında herhangi bir ilişki bulunmazken, erkeklerin kızlara göre kendi arasında daha güçlü bir şekilde rekabet içinde oldukları saptanmıştır. Üst sınıflarda alt sınıflara kıyasla rekabetçi

durumlar daha yüksek bulunurken, üst sınıflardaki kadınların erkeklerle rekabet durumlarında daha rekabetçi davranışlar gösterdikleri saptanmıştır (38).

Fülöp (2008) 230 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmada, rekabetçiliğin kırılma noktası ile kazanma ve kaybetmenin kısa ve uzun vadede duygusal ve bilişsel başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu ilişkiyi bulmak amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda, adaletli bir rekabeti benimseyen öğrencilerde olumlu duygularla kazanmaya karşı mutluluk ve olumlu düşünceler olduğu görülürken, suçluluk ve utanç görülmemiştir. Adil olmayan bir rekabete dayalı kazanım durumunda ise, öğrencilerin yine sevinç duyguları belirtilirken bu sevincin agresif ve hırs duyguları ile kaplı olduğu kaybetme durumunda ise, bu öğrencilerin daha olumsuz duygular yaşadığı görülmüştür (82).

Johnson ve Engelhard (1991) 77 erkek ve 59 kızdan oluşan 136 ergen yaştaki çocukların katılımıyla yaptıkları araştırma kapsamında öğrencilerin rekabet stilleriyle ve bireysel öğrenme tercihlerinin akademik başarı ve cinsiyetleri ile olan ilişkisi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ile işbirlikçi öğrenme stili arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki tespit edilirken (kızların erkeklere oranla işbirlikçi öğrenmeyi daha çok tercih ettiği şeklinde) öğrencilerin rekabet stilleriyle akademik başarıları arasında herhangi bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Cinsiyete göre akademik başarı ile rekabet stili arasında kızların lehine bir sonuç bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin rekabetçiliği arttıkça akademik başarıları artarken, erkek öğrencilerin rekabetçiliği arttıkça akademik başarı düzeyleri düştüğü gözlenmiştir (89).

Ross (2003) 251 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırma kapsamında öğrencilerin kişilik özellikleriyle rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek istemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kişilik özelliklerinden biri olan uyumluluk ile aşırı rekabet davranışları arasından negatif yönlü bir ilişki tespit edilirken, öğrencilerin kişisel gelişimleriyle sergiledikleri rekabet davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kişisel gelişime yönelik rekabet dışadönüklükle pozitif ilişkili uyumluluk ve aşırı rekabetçilik ilişkili bulunamamıştır (98).

Shwalb ve Nakazawa (1995) araştırmaları kapsamında Japonya’da görev yapan 102 öğretmenin katılımıyla bir ortaokulda gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda kız öğrencilerin işbirliği endeksinde erkeklere göre daha yüksek puanlar aldığı fakat üç rekabet faktöründe de cinsiyet arasında çok az fark olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçları işbirliği ve

rekabet gücünün gelişiminin hem akademik hem de akademik olmayan bağlamlarda çalışılması gerektiğini ortaya koymuştur (111).

Simek ve Grum (2000) araştırmaları kapsamında 748 lise öğrencisiyle eğitimdeki farklı rekabet türlerini ele alarak rekabete yönelen öğrencilerin kendi içsel tutumlarını, rekabete karşı tutumlarını ve rekabete girmemeye, rekabetten kaçınmaya neden olan faktörleri araştırmalarında incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, bireysel engellenme ve rekabetçi tutum birbirinden farklı değerler göstermekte olup başarısızlık korkusu ve rekabetçi tutumun getirdiği engellenmelerin birbirinden tamamen farklı olduğu bulunmuştur. Araştırmanın diğer bir önemli sonucu ise yüksek oranda kendini engelleme karakterindeki katılımcıların yüksek oranda rekabetçi olduğunun tespiti yönündedir. Yüksek rekabetçi tutumun eğitim için yüksek motivasyon ve yüksek oranda dikkat dağılımı gösterdiğini tespit eden araştırmanın bulguları öğrencilerin kendini engelleme puanları düşük olanlar da bu puanın yine düşük çıkmasına neden olduğu araştırma sonucunda anlaşılmıştır (19).

Tsiakara ve Digelidis (2012) araştırması kapsamında okul öncesi eğitimine devam etmekte olan 195 çocuğun davranışları 165 saat süreyle gözlemlenerek erken dönemde çocukların ne tür rekabet davranışları sergiledikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların rekabet davranışlarının “sözel” ve fiziki” davranışlar olarak iki grupta toplanmasının mümkün olduğu; sözel rekabetlerde genellikle kıyaslama yapan çocukların kendi fiziksel özelliklerinin akranlarından daha üstün olduğunu vurgulayarak rekabet tutumu sergilerken çocukların özellikle arkadaşının elinden oyuncakını ya da kalemını alması karşısında fiziksel rekabet davranışı sergilediğini belirtmektedirler (43). Tsiakara ve Digelidis (2014) erken çocukluk döneminde çocukların rekabet davranışı geliştirmede genellikle kıyaslamayı kullandıklarını bu noktada özellikle oyun arkadaşlarıyla kendilerini kıyaslarken yaptıkları değerlendirmelerde rekabetçi tutumlar sergiledikleri belirtmektedir (44).

Yurtdışında yapılan bazı araştırmalarda ise ebeveyn stilleri çeşitli değişkenler açısından incelendiği görülmektedir: Örneğin Bulanda (2004) ebeveynler ile en küçüğü sekiz yaşında olan 1.088 çocuğun katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırma kapsamında, anne ve babaların çocuklarıyla etkileşimleri çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda bir ebeveyn olarak demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin geleneksel babalara göre çocuklarıyla daha sık vakit geçirdikleri; Babaların ve çocuklarının yaşları ilerlediğinde, babalar çocuklarla daha az zaman geçirmeye başlarken, annelerin onların

aksine çocuğun yaşı ilerlese de çocukla geçirilen zaman oranında daha katılımcı oldukları görülmektedir (34).

Simon, (2001), Gonzalez (2002) araştırmaları kapsamında ebeveyn tutumlarının lise öğrencilerinin akademik başarısı üzerindeki etkisini incelenmek istenilmiş olup her üç araştırma sonucunda farklı stillerde gelişse de çocuklarıyla yakından ilgili olan ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutumlar onların okullarındaki akademik başarılarını pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır (102, 83).

Ortiz ve Longo (1997) araştırması kapsamında Porto Rico'da yaşayan ilkokul düzeyindeki 354 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırma kapsamında öğrencilerin akademik başarıları ile ailelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler incelenmek istenilmiştir. Araştırma bulguları çocukların algıladıkları demokratik ebeveyn stiline onların okul başarısını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir (51).

Steinberg vd., (1994) araştırması kapsamında ergen yaştaki çocukların akademik başarısı ile ebeveynlerin sergilediği tutumlar arasındaki ilişki bazı değişkenlerle birlikte incelenmek istenilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin demokratik olarak algılayan ergenlerin, otokritik ebeveyn stiline sahip ergenlere göre okulda daha başarılı ve avantajlı oldukları görülmüştür (105).

Zaslow vd., (2006) ve (2010) araştırmaları kapsamında düşük gelire sahip ailelerin okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik ebeveynlik davranışlarını farklı değişkenler açısından, ancak 4 yıl arayla yaptıkları iki çalışma aracılığıyla incelemiş olup, araştırma sonucunda tüm ebeveynlik stillerinin özellikle çocukluğun orta yaş dönemi olan 4-6 yaş arasındaki dönemde çocuğun sosyalleşme ve çeşitli pozitif davranışları kazanması bağlamında oldukça etkili olduğunu saptamışlardır (112, 113).

Literatürde sınırlı sayıda araştırmanın çocukların rekabet stilleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi konu edindiği görülmektedir. Bu araştırmalardan birisi olan Chang vd., (2003) Çin'de yaşayan 325 okul öncesi yaştaki çocuğun katılımıyla gerçekleştirdiği araştırma kapsamında ebeveyn tutumlarıyla çocukların rekabet, kıskançlık, sevgi ve şiddete yönelik duyguları arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Ebeveyn tutumlarını anneler boyutunda geliştikçe çocukların bundan çok etkilenmediği ancak babaların otoriter ebeveyn tutumu sergilemesi durumunda okul öncesi çocukların daha fazla şiddete meyil gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında ebeveynlerin otoriter tutumları nedeniyle duygusal yönden

kendisini ezilmiş hissedenden çocukları kreş ortamında akranlarıyla daha fazla rekabete yöneldikleri anlaşılmıştır. Bu durum kız çocuklara göre erkek çocuklarda daha güçlü düzeydedir (79).

Johnson vd., (1978) araştırması kapsamında, ebeveynlerin çocukların sosyalleşme sürecindeki görev ve yükümlülüklerinin neler olduğu konusuna odaklanılmış olup, araştırmaya katılan 160 ebeveynin hepsi 3-8 yaş aralığında çocuk sahibi ailelerden seçilmiştir. Araştırma sonucunda çocuğun hayata hazırlanması, sosyalleşmesi ve rekabet stili geliştirmesi davranışları öğrenmesi açısından babaların daha fazla kendilerini bu becerileri öğretme konusunda sorumlu hissettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda babaların babalık rolüyle ilgili en önemli buldukları noktalar sırayla maddi yönden çocuğa bakmak, sosyal hayatta rekabeti öğretmek ve sevgi vermek olarak tespit edilirken, en az önemli görülen noktalar ise çocukla oyun oynamak ve çocuğun günlük ihtiyaçlarını karşılamaktır. Çocuğun toplumsal değerleri öğrenmesi ise hem anne hem de baba tarafından gerçekleştirilen bir görev olarak sunulmakta olup, çocuğun cinsiyetinin, ebeveynlerin tutum ve davranışlarını anlamlı yönden etkilemediği araştırmada saptanmıştır (104).

Stipek, Recchia, McClintic ve Lewis (1992) okul öncesi çocukların rekabet davranışlarını gözlemledikleri araştırmasında oyunlarda sergiledikleri kazanma hırsıyla rekabet davranışının en ilkel formlarını sergilemeye başladıkları tespit edilmiştir (42).

Sheridan ve Williams (2006) ve (2011) çalışmalarında ise okul öncesi dönem çocuklarının öğretmenini kimi daha çok sevdiğinden onun yanına kimin oturacağına kadar anaokulundaki sınıflarında birbirleriyle rekabete tutuştukları bu sözel başlayan rekabetlerin oyunlarda kimin kazandığına da odaklanarak kimin birinci geldiği üzerinde tartışırken rekabetlilerini şiddetlendirdikleri belirtilmektedir.

Literatürde yer alan bazı araştırmalarda ise erken çocukluk döneminde gelişen rekabet davranışlarının çocukların yeni bilgiler öğrenmesinde önemli bir güdüleyici olabileceği üzerinde durulmuştur (45,46). Örneğin Giota (2010) araştırması sonucunda okul öncesi çocukların oyun yoluyla yeni bilgileri hızla öğrenmesinde rekabeti teşvik etmenin oldukça güdüleyici bir faktör olabileceği sonucuna varmıştır (45).

Sheridan ve Williams (2011) araştırmasında ise çocukların yanı sıra öğretmenleri de dahil ederek yaptıkları gözlemlerde okul öncesi eğitim kurumlarındaki eğitimcilerin, çocukların arasındaki rekabete yönelik davranışları olumsuz bir tutum olarak gördüklerini

belirtmiştir. Çocuk bakıcı ve eğitimcilerin, çocukların oyun sırasında sergiledikleri rekabetçi tavırları engellemeye çalışırken zaman zaman onların sosyal yönden dışlanmasına neden olduklarının tespiti ise bu araştırmanın diğer bir önemli sonucu olarak görülmüştür (46).

Son dönemde yapılan ve okul öncesi çocukların rekabet davranışlarını üç boyutta inceleyen araştırmalarda hem rekabet davranışını ölçümlemeye yönelik ölçek geliştirilmeye çalışılmış hem de bu araştırmalar yoluyla çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre rekabet davranışlarının sıklığının ve boyutlarının değişip değişmediği sorgulanmıştır. Örneğin Paquette vd., (2013) araştırmasında okul öncesi çocukların cinsiyetlerine göre sergiledikleri rekabet stillerinin farklılaştığını; özellikle hedefe/göreve yönelik rekabet davranışında kızların erkeklere göre daha fazla rekabetçi tavır sergiledikleri tespit edilmiştir (47).

2.3.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Araştırma kapsamında yapılan literatür incelemesinin ikinci aşamasında çocukların rekabet davranışları, çocuklara yönelik ebeveyn tutumları ve bu ikisi arasındaki ilişkiyi konu edinen yurt içinde çalışmaları aşağıda incelenmiştir.

Yurt dışında okul öncesi çocukların rekabet davranışlarını konu edinen birçok araştırma olmasına karşılık ülkemizde bu konuda yapılan araştırmaların sayısı oldukça kısıtlı kalmıştır. İlk dönemde yapılan ve rekabet stilini konu alan araştırmalara bakıldığında ise bu tip araştırmaların genellikle ergen, genç veya yetişkinlerin rekabet stilleriyle akademik başarıları, özsaygıları ve özgüvenlerinin yanı sıra kişilik tipleri arasındaki ilişkiye odaklanıldığı görülmektedir. Örneğin Akbayırlı (1998) araştırması kapsamında rekabetçi tutum ile ilgili olarak bir ölçek geliştirme çalışması yapmış ve rekabetçi tutumu çeşitli değişkenler bağlamında incelenmiştir. Benzer seviyedeki öğrenciler üzerinde yapılan çalışma sonucunda rekabetçi öğrenme stilini benimseyen öğrencilerin cinsiyet ve yaşlarına göre her hangi bir farklılık tespit etmemişlerdir (71).

Yenidünya (2005) araştırmasında lise öğrencilerindeki rekabetçi tutum ile benlik saygısı, akademik başarı arasındaki ilişki incelenmiştir. İstanbul ili Maltepe ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi liselerden 458 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda öğrencilerin rekabetçi tutumları ile yaş, cinsiyet, öğrenim gördüğü okul, sınıf düzeyi ve seçtiği bölüm arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bunun sebebi olarak öğrencilerin küçük yaştan itibaren bir sınav değerlendirme sistemi içinde olmaları ve tüm öğrenim hayatları boyunca rekabetçi olmaya yöneltilmeleri üzerinde

durulmuştur. Ayrıca bu araştırma sonucunda rekabetçi durumlarda ise grup içi ve gruplar arası uyumsuzlukların daha fazla olduğu, statü ve akademik başarı yönüyle kendini alt seviyede hisseden öğrencilerin gruplarda ait olma açısından sorun yaşadıkları saptanmıştır (109).

Köroğlu, Yıldız ve Akbağ (2008) yaptıkları araştırma kapsamında lise öğrencilerinin mükemmeliyetçi özellikleri ile rekabetçi tutumları arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Çalışmada, lise öğrencilerinin toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik ve alt ölçekleri ile rekabetçi tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin cinsiyetine göre bakıldığında mükemmeliyetçi özellikleri arasında anlamlı bir fark olmamasına rağmen rekabetçi tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kız öğrencilerinin erkeklere oranla daha rekabetçi olduğu görülmüştür. Çalışmada algılanan sosyoekonomik durum, kardeş sayısı ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Okul türüne göre ise rekabetçi tutum farklılaşmıştır (62)

Yıldız ve Akdağ (2008) yaptıkları araştırma kapsamında lise öğrencilerinin mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve rekabetçi tutumlarını sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmiş ve rekabetçi tutumların cinsiyet değişkeninden etkilendiği tespit edilmiştir. Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla rekabetçi oldukları; öğrencilerin okudukları okul değişkeni yönünden ise rekabetçi tutum üzerinde anlamlı bir farklılık oluşmadığı ancak Meslek ya da Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin kolejde okuyanlara göre daha fazla rekabetçi tutum sergilediği sonucuna ulaşılmıştır (61).

Malkoç ve Erginsoy (2008) rekabetçi tutumun yordayıcıları üzerine çalışmışlardır. Araştırma sonucuna göre rekabetçi tutum üzerinde bilişsel çarpıtmaların ve kıskançlığın etkisi olduğu saptanmıştır (63).

Birel (2012) araştırması kapsamında Samsun'da öğrenim gören, 539 kız ve 501 erkek olmak üzere toplam 1040 lise öğrencilerinin rekabet stilleri, psikolojik durumları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler incelemiştir. Rekabetçi tutum ile problem çözme arasında olumlu bir korelasyon olduğu saptanırken, öğrencilerin doğum sırasına göre psikolojik belirtilerinde ilişkiye rastlanmamıştır. Ayrıca araştırmada cinsiyete göre rekabetçi tutumun değiştiği; kızların daha rekabetçi oldukları, doğum sırasına göre ortanca çocuklarının rekabetçi tutum puanlarının küçük çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca sınıf düzeyi, ailenin algılanan ekonomik düzeyi, ailedeki doğum sırası ve fiziksel görünüm değişkenleri açısından öğrencilerin rekabetçi tutumlarının farklılaşmadığı bulunmuştur (64)

Gümüş (2018) yapmış olduğu araştırma kapsamında yetişkinlerin benlik saygısı, kontrol odağı ve rekabetçi tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Kastamonu ilinde kamu, özel ve katılım bankaları olmak üzere 53 farklı banka şubelerinde çalışan 322 bireyin katılımıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular çalışanların benlik saygısının rekabetçi tutum ve rekabetçi tutumun alt boyutları olan rekabet hazzı, sonuç odaklılık ve kıyaslama üzerinde etkisi olduğunu göstermekte iken çalışanların kontrol odağı ile rekabetçi tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (65).

Kartal (2018) araştırması kapsamında ortaokul öğrencilerinde akademik başarının rekabetçi tutum ve problem çözme becerileri açısından incelenmiştir. Ankara’da gerçekleştirilen araştırmaya 12 okuldan toplam 426 öğrenci tesadüfi olarak seçilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyetine göre problem çözme beceri düzeyleri ve rekabetçi tutumlarında anlamlı bir fark olmadığı; öğrenim görülen sınıf düzeyine göre öğrencilerin rekabetçi tutum, akademik başarı ve problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Ailenin algılanan sosyo-ekonomik düzeyine göre; ortaokul öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyi, rekabetçi tutumları ve akademik başarılarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonucunda problem çözme becerisi ile rekabetçi tutumun birlikte, akademik başarının % 10’unu açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (66).

Literatürde yer alan bazı araştırmalarda ebeveynlik tutumları çeşitli bireysel ve demografik değişkenlere göre incelendiği görülmektedir. Örneğin Durmuş (2006) yapmış olduğu araştırma kapsamında okulöncesi dönemde eğitim görmekte olan çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ebeveyn stillerinin değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda ilkokul mezunu ebeveynlerin koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarını benimsediğini; özellikle eğitim seviyesi azaldıkça bu tip tutumların arttığı ve üniversite mezunu ebeveynlerin daha fazla demokratik ebeveyn tutumuna özgü davranışlar içinde olduğu tespit edilmiştir (67).

Çelik (2007) ebeveyn tutumları ile çocuklardaki akademik başarı ilişkisini araştırmıştır. Araştırma 1998-1999 öğretim yılında özel bir dershanede yapılmış ve araştırmaya 1420 öğrenci katılmıştır. Öğrenim düzeyine göre yüksek öğrenim seviyesindeki ebeveynlerin öğrenim seviyesi düşük ebeveynlere göre daha demokratik ve daha destekleyici bir eğitime olanak sağladıkları ortaya çıkmıştır. Aşırı korumacı tutum ile başarıma güdüsü arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunurken başarı ile ilgili negatif yönlü bir etki bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre başarılı çocukların ebeveynleri daha demokratik, fazla koruyucu olmayan ve evde daha iyi çalışma ortamı sağlayan aileler olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bulgularından bir diğeri ailede çocuğa yeterince söz hakkı tanımayan ve çocuklarıyla her şeyi konuşmayan ebeveynlerin çocuklarının başarı puan yüzdelerinin daha düşük olmasıdır (68).

Yılmaz ve Kesici (2016) araştırmaları kapsamında üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumuyla yetişen öğrencilerin öz-anlayışları arasında anlamlı ve pozitif yönde etkileşim olduğu; koruyucu ve otoriter anne baba tutumlarının ise üniversite öğrencilerinin öz-anlayışlarını negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Demokratik ve koruyucu olarak algılanan ebeveyn tutumunun öğrencilerin kardeş doğum sırasına göre anlamlı düzeyde fark bulunduğu; ilk çocukların ortanca ve son çocuklara göre ebeveyn tutumlarını daha demokratik bulurken sonuncu çocukların da ortanca çocuklara göre anne baba tutumlarını koruyucu algıladıkları saptanmıştır (69).

Sak vd., (2015) çalışmaları kapsamında 4-6 yaş aralığında çocuğu olan 258 ebeveynin ebeveynlik tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın bazı bulgularına göre ebeveynlerin cinsiyetlerine, öğrenim durumlarına, yaşlarına ve sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveynlik stillerinde farklılaşma olduğu anlaşılmıştır. Anneler, babalara göre daha güçlü demokratik ebeveyn tutumu sergilerken, öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynler yüksek olanlara göre daha fazla otoriter tutum sergiledikleri ve orta yaş grubundaki ebeveynlerin (31-40 yaş aralığı) daha yaşlı ebeveynlere göre (41 ve yukarıdaki yaş aralığında) daha güçlü bir şekilde demokratik tutum sergiledikleri anlaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda iki çocuğa sahip ebeveynlerin dört ve daha fazla çocuğa sahip ebeveynlerden daha fazla demokratik tutum sergiledikleri, dört ve daha fazla sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin diğer ebeveynlerin tamamından (bir, iki ve üç çocuk sahibi olan ebeveynler) daha fazla otoriter tutuma sahip oldukları araştırma sonucunda tespit edilmiştir (23).

Cenk, Sarı ve Demir (2015) araştırmaları kapsamında ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarına göre daha üst bir iyimserlik düzeyinde ilişki geliştirdikleri ve bu sayede çocukların akademik başarılarının arttığını tespit etmişlerdir (78).

Aydoğdu ve Dilekmen (2016) araştırmaları kapsamında ebeveyn tutumlarının cinsiyet, yaş, çalışma durumu, hastalık durumu, ailenin aylık geliri, eğitim düzeyi ve ocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. 2-6 yaş arası çocuğu olan toplam 462 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma sonucunda ebeveynlerin cinsiyet, çalışma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve ocuk sayısı değişkenleri açısından otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık görülmezken; demokratik ebeveyn tutumları ile aynı değişkenler arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur (117).

Alabay (2017) araştırması kapsamında İştanbul'da yaşayan ve okul öncesi dönemde çocuğu olan (48-72 aylık) 422 tane ebeveynin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırma kapsamında katılımcıların ebeveynlik stilleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çalışmayan ebeveynlerin, çalışan ebeveynlere göre daha koruyucu ebeveyn tutumu sergidekileri; ebeveynlerin kız çocuklarına oranla erkek çocuklarına daha otoriter bir tutum sergilediği tespit edilirken, ebeveynlerin yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve ocuk sayısı bağımsız değişkeni ile ebeveyn stilleri arasında herhangi bir ilişkiye rastlanamamıştır (107).

Buraya kadar kısaca özetlenen araştırma sonuçları göstermektedir ki, yurt içinde yapılan ve ebeveyn stillerini çeşitli değişkenlere göre inceleyen araştırmaların büyük çoğunluğu ebeveyn tutumlarıyla bireysel ve demografik değişkenlerin arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Ebeveyn tutumlarını konu edinen araştırmaların akademik başarı ve öğrenme stilleri gibi eğitim alanındaki değişkenlere yönelik olduğu ve okul öncesi dönem çocuklarına yönelik ebeveyn tutumlarının son derece kısıtlı sayıda incelendiği görülmektedir. Sümer vd., (2010) araştırması kapsamında ise 2000-2010 yılları arasında Türkiye genelinde ebeveyn tutumları üzerinde yapılan toplam 34 akademik araştırma yapılmış nitekim bu araştırmada da okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu; üstelik sınırlı sayıdaki araştırmada ebeveynlerden yalnızca birisine yer verildiği diğerinin tutumlarının incelenmediği belirtilmiştir (106).

Benzer kısıtlılık yurtiçi literatürde çocukların rekabet stilleriyle ebeveynleri arasındaki ilişkiyi konu edinen araştırmalarda da görülmektedir. Yurtiçi alışmalar incelendiğinde her iki konu arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırmalardan bir tanesi olan Akkaya (2008) araştırması kapsamında; lise öğrencilerindeki rekabetçi tutum ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini incelediği çalışmasında, öğrencilerin cinsiyet, okuduğu okul türü, annenin ve babanın eğitim düzeyi, mesleği, ailenin ekonomik düzeyi gibi değişkenleri arasında anlamlı

bir fark bulunamamıştır. Demokratik ve koruyucu anne-baba tutumuna sahip bireylerde ise rekabetçi tutum ile pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmuştur. Otoriter ebeveyn tutumu ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır (53).

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerini ölçmeye yönelik bazı araştırmalara yurt içinde son dönemde rastlanmaktadır. Örneğin Balat, Akman, Çiftçi ve Arslan (2017) araştırmalarında, ilk defa Paquette vd., (2013) araştırmasında kullanılan “Okul Öncesi Rekabet Ölçeğini” Türkçeye uyarlamak, ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini test etmek ve okul öncesi çocukların rekabet stilini çeşitli değişkenlere göre belirlemek amacıyla yapılan araştırma kapsamında İstanbul’da bulunan toplam 16 okuldan 48-72 aylık olan 208 çocuğun katılımı ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir (47). Araştırmanın ölçeğinin güvenirlik ve geçerliliği ilgili açıklamalar yöntem bölümünde yapılacaktır. Bu araştırmanın diğer sonuçlarına bakıldığında çocukların cinsiyetlerine göre sergiledikleri üç boyutlu rekabet davranışı boyut ve sıklıklarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Ülkemizde ebeveyn tutumları konulu birçok çalışma yapılmasına rağmen okul öncesi çocukların rekabet stilleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine dair herhangi bir çalışmaya araştırmacının bilgisi dâhilinde ulaşılmamıştır. Bu nedenle yapılan araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Literatürde nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan araştırmaların nitel araştırmalara göre daha objektif sonuçlara ulaşmaya imkan tanımaktadır. Bu tip araştırmalara katılan katılımcıların kişisel değerlendirmelerindeki sübjektif ögelerin yorum dışında bırakıldığı, araştırmacıyı kişiliğinden özgür bir yorumlama yaparak araştırma konusunda kitlelerin algı ve düşüncelerindeki farklılıkları ortaya çıkardığı belirtilmektedir (115, 116).

Bu bilgiler doğrultusunda araştırmada nicel araştırma kapsamında bir anket çalışması aracılığıyla veriler toplanmıştır. Anket yöntemi, belirli form ve skala ile ölçek değerlerinde hazırlanmış soru formuna bağlı kalınarak sayısal yorum ve genelleme yapılabilmeyle olanak tanıyan bir veri toplama aracı şeklinde tanımlanmaktadır (116).

Spesifik şekilde genellikle bir dizi hesaplama ya bağlı olarak belirlenen insan ana kütesinden (evren) uygun ve yeter sayıda örneklem seçilerek gerçekleştirilen anket çalışmasıyla toplanan veriler, örneklemden hareketle ana kütle hakkında genelleme yapmaya olanak tanımaktadır(115). Oldukça sistematik ve planlı çalışmayı gerektiren bu nicel araştırma yöntemiyle toplanan veriler, potansiyel hata kaynaklarından bağımsız bir şekilde oluşturulması gerekmektedir (116).

Literatür çerçevesinde oluşturulan anket formu bilimsel araştırmanın konusunu oluşturan değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlayacak nitelikteki katılımcılara yöneltilerek görüşleri toplanması sağlanır (116). Katılımcıların kendilerine yöneltilen açık veya kapalı uçlu sorulara verdikleri yanıtlar toplandıktan sonra, çeşitli istatistiki ve matematiksel analizler yapılarak araştırma konusu hakkında katılımcıların görüşleri değerlendirilir (115).

Temel amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamak olan bu araştırma kapsamında öncelikle araştırma konusuyla ilgili literatür incelenmiştir. Yapılan literatür taramasında ulaşılan kitap, makale, tez ve diğer metinler okunarak araştırma hipotezleri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bu şekilde bir yandan tezin teorik çerçevesi oluşturulurken, diğer yandan da tez kapsamında yapılacak uygulamanın kavramsal modeli planlanmıştır. Söz konusu kavramsal modele göre oluşturulan anket aracılığıyla araştırma verileri toplanarak SPSS 23.0

programında analiz edilmiş ve ulaşılan nicel bulgular literatür çerçevesinde elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

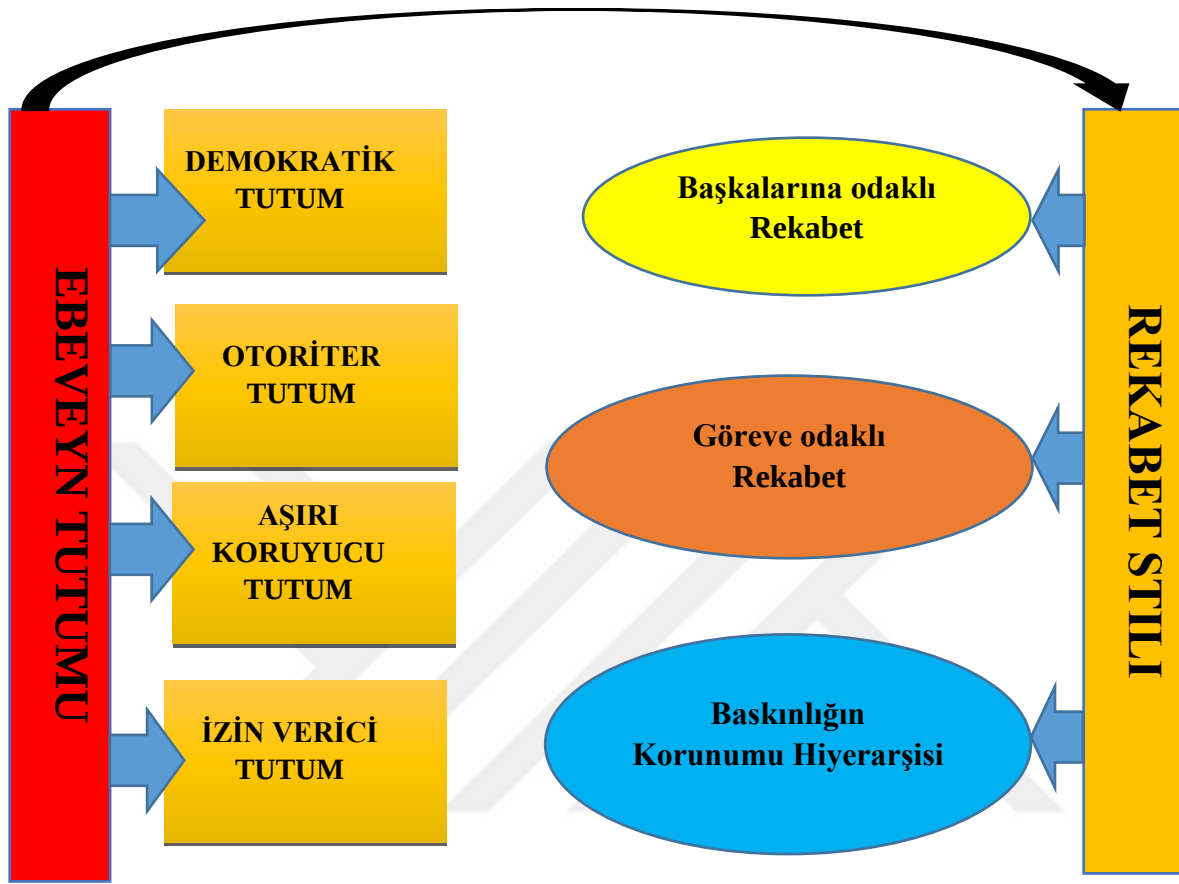
Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi çerçevesinde amacı, hedefleri, modeli, hipotezleri, evreni, örnekleme, ölçekleri, verilerin toplanmasında ve analizinde kullanılan yöntemler kısaca açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Genel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılan araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde analizlere alt boyutlarıyla giren değişkenler arasında değişimler gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmıştır.

Araştırma kapsamında okul öncesi çocukların rekabet stilleri “Başkalarına Odaklı Rekabet”, “Göreve/Hedefe Yönelik Rekabet” ve “Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisine dayalı rekabet” şeklinde üç boyutta analizlere dahil edilmiştir. Ebevyn tutumları ise “Demokratik”, “Otoriter”, “Aşırı Koruyucu” ve “İzin Verici” ebevyn tutumları şeklinde dört boyutta analizlere dahil edilmiştir:

Şekil 1: Araştırmanın Modeli



Yukarıdaki şekil 3.1’de çizilen oklar, araştırma kapsamında incelenen değişkenler ile bu değişkenlerin alt boyutları arasında olduğu varsayılan kavramsal ilişkileri temsil etmektedir. Yukarıdaki modele ek olarak veri çözümlemesinde araştırma kapsamında geliştirilen alt problemleri çözümlemek amacıyla ebeveynlerin ve çocukların bazı bireysel ve demografik özellikleri de analizlere bağımsız ve açıklayıcı değişkenler olarak dahil edilecektir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Genel alan tarama çalışması yöntemine dayandırılarak, anket (survey) modeli ile yapılan araştırmanın evrenini 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçeleri içerisinde bulunan tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş, 18

farklı okul öncesi eğitim kurumunda eğitimine devam etmekte olan 280 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan ebeveyn ve çocuklarının bireysel özelliklerine ilişkin veriler (ebeveynin yaşı, ebeveynin cinsiyeti, ebeveynin medeni durumu, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin çalışma durumları, ebeveynlerin öğrenim durumları, ailenin aylık geliri, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun kardeş sayısı) aşağıdaki paragraflarda kısaca özetlenmiştir:

Tablo 1:Ebeveynlerin Demografik Özellikleri Dağılımı

<i>Ebeveyn özellikleri dağılımı</i>		
Yaş (yıl)	<i>Min-Mak (Medyan)</i>	22-57 (35)
	<i>Ort±Ss</i>	35,37±5,38
Cinsiyet; n (%)	Kadın	249 (88,9)
	Erkek	31 (11,1)
Medeni durum; n (%)	Birlikte yaşıyor	273 (97,5)
	Boşanmış	7 (2,5)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere;

- ✓ Araştırmaya katılan ebeveynlerin %88,9'u (n=249) kadın, %11,1'i (n=31) erkektir.
- ✓ Yaşları 22 ile 57 arasında değişmekte olup, ortalama 35.37±5.38 yıldır.
- ✓ Araştırmaya katılanların %97,5'i (n=273) birlikte yaşıyor, %2,5'i (n=7) boşanmıştır.

Aşağıdaki tabloda ise araştırmaya katılan anne ve babaların meslekleri ve eğitim düzeylerine göre dağılımları gösterilmiştir:

Tablo 2: Anne ve Babaların Meslekleri ve Eğitim Düzeylerinin Dağılımı

<i>Anne özellikleri dağılımı</i>		
Çalışma durumu; n (%)	Ev hanımı	151 (53,9)
	Serbest meslek	14 (5,0)
	Özel sektör	69 (24,6)
	Memur	38 (13,6)
	Diğer	8 (2,9)
Öğrenim durumu; n (%)	Okur-yazar değil	3 (1,1)
	İlkokul	35 (12,5)
	Ortaokul	27 (9,6)
	Lise	82 (29,3)
	Üniversite	122 (43,6)
	Lisansüstü	11 (3,9)
<i>Baba özellikleri dağılımı</i>		
Çalışma durumu; n (%)	Çalışmıyor	3 (1,1)
	Serbest meslek	86 (30,7)
	Özel sektör	146 (52,1)
	Memur	19 (6,8)
	Diğer	26 (9,3)
Öğrenim durumu; n (%)	İlkokul	25 (8,9)
	Ortaokul	38 (13,6)
	Lise	108 (38,6)
	Üniversite	89 (31,8)
	Lisansüstü	20 (7,1)

Tabloda görüldüğü üzere;

- ✓ **Annelerin** %53,9'u (n=151) ev hanımı, %5,0'i (n=14) serbest meslek, %24,6'sı (n=69) özel sektörde, %13,6'sı (n=38) memur, %2,9'u (n=8) diğer meslek gruplarında çalışmaktadır.

- ✓ Annelerin %1,1'i (n=3) okur-yazar değil, %12,5'i (n=35) ilkokul, %9,6'sı (n=27) ortaokul, %29,3'ü (n=82) lise, %43,6'sı (n=122) üniversite, %3,9'u (n=11) lisansüstü mezunudur.
- ✓ Araştırmaya katılan babaların ise %1,1'i (n=3) herhangi bir işte çalışmıyor, %30,7'si (n=86) serbest meslek, %52,1'i (n=146) özel sektörde, %6,8' (n=19) memur, %9,3'ü (n=26) diğer meslek gruplarında çalışmaktadır.
- ✓ Babaların %8,9'u (n=25) ilkokul, %13,6'sı (n=38) ortaokul, %38,6'sı (n=108) lise, %31,8'i (n=89) üniversite, %7,1'i (n=20) lisansüstü mezunudur.

Tablo 3:Çocukların Bireysel Özellikleri Dağılımı

<i>Çocuk özellikleri dağılımı</i>		
Çocuğun yaşı (ay) ; n (%)	48-60 ay	131 (46,8)
	61-72 ay	149 (53,2)
Çocuğun cinsiyeti; n (%)	Erkek	169 (60,4)
	Kız	111 (39,6)

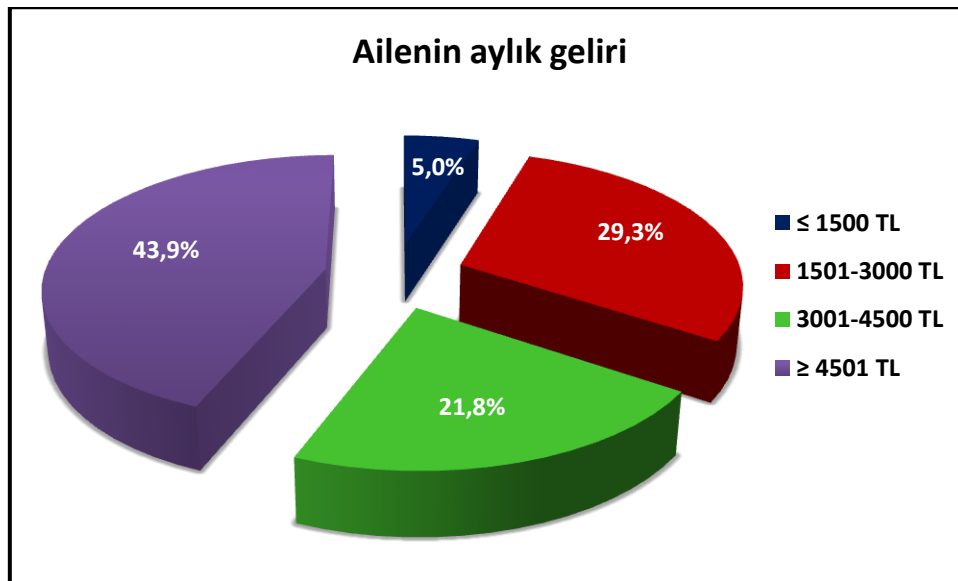
Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya ebeveyn ve öğretmenleri aracılığıyla katılan 180 çocuğun %46,8'i (n=131) 48-60 aylık, %53,2'si (n=149) 61-72 aylıktır. Çalışmaya alınan çocukların %60,4'ü (n=169) erkek, %39,6'sı (n=111) kız çocuğudur.

Tablo 4:Katılımcı Aile Özellikleri Dağılımı

<i>Aile özellikleri dağılımı</i>		
Ailenin aylık geliri; <i>n</i> (%)	≤ 1500 TL	14 (5)
	1501-3000 TL	82 (29,3)
	3001-4500 TL	61 (21,8)
	≥ 4501 TL	123 (43,9)
Çocuğun bakımı için destek olan kişi; <i>n</i> (%)	Var	67 (23,9)
	Yok	213 (76,1)
Ailedeki çocuk sayısı; <i>n</i> (%)	1 çocuk	87 (31,1)
	2 çocuk	128 (45,7)
	3 çocuk	50 (17,9)
	4 çocuk	10 (3,6)
	5 çocuk	3 (1,1)
	6 çocuk	2 (0,7)

Ailenin aylık geliri incelendiğinde; %5,0'ının (n=14) 1500 TL'nin altında, %29,3'ünün (n=82) 1501-3000 TL, %21,8'inin (n=61) 3001-4500 TL, %43,9'unun (n=123) 4.501 TL ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Şekil 2: Ailenin aylık gelir dağılımı



Çalışmaya katılanların %23,9'unun (n=67) çocuğun bakımı için destek olan yardımcısı varken, %76,1'inin (n=213) yardımcısı yoktur.

Şekil 3: Ailedeki çocuk sayısı dağılımı



Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere çalışmaya katılanların ailedeki çocuk sayıları incelendiğinde; %31,1'inin (n=87) bir çocuğu, %45,7'sinin (n=128) iki çocuğu, %17,9'unun (n=50) üç çocuğu, %3,6'sının (n=10) dört çocuğu, %1,1'inin (n=3) beş çocuğu, %0,7'sinin (n=2) ise altı çocuğu bulunmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın nicel verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Söz konusu anket formunun birinci bölümünde katılımcılara “Kişisel Bilgi Formu” yöneltilerek bu formda yer alan sorular aracılığıyla ankete katılan ebevyenlerin ve çocuklarının bireysel ve demografik özellikleri hakkındaki bilgiler toplanmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerini değerlendirmek için öğretmenlere uygulanan “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği” ve ebeveynlerin çocuk yetiştirirken gösterdikleri tutumları belirlemek amacıyla “Ebeveyn Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla ankette kullanılan ölçekler aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmıştır:

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından hazırlanarak kullanılmıştır. Formda yer alan bilgiler araştırmanın değişkenlerini oluşturmaktadır. Bu form çocuk ve ebeveynlerine ait bilgileri (ebeveynin yaşı, ebeveynin cinsiyeti, ebeveynin medeni durumu, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin çalışma durumları, ebeveynlerin öğrenim durumları, ailenin aylık geliri, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun kardeş sayısı) belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıştır.

3.3.2.Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ)

Demir ve Şendil (2008) tarafından 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirleyebilmek amacıyla geliştirilen“Ebeveyn Tutum Ölçeği” 5’li likert tarzında yanıtları olan toplam 46 maddeden oluşmaktadır. Ebeveyn tutumlarını “demokratik”, “otoriter”, “aşırı koruyucu” ve “izin verici” ebeveyn tutumları şeklinde dört boyuttan oluşmaktadır (97).

Ölçeğin yapı geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda ulaşılan bilgiler aşağıdaki tablolar eşliğinde kısaca açıklanmıştır:

Tablo 5:Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Hiçbir zaman		Nadiren		Bazen		Çoğu zaman		Her zaman	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
ETÖ1	40	14,3	62	22,1	105	37,5	61	21,8	12	4,3
ETÖ2	3	1,1	8	2,9	19	6,8	105	37,5	145	51,8
ETÖ3	79	28,2	96	34,3	74	26,4	25	8,9	6	2,1
ETÖ4	11	3,9	38	13,6	55	19,6	74	26,4	102	36,4
ETÖ5	5	1,8	12	4,3	27	9,6	108	38,6	128	45,7
ETÖ6	4	1,4	1	0,4	4	1,4	52	18,6	219	78,2
ETÖ7	2	0,7	0	0,0	6	2,1	85	30,4	187	66,8
ETÖ8	22	7,9	59	21,1	93	33,2	57	20,4	49	17,5
ETÖ9	197	70,4	69	24,6	9	3,2	1	0,4	4	1,4
ETÖ10	2	0,7	5	1,8	24	8,6	110	39,3	139	49,6
ETÖ11	78	27,9	116	41,4	60	21,4	18	6,4	8	2,9
ETÖ12	2	0,7	22	7,9	52	18,6	86	30,7	118	42,1
ETÖ13	1	0,4	7	2,5	18	6,4	93	33,2	161	57,5
ETÖ14	0	0,0	6	2,1	11	3,9	96	34,3	167	59,6
ETÖ15	1	0,4	2	0,7	6	2,1	71	25,4	200	71,4
ETÖ16	17	6,1	63	22,5	85	30,4	73	26,1	42	15,0
ETÖ17	80	28,6	91	32,5	71	25,4	32	11,4	6	2,1
ETÖ18	10	3,6	20	7,1	23	8,2	77	27,5	150	53,6
ETÖ19	47	16,8	145	51,8	69	24,6	12	4,3	7	2,5
ETÖ20	4	1,4	8	2,9	15	5,4	67	23,9	186	66,4
ETÖ21	13	4,6	48	17,1	79	28,2	69	24,6	71	25,4
ETÖ22	4	1,4	22	7,9	35	12,5	66	23,6	153	54,6
ETÖ23	2	0,7	1	0,4	3	1,1	57	20,4	217	77,5
ETÖ24	59	21,1	124	44,3	69	24,6	13	4,6	15	5,4
ETÖ25	1	0,4	1	0,4	11	3,9	80	28,6	187	66,8
ETÖ26	75	26,8	116	41,4	60	21,4	25	8,9	4	1,4
ETÖ27	227	81,1	39	13,9	10	3,6	3	1,1	1	0,4
ETÖ28	8	2,9	27	9,6	54	19,3	87	31,1	104	37,1
ETÖ29	2	0,7	4	1,4	25	8,9	91	32,5	158	56,4
ETÖ30	52	18,6	77	27,5	100	35,7	40	14,3	11	3,9
ETÖ31	162	57,9	77	27,5	31	11,1	8	2,9	2	0,7
ETÖ32	164	58,6	84	30,0	24	8,6	4	1,4	4	1,4
ETÖ33	107	38,2	98	35,0	61	21,8	12	4,3	2	0,7
ETÖ34	73	26,1	81	28,9	92	32,9	22	7,9	12	4,3
ETÖ35	82	29,3	135	48,2	47	16,8	11	3,9	5	1,8
ETÖ36	3	1,1	7	2,5	12	4,3	106	37,9	152	54,3
ETÖ37	1	0,4	3	1,1	27	9,6	101	36,1	148	52,9
ETÖ38	4	1,4	19	6,8	42	15,0	105	37,5	110	39,3
ETÖ39	65	23,2	127	45,4	71	25,4	11	3,9	6	2,1
ETÖ40	199	71,1	61	21,8	15	5,4	2	0,7	3	1,1
ETÖ41	11	3,9	35	12,5	61	21,8	86	30,7	87	31,1
ETÖ42	3	1,1	7	2,5	18	6,4	91	32,5	161	57,5
ETÖ43	127	45,4	93	33,2	44	15,7	10	3,6	6	2,1
ETÖ44	67	23,9	97	34,6	82	29,3	26	9,3	8	2,9
ETÖ45	143	51,1	65	23,2	42	15,0	20	7,1	10	3,6
ETÖ46	58	20,7	80	28,6	61	21,8	40	14,3	41	14,6

Araştırmada kullanılan Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) sorularına verilen yanıtların faktör yüklerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir:

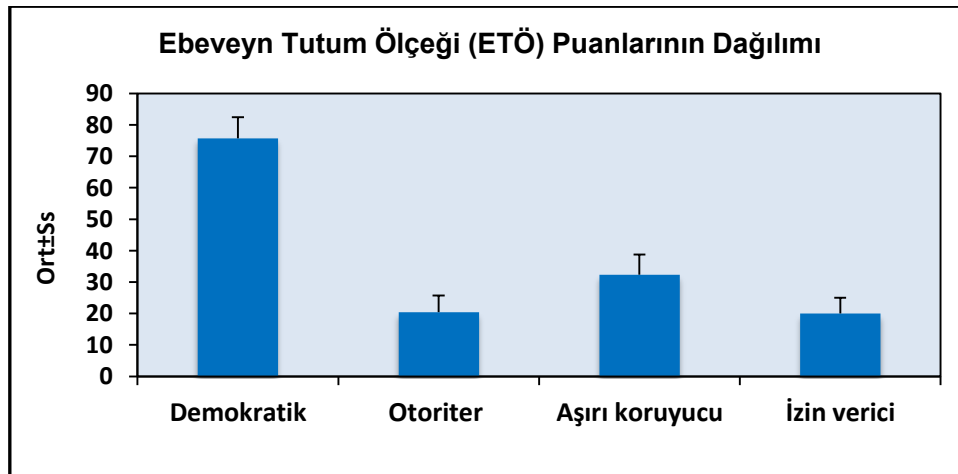
Tablo 6:Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) Alt Boyutlarını Oluşturan Soruların Dağılımı

Sorular	
Demokratik	2, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 15, 18, 20, 23, 25, 29, 36, 37, 38, 42
Otoriter	3, 9, 11, 19, 26, 27, 32, 35, 39, 40, 45
Aşırı koruyucu	4, 8, 12, 16, 21, 22, 28, 41, 46
İzin verici	1, 17, 24, 30, 31, 33, 34, 43, 44

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) alt boyutlarını oluşturan soruların ayrı ayrı Cronbach alfa katsayıları hesaplandığında bu değerin; Demokratik alt boyutu için 0,828, Otoriter alt boyutu için 0,771, Aşırı koruyucu alt boyutu için 0.809, İzin verici alt boyutu için 0,726 olarak saptanmıştır. Ölçeğin toplamına ilişkin Cronbach's alfa değeri ise 0,780 olup bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (118).

Tablo 7:ETÖ veAlt Boyutlarının Cronbach Alfa Değerleri

	Soru sayısı	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	Cronbach's Alpha
Demokratik	17	52-85 (76)	75,71±6,68	0,828
Otoriter	11	11-41 (20)	20,44±5,32	0,771
Aşırı koruyucu	9	13-45 (32)	32,31±6,44	0,809
İzin verici	9	9-38 (19)	19,99±5,05	0,726
Toplam ETÖ	46	118-192 (148)	148,45±12,98	0,780

Şekil 4:Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanları dağılımı

Son olarak yukarıdaki grafikteki ETÖ alt boyutlarının puanları incelendiğinde; Demokratik alt boyut puanı ortalama 75.71 ± 6.68 puan, Otoriter alt boyut puanı ortalama 20.44 ± 5.32 puan, Aşırı koruyucu alt boyut puanı ortalama 32.31 ± 6.44 puan, İzin verici alt boyut puanı ortalama 19.99 ± 5.05 ve toplam puan ortalama 148.45 ± 12.98 puan olduğu görülmektedir..

3.3.3.Okul Öncesi Rekabet Ölçeği (ORÖ)

Paquette, Gagnon, Bouchard, Bigras ve Schneider (2013) tarafından hazırlanan bu ölçeğin amacı okul öncesi dönemde çocukların rekabet stillerinin değerlendirilmesidir (47). Ölçeğin Türkçe uyarlama, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Balat, Akman ve Çiftçi tarafından (2) yapılmıştır.

Ölçek 48-72 aylık dönem çocuklarında günlük yaşamda gözlemlenebilen davranışları ifade eden 17 maddeden oluşmaktadır. Her bir okul öncesi çocuk adına öğretmenleri tarafından doldurulan bu formda yer alan göstergeler 6'lı Likert ölçeği formatındadır.

Okul öncesi çocukların rekabet stillerini “Başkalarına odaklı rekabet” (sekiz madde), “Göreve/hedefe yönelik rekabet” (altı madde) ve “Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisine dayalı rekabet” (üç madde) şeklinde üç boyutta analizlere dahil edilmiştir.

İlk boyut çocuğun diğer çocuklardan daha iyi olduğunu kanıtlamak amacıyla gösterdiği rekabet stilini, ikinci boyut çocuğun kendini geliştirebilmek adına diğer çocuklara göre kendi performansını değerlendirdiği rekabet stilini, üçüncü boyut ise çatışma durumlarını azaltarak hedefe ulaşmayı ifade eden stili ele almaktadır.

Yapılan güvenirlik analizi sonucunda ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tablo ve grafikler eşliğinde kısaca anlatılmıştır:

Tablo 8:Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Sorularına Verilen Yanıtların Dağılımı

	Asla		Hemen hemen asla		Bazen		Genellikle		Çoğu zaman		Her zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
RÖ1	2	0,7	5	1,8	31	11,1	57	20,4	56	20,0	129	46,1
RÖ2	2	0,7	13	4,6	71	25,4	58	20,7	54	19,3	82	29,3
RÖ3	16	5,7	11	3,9	40	14,3	50	17,9	54	19,3	109	38,9
RÖ4	4	1,4	3	1,1	50	17,9	55	19,6	67	23,9	101	36,1
RÖ5	38	13,6	46	16,4	97	34,6	41	14,6	36	12,9	22	7,9
RÖ6	11	3,9	12	4,3	47	16,8	52	18,6	58	20,7	100	35,7
RÖ7	80	28,6	58	20,7	77	27,5	30	10,7	22	7,9	13	4,6
RÖ8	90	32,1	58	20,7	72	25,7	20	7,1	19	6,8	21	7,5
RÖ9	17	6,1	29	10,4	103	36,8	46	16,4	35	12,5	50	17,9
RÖ10	3	1,1	7	2,5	58	20,7	63	22,5	43	15,4	106	37,9
RÖ11	5	1,8	11	3,9	58	20,7	67	23,9	34	12,1	105	37,5
RÖ12	25	8,9	30	10,7	43	15,4	61	21,8	48	17,1	73	26,1
RÖ13	68	24,3	63	22,5	87	31,1	28	10,0	20	7,1	14	5,0
RÖ14	51	18,2	51	18,2	83	29,6	47	16,8	28	10,0	20	7,1
RÖ15	7	2,5	16	5,7	57	20,4	89	31,8	29	10,4	82	29,3
RÖ16	90	32,1	68	24,3	66	23,6	19	6,8	18	6,4	19	6,8
RÖ17	28	10,0	28	10,0	111	39,6	56	20,0	29	10,4	28	10,0

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği (RÖ) sorularına verilen yanıtların dağılımı Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 9:Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Alt Boyutlarını Oluşturan Soruların Dağılımı

Sorular	
Başkalarına odaklı rekabet	5, 6, 7, 8, 13, 14, 16, 17
Göreve yönelik rekabet	1, 2, 9, 10, 11, 15
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	3, 4, 12

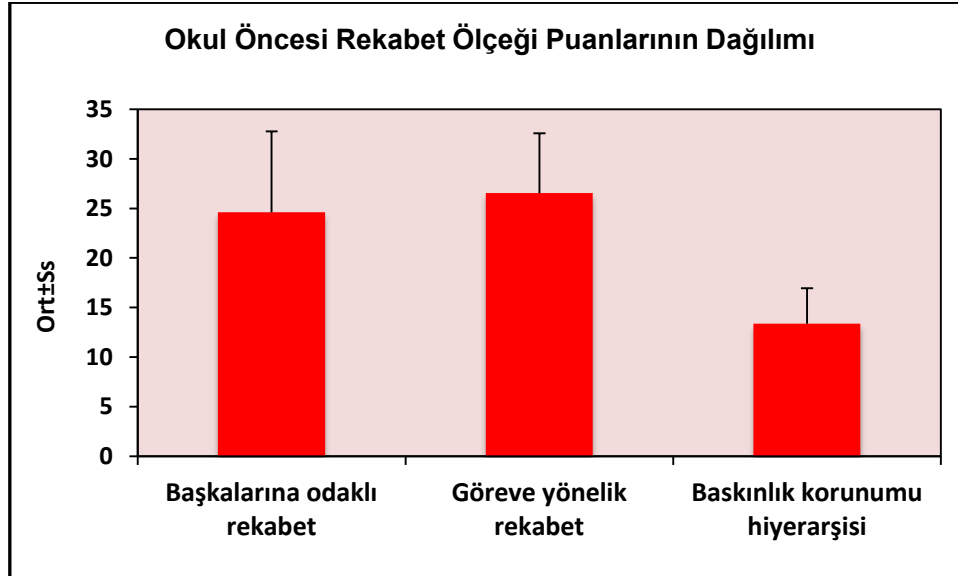
Okul Öncesi Rekabet Ölçeğine ilişkin iç tutarlılığı gösteren Cronbach's alfa değerleri incelendiğinde; Başkalarına odaklı rekabet alt boyutu için 0,859, Göreve yönelik rekabet alt boyutu için 0,852, Baskınlık korunumu hiyerarşisi alt boyutu için 0,772 olarak saptanmıştır. Ölçeğin toplamına ilişkin Cronbach's alfa değeri ise 0,795 olup, ölçeğin her bir alt boyutunda Cronbach alfa değerleri literatürde önerilen eşik değerinin üstünde çıkmıştır (118).

Tablo 10:Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Puanlarının Dağılımı

	Soru sayısı	Min-Mak (Medyan)	Ort±Ss	Cronbach's Alpha
Başkalarına odaklı rekabet	8	8-48 (24)	24,60±8,17	0,859
Göreve yönelik rekabet	6	9-36 (27)	26,54±6,04	0,852
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	3	3-18 (13)	13,35±3,59	0,772
Toplam	17	26-93 (64)	64,49±11,55	0,795

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği alt boyut puanları incelendiğinde; Başkalarına odaklı rekabet alt boyut puanı ortalama 24.60±8.17 puan, Göreve yönelik rekabet alt boyut puanı ortalama 26.54±6.04 puan, Baskınlık korunumu hiyerarşisi alt boyut puanı ortalama 13.35±3.59 ve toplam puan ortalama 64.49±11.55 puandır.

Şekil 5:Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Puanlarının Dağılımı



3.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri yukarıda açıklanan veri toplama araçları yardımıyla 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Eyüp Sultan, Fatih, Kağıthane ve Şişli ilçelerinde bulunan 18 farklı okul öncesi eğitim kurumunda eğitimine devam etmekte olan ebeveynler ve öğretmenlere dağıtılan anket formları aracılığıyla toplanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı okullarda okuyan toplam okul öncesi öğrencilerin sayısının 14.257 olduğu öğrenilmiştir. Bu evrende kaç kişilik örneklemin güvenilir sonuçlara ulaşmak için yeterli olacağını tespit etmek için literatürde önerilen yöntemlere bakılmıştır.

Literatürde sosyal bilimler araştırmalarında örneklem büyüklükleri eşik değerleri (α katsayı değeri) artı eksi 0,03, 0,05 ve 0,1 için aşağıdaki tabloda gösterilen evren büyüklüğüne uygun düşmesi gerektiği belirtilmektedir (114, 115):

Tablo 11: Sosyal bilimler araştırmalarında örneklem büyüklükleri

Evren Büyüküğü	+ 0.03 örnekleme hatası (d)			+ 0.05 örnekleme hatası (d)			+ 0.1 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2016). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık, s.53-54.

Yukardaki tabloda görüldüğü üzere araştırma evrenin 14.257 çocuktan oluştuğu araştırmalarda örneklemin %95 güvenilirlik sınırları içerisinde %3 ila %5'lik hata payı arasında olması kabul edilir sınırdaki sayılması için maksimum 964 kişinin; minimum ise 61 kişinin dahil edilmesi gerektiği belirtilmektedir (114, 115). Bu durumda ankete 280 çocuk ve ebeveynin katılımının sağlanmasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Literatürde önerilen şekilde araştırmanın yapıldığı okul öncesi eğitim kurumlarına 410 adet anket formu dağıtılmıştır. Ebeveynlerin 35'i araştırmada yer alan gönüllülük esasına dayanarak araştırmaya dahil olmak istememiş; 95 kişi ise yollaması gereken formları iade

etmemiştir. Sonuç olarak araştırmanın örneklem grubu 48-72 ay aralığındaki 280 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmıştır.

3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Anket verileri öncelikle Office Excell programına yüklendikten sonra SPSS 23.0 programına aktararak analiz edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle araştırma kapsamında incelenen değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilerek araştırmanın alt problemleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda yapılan analizlerde öncelikle nicel verilerin normal dağılıma uygunlukları Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk testi ve grafiksel değerlendirmeler ile sınanmıştır (115). Normal dağılım gösteren nicel verilerin iki grup karşılaştırmalarında Student t Test, normal dağılım göstermeyen verilerin iki grup karşılaştırmalarında ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır (116).

Normal dağılım gösteren üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında One-way Anova Test ve ikili karşılaştırmalarında Bonferroni test; normal dağılım göstermeyen üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis test ve ikili karşılaştırmalarında Bonferroni Dunn test kullanılmıştır (115, 116).

Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde normal dağılım gösteren değişkenlerde Pearson Korelasyon Analizi kullanılırken, söz konusu analizlerde anlamlılık katsayısı değerinin en az $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir (115, 116). Böylece ulaşılan bulgulara göre araştırma alt problemleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

4.BULGULAR

Araştırmanın alt problemlerinin sıralaması doğrultusunda ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlere göre tespit etmek amacıyla yapılan analizler aşağıdaki başlıklar altında kısaca özetlenmiştir.

4.1.OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN TUTUMLARI İLE EBEVEYNLERİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında ilk olarak okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocuk sahibi olan ebeveynlerin tutumları ile sahip oldukları bireysel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan analizlerin sonuçları betimsel tablolar eşliğinde anlatılmıştır:

4.1.1. Ebeveyn Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Dört boyutta şekillenen ebeveyn tutumlarının sahip oldukları yaş düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 12:Ebeveyn Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Ebeveyn yaşı (yıl)	
	r	p
Ebeveyn Tutum Ölçeği		
Demokratik	-0,140	0,020*
Otoriter	-0,163	0,006**
Aşırı koruyucu	-0,184	0,002**
İzin verici	0,019	0,752
Toplam	-0,223	0,001**
r: Pearson Korelasyon Katsayısı	*p<0.05	**p<0.01

Tabloda görüldüğü üzere;

- Ebeveyn yaşı ile demokratik ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, demokratik ebeveyn tutumları azalmaktadır) zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır (p=-0.140; p=0.020; p<0.05).

- Ebeveyn yaşı ile otoriter ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, otoriter ebeveyn tutumları azalmaktadır) zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p=-0.163$; $p=0.006$; $p<0.01$).
- Ebeveyn yaşı ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu azalmaktadır) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır ($p=-0.184$; $p=0.002$; $p<0.01$).
- Ebeveyn yaşı ile izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).
- Ebeveyn yaşı ile genel ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü (ebeveyn yaşı arttıkça, ebeveyn tutumu puanı azalmaktadır) istatistiksel olarak anlamlı ancak çok zayıf ilişki saptanmıştır ($p=-0.184$; $p=0.002$; $p<0.01$).

4.1.2. Ebeveyn Cinsiyeti ve Medeni Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Araştırma kapsamında çözümlenmeye çalışılan diğer bir alt problem, ebeveynlerin cinsiyetlerine göre çocuklarına yönelik tutumların farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bu alt problemi çözümlenmeye yönelik yapılan t testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 13:Ebeveyn Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Ebeveyn cinsiyeti		<i>p</i>
	Kadın (n=249)	Erkek (n=31)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,86±6,46	74,52±8,27	0,391
Otoriter	20,24±5,15	22,00±6,39	0,083
Aşırı koruyucu	32,21±6,48	33,06±6,20	0,489
İzin verici	19,89±4,93	20,81±6,02	0,343
Toplam	148,20±12,81	150,39±14,33	0,378

Student t Test

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere ebeveyn cinsiyetlerine göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici olmak üzere dört alt boyutta şekillenen ebeveyn tutumları arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p=0,391$; $p=0,083$; $p=0,489$;

$p=0,343 >0.05$). Benzer şekilde ebeveyn cinsiyetine göre ebeveyn tutumu toplam puanı da istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p=0,378 >0.05$).

Öte yandan araştırma kapsamında çözümlenmeye çalışılan diğer bir alt problem, ebeveynlerin medeni durumlarına göre çocuklarına yönelik tutumların farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bu alt problemi çözümlenmeye yönelik yapılan Mann Whitney U testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 14:Ebeveyn Medeni Duruma Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği

	Medeni durumu		<i>p</i>
	Birlikte yaşıyor	Boşanmış	
	(n=273)	(n=7)	
	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,73±6,70 (76)	75,00±6,58 (76)	0,758
Otoriter	20,42±5,23 (20)	21,14±8,53 (19)	0,780
Aşırı koruyucu	32,40±6,48 (32)	28,71±3,4 (30)	0,126
İzin verici	19,97±5,09 (19)	20,86±3,67 (21)	0,394
Toplam	148,52±13,11 (148)	145,71±5,31 (144)	0,532

Mann Whitney U Test

Tıpkı cinsiyet değişkenin de olduğu gibi ebeveynlerin medeni durumlarına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici ve genel ebeveyn tutumları değişiklik göstermemektedir (Sırasıyla $p=0,758$; $p=0,780$; $p=0,126$; $p=0,394$; $p=0,532$; $p>0.05$).

4.1.3. Bakıcının Varlığı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Katılımcıların bir kısmı okul öncesindeki çocuklarıyla yakından ilgilenmek amacıyla görevlendirdikleri bakıcılara sahip oldukları demografik özelliklere ilişkin verdikleri yanıtlardan anlaşılmaktadır. Bu kapsamda çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre ebeveyn tutumlarının değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmek amacıyla yapılan t testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 15:Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Varlığına Göre Ebeveyn Tutum

Çocuğun bakımı için destek olan			
kişi			
	Var (n=67)	Yok (n=213)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	<i>p</i>
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,75±6,15	75,69±6,86	0,956
Otoriter	21,06±4,72	20,24±5,49	0,274
Aşırı koruyucu	31,39±5,91	32,60±6,59	0,181
İzin verici	21,07±4,76	19,65±5,11	0,044*
Toplam	149,27±10,89	148,19±13,58	0,553
<i>Student t Test</i>	<i>*p<0.05</i>		

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve genel ebeveyn tutumları farklılık göstermemektedirler (Sırasıyla $p=0,956$; $p= 0,274$; $p= 0,181$; $p=0,553$; $p>0.05$).

Buna karşılık çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığı ile “izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.044$; $p<0.05$). Çocuğun bakımı için destek olan dadı, bakıcı ya da büyük anne gibi ailelerde ebeveynlerin sergiledikleri izin verici ebeveyn tutumu çocuğun bakımı için destek olan kişisi olmayanlara göre daha baskındır.

4.1.4. Ebeveynlerin Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Öncelikle okul öncesi çocuklarının annelerinin çalışma durumlarına göre sergiledikleri ebeveyn tutumlarının değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan Kruskal Wallis Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 16:Annenin Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Annenin çalışma durumu					<i>p</i>
	Ev hanımı	Serbest	Özel	Memur	Diğer	
	(n=151)	meslek	sektör	(n=38)	(n=8)	
		(n=14)	(n=69)			
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	
Ebeveyn						
Tutum Ölçeği						
Demokratik	75,96±6,70 (76)	74,50±5,97 (74,5)	75,51±7,17 (77)	75,37±6,58 (76,5)	76,38±4,00 (75)	0,861
Otoriter	20,66±5,87 (20)	21,43±5,97 (21)	20,14±4,74 (20)	19,66±3,29 (19)	20,88±6,24 (20)	0,890
Aşırı koruyucu	33,46±6,92 (34)	30,36±5,00 (29,5)	31,16±5,38 (30)	29,95±5,68 (30)	35,13±6,47 (37)	0,002*
İzin verici	19,91±5,34 (19)	18,86±4,42 (18)	19,96±4,94 (19)	20,71±4,03 (20)	20,5±6,48 (21)	0,639
Toplam	149,98±13, 86 (149)	145,14±10, 08 (144)	146,77±12, 4 (146)	145,68±11, 57 (144,5)	152,88±6,1 3 (152,5)	0,085
<i>Kruskal Wallis Test</i>						
		<i>*p<0.05</i>		<i>**p<0.01</i>		

Tabloda görüldüğü üzere;

- Okul öncesi çocukların annelerinin çalışıp çalışmamasına göre demokratik, otoriter, izin verici ve genel olarak ebeveyn tutumları farklılık göstermemektedir (Sırasıyla; $p=0,861$; $p=0,890$; $p=0,639$; $p>0.05$).
- Annenin çalışma durumuna göre sadece “aşırı koruyucu” ebeveyn tutumu istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.002$; $p<0.01$).
- İkinci aşamada yapılan analizler sonucunda ev hanımı olan annelerin memur olarak çalışan annelere göre daha güçlü bir şekilde aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergiledikleri anlaşılmaktadır ($p=0.017$; $p<0.05$).

Öte yandan okul öncesi çocuklarının babalarının çalışma durumlarına göre sergiledikleri ebeveyn tutumlarının değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmeye

çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan Oneway ANOVA Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 17: Babanın Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Babanın çalışma durumu					p
	Çalışmıyor (n=3)	Serbest meslek (n=86)	Özel sektör (n=146)	Memur (n=19)	Diğer (n=26)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
Ebeveyn Tutum Ölçeği						
Demokratik	77,67±2,08	76,24±6,41	75,66±7,06	73,37±6,05	75,65±6,12	0,415
Otoriter	20,00±3,61	21,47±5,84	19,87±4,92	20,74±3,38	20,08±6,64	0,171
Aşırı koruyucu	40,33±1,53	33,13±6,92	31,73±6,15	30,53±5,54	33,19±6,60	0,215
İzin verici	21,67±2,89	19,99±5,34	20,16±4,88	20,16±3,02	18,77±6,38	0,643
Toplam	159,67±5,5	150,83±13,	147,42±12,	144,79±9,6	147,69±14,	0,147
	1	91	34	0	74	

Oneway ANOVA Test

Araştırmaya katılım sağlayan çalışmayan ebeveynlerin sayısı az olduğu için istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların babalarının çalışıp çalışmamasına göre demokratik, otoriter, izin verici, aşırı koruyucu ve genel olarak ebeveyn tutumları farklılık göstermemektedir (Sırasıyla; $p=0,415$; $p=0,171$; $p=0,215$; $p=0,643$; $p=0,147$; $p>0.05$).

4.1.5. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Öncelikle okul öncesi yaştaki çocukların annelerinin eğitim düzeyleriyle dört boyutta şekillenen ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu kapsamda yapılan Kruskal Wallis Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 18:Annenin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Annenin Eğitim Düzeyi					<i>p</i>
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversit	Lisansüst	
	ve altı	(n=27)	(n=82)	e (n=122)	ü (n=11)	
	(n=38)					
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	
<i>Ebeveyn Tutum</i>						
<i>Ölçeği</i>						
Demokratik	74,84±7,5	74,22±6,7	75,73±7,3	76,25±5,9	76,18±7,0	0,657
	2 (75,5)	4 (75)	2 (76,5)	1 (77)	5 (80)	
Otoriter	21,79±6,8	21,15±5,9	20,35±5,7	20,03±4,4	19,18±2,3	0,748
	6 (20,5)	1 (20)	1 (20)	7 (19,5)	2 (20)	
Aşırı koruyucu	35,84±6,3	34,22±6,3	32,34±6,7	30,96±5,7	30,09±6,7	0,001**
	6 (37)	(35)	6 (33)	8 (30)	4 (30)	
İzin verici	20,05±5,5	21,19±5,7	19,2±4,61	20,07±4,9	21,91±5,1	0,323
	6 (20)	6 (20)	(19)	8 (19,5)	5 (19)	
Toplam	152,53±1	150,78±1	147,62±13	147,31±1	147,36±10	0,197
	5,4	3,25 (150)	,5 (147)	1,75 (147)	,8 (144)	
	(151,5)					
<i>Kruskal Wallis Test</i> **<i>p</i><0.01						

Kruskal Wallis Test

**p<0.01

Tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyleriyle demokratik, otoriter, izin verici ve genel anlamda ebeveyn tutumları arasında istatistiksel anlamda herhangi bir ilişki tespit edilememiştir (Sırasıyla; p=0,657; p= 0,748; p= 0,323; p= 0,197; p>0.05).

Ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sadece annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir (p=0.001; p<0.01). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ilkökul ve altı mezunu olan annelerin aşırı koruyucu puanları, üniversite mezunu olan annelerden daha yüksektir (p=0.001; p<0.01).

Diğer yandan babaların eğitim düzeyleriyle sergiledikleri ebeveyn tutumları arasında farklılık olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Oneway ANOV Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 19: Baba Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Babanın Eğitim Düzeyi					p
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
	(n=25)	(n=38)	(n=108)	(n=89)	(n=20)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
Ebeveyn						
Tutum						
Ölçeği						
Demokratik	75,36±6,79	75,11±6,65	76,08±7,18	75,62±5,95	75,65±7,43	0,948
Otoriter	22,52±7,63	21,84±6,24	19,96±4,86	20,01±4,79	19,65±3,76	0,078
Aşırı	35,16±6,20	35,87±5,86	32,48±6,53	30,45±5,69	29,30±6,48	0,001**
koruyucu						
İzin verici	20,12±6,25	20,87±5,30	19,94±5,37	19,80±4,16	19,30±5,12	0,798
Toplam	153,16±13,	153,68±15,	148,47±13,	145,88±10,	143,9±10,2	0,003**
	76	06	45	72	0	
Oneway ANOV Test						
		*p<0.05		**p<0.01		

Tabloda görüldüğü üzere;

- Okul öncesi babaların eğitim düzeyleri ile çocuklarına yönelik sergiledikleri demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumları arasında istatistiksel anlamda geçerli bir ilişki bulunmamaktadır (Sırasıyla; p=0,948; p= 0,078; p= 0,798 p>0.05).
- Buna karşılık babaların eğitim düzeyleri ile çocuklarına yönelik sergiledikleri aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim ve ilişki olduğu anlaşılmaktadır (p= 0,001< 0.01). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ilkokul mezunu babaların aşırı koruyucu puanları, üniversite ve lisansüstü mezunu babalardan daha yüksek olduğu hesaplanmıştır (sırasıyla p=0.008; p=0.017; p<0.05).
- Buna ek olarak ortaokul mezunu babaların aşırı koruyucu puanları da, lise, üniversite ve lisansüstü mezunu babalardan daha yüksektir (sırasıyla p=0.038; p=0.001; p=0.001; p<0.05). Diğer grupların aşırı koruyucu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (p>0.05).

- Babanın eğitim düzeyine göre genel ebeveyn tutumlarının da istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=0.003$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ortaokul mezunu babaların toplam puanları üniversite ve lisansüstü mezunu babalardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır (sırasıyla $p=0.017$; $p=0.047$; $p<0.05$). Diğer grupların toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

4.1.6. Ailenin Ekonomik Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların ailelerinin ekonomik durumlarına göre dört boyutta şekillenen ebeveyn tutumlarının değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 20: Ailenin Ekonomik Durumu ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Aile aylık gelir				<i>p</i>
	≤ 1500 TL	1501-3000	3001-4500	≥ 4501 TL	
	(n=14)	TL (n=82)	TL (n=61)	(n=123)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	
Ebeveyn Tutum Ölçeği					
Demokratik	77,14±6,95 (79,5)	75,02±7,51 (75)	74,66±6,56 (76)	76,52±6,04 (77)	0,219
Otoriter	23,93±7,31 (24,5)	20,77±5,69 (19,5)	20,33±5,17 (20)	19,88±4,75 (20)	0,141
Aşırı koruyucu	36,29±6,67 (36,5)	33,91±6,41 (33,5)	32,57±6,15 (33)	30,65±6,16 (30)	0,001**
İzin verici	18,21±7,46 (16,5)	20,26±4,86 (20)	18,84±4,42 (19)	20,59±5,07 (20)	0,040*
Toplam	155,57±17,67 (155,5)	149,96±13,38 (149)	146,39±12,93 (145)	147,64±11,86 (148)	0,133
Kruskal Wallis Test					
	*<i>p</i><0.05		**<i>p</i><0.01		

Tabloda görüldüğü üzere;

- Ailenin aylık gelirine göre demokratik, otoriter ve genel ebeveyn tutumlarında istatistiksel anlamda farklılık görülmemektedir (Sırasıyla; $p=0,219$; $p=0,141$; $p=0,133$; $p>0.05$).
- Buna karşılık ailenin aylık gelirine göre çocuklarına yönelik sergiledikleri aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$).
- Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; aylık geliri 4.501 TL ve üzeri olan ailelerin aşırı koruyucu puanın aylık geliri 1.500 TL ve altında olan aileler ile aylık geliri 1.501-3.000 TL olan ailelere göre daha düşüktür (Sırasıyla $p=0.011$; $p=0.004$; $p<0.05$). Diğer grupların aşırı koruyucu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).
- Ailenin aylık gelirine göre izin verici puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.040$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; aylık geliri 4501 TL ve üzeri olan ailelerin izin verici puanı, aylık geliri 1500 TL ve altı olan, 3001-4500 TL olan ailelerden daha yüksektir (sırasıyla $p=0.049$; $p=0.027$; $p<0.05$). Diğer grupların izin verici puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

4.2. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ İLE EBEVEYNLERİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Araştırmanın alt problemleri kapsamında okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin ebeveynlerinin çeşitli bireysel özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmeye yönelik analizler yapılmıştır. Araştırmanın bu alt problemini çözümlemek amacıyla yapılan analizler sonucu ulaşılan bulgular aşağıdaki başlıklar altında kısaca özetlenmiştir:

4.2.1. Ebeveyn Yaşı ile Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisi

Okul öncesi çocukların başkalarına odaklı, göreve odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi boyutunda olmak üzere üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin ebeveynlerin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 21:Ebeveyn Yaşı ile Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisi

	Ebeveyn yaşı (yıl)	
	<i>r</i>	<i>p</i>
<i>Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>		
Başkalarına odaklı rekabet	-0,012	0,837
Göreve yönelik rekabet	-0,007	0,905
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	-0,010	0,873
Toplam	-0,015	0,797
<i>r: Pearson Korelasyon Katsayısı *p<0.05 **p<0.01</i>		

Tabloda gösterilen p değerlerinden anlaşıldığı üzere çocukların sahip oldukları rekabet stilleriyle ebeveynlerinin yaş değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim ve ilişki bulunmamaktadır (Sırasıyla; p= 0,837; p= 0,905; p=0,873; p= 0,797; p>0.05).

4.2.2. Ebeveyn Cinsiyeti ve Medeni Durumu ile Çocukların Rekabet Stili İlişkisi

Araştırma kapsamında çözümlenmeye çalışılan diğer bir alt problem, ebeveynlerin cinsiyetlerine göre çocukların rekabet stillerinin değişip değişmediğine ilişkindir. Bu alt problemi çözümlenmeye yönelik yapılan t testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 22:Ebeveyn Cinsiyeti ile Rekabet Stili İlişkisi

	Ebeveyn cinsiyeti		<i>p</i>
	Kadın (n=249)	Erkek (n=31)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>			
Başkalarına odaklı rekabet	24,83±8,13 (24)	22,74±8,46 (24)	0,180
Göreve yönelik rekabet	26,49±5,86 (26)	26,97±7,41 (27)	0,729
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,27±3,61 (13)	14,06±3,43 (14)	0,244
Toplam	64,58±11,19 (64)	63,77±14,35 (64)	0,714

Student t Test

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, ebeveyn cinsiyetine göre başkalarına odaklı, görev odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel olarak rekabet stili istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Ebeveynlerin medeni durumlarına göre çocukların rekabet stillerinin değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 23:Ebeveyn Medeni Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi

	Medeni durumu		p
	Birlikte yaşıyor	Boşanmış	
	(n=273)	(n=7)	
	Ort±Ss (Medyan)	Ort±Ss (Medyan)	
<i>Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>			
Başkalarına odaklı rekabet	24,58±8,19 (24)	25,43±8,02 (29)	0,505
Göreve yönelik rekabet	26,51±6,05 (27)	27,71±5,96 (27)	0,689
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,33±3,61 (13)	14,43±2,99 (15)	0,433
Toplam	64,41±11,59 (64)	67,57±10,49 (68)	0,405

Mann Whitney U Test

Tıpkı ebeveynlerin cinsiyetlerinde olduğu gibi medeni durumlarına göre de çocukların sahip oldukları rekabet stillerinin değişiklik göstermediği yukarıdaki tabloda gösterilen p değerlerinden anlaşılmaktadır (Sırasıyla; p=0,505; p= 0,689; p= 0,433; p=0,405; p>0.05).

4.1.3. Bakıcının Varlığı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre çocukların sahip oldukları rekabet stillerinin alt boyutlarda değişiklik gösterip göstermediği tespit etmek amacıyla yapılan t testi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 24: Bakıcının Varlığı ile Rekabet Stili İlişkisi

Çocuğun bakımı için destek olan kişi			
	Var (n=67)	Yok (n=213)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	p
Okul Öncesi Rekabet Ölçeği			
Başkalarına odaklı rekabet	23,15±6,30	25,06±8,64	0,051
Göreve yönelik rekabet	27,15±5,56	26,35±6,18	0,344
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,72±3,12	13,24±3,73	0,301
Toplam	64,01±8,93	64,64±12,28	0,649
<i>Student t Test</i> *p<0.05			

Tabloda gösterildiği üzere çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre başkalarına odaklı, göreve odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve toplam rekabet stili boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (Sırasıyla; p= 0,051; p= 0,344; p= 0,301; p= 0,649; p>0.05).

Bununla birlikte çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre çocukların başkalarına odaklı rekabet stili arasında diğer boyutlara göre daha güçlü bir etkileşim olduğunu söylemek mümkündür (p=0.051; p>0.05).

4.2.4. Ebeveynlerin Çalışma Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi

Okul öncesi çocuklarının annelerinin çalışma durumlarına göre çocukların üç boyutta ölçümlenen rekabet stillerinin değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan Kruskal Wallis Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 25:Annenin Çalışma Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi

	Annenin çalışma durumu					<i>p</i>
	Ev hanımı	Serbest	Özel	Memur	Diğer	
	(n=151)	meslek	sektör	(n=38)	(n=8)	
		(n=14)	(n=69)			
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	
Okul Öncesi						
Rekabet						
Ölçeği						
Başkalarına odaklı rekabet	24,64±8,34 (25)	27,79±7,00 (29)	24,06±8,59 (22)	23,95±7,15 (24,5)	26,13±8,11 (24)	0,391
Göreve yönelik rekabet	25,69±6,09 (25)	26,43±6,00 (26)	26,81±6,44 (27)	29,34±4,46 (30)	27,13±5,00 (27)	0,023*
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,02±3,77 (13)	12,93±3,81 (12,5)	13,61±3,3 (14)	14,29±3,13 (14)	13,75±4,17 (15,5)	0,338
Toplam	63,34±12,3 9 (64)	67,14±10,6 3 (65,5)	64,48±10,8 5 (66)	67,58±9,07 (66,5)	67,00±11,7 6 (64,5)	0,235
Kruskal Wallis Test						
		*p<0.05		**p<0.01		

Tabloda görüldüğü üzere;

- Annenin çalışma durumuna göre çocukların sahip oldukları başkalarına odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel rekabet stilleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).
- Buna karşılık annenin çalışma durumuna göre çocukların göreve yönelik rekabet stilleri değişiklik göstermektedir ($p=0.023$; $p<0.05$).
- Bu kapsamda memur olan annelere göre ev hanımı olan annelerin çocuklarının göreve yönelik rekabet stili sergileme düzeyleri daha düşüktür ($p=0.009$; $p<0.01$).
- Diğer grupların göreve yönelik rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Öte yandan okul öncesi çocuklarının babalarının çalışma durumlarına göre sergiledikleri rekabet stillerinin değişiklik gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan Oneway ANOVA Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 26:Babanın Çalışma Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi

	Babanın çalışma durumu					p
	Çalışmıyor (n=3)	Serbest meslek (n=86)	Özel sektör (n=146)	Memur (n=19)	Diğer (n=26)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
Okul Öncesi						
Rekabet						
Ölçeği						
Başkalarına odaklı rekabet	26,00±12,5 3	25,26±8,06	24,36±8,19	22,68±6,83	25,04±9,17	0,614
Göreve yönelik rekabet	20,00±3,61	26,19±5,44	26,58±6,50	29,58±5,28	26,04±5,25	0,152
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	14,67±4,93	13,26±3,30	13,42±3,86	13,05±2,88	13,35±3,50	0,696
Toplam	60,67±15,9 5	64,70±10,2 6	64,36±12,3 9	65,32±9,53	64,42±12,3 7	0,987

Oneway ANOVA Test

Çalışmayan grupta kişi sayısı az olduğu için istatistiksel değerlendirmeye alınmamıştır.

Tabloda gösterildiği üzere okul öncesi çocukların babalarının özel sektörde, kamuda ya da diğer mesleklerde çalışıyor olmasıyla çocukların geliştirdikleri rekabet stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

4.2.5. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi yaştaki çocukların sergiledikleri rekabet stilleriyle annelerinin eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 27:Annenin Eğitim Düzeyi ile Rekabet Stili İlişkisi

	Annenin öğrenim durumu					<i>p</i>
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
	ve altı	(n=27)	(n=82)	e (n=122)	ü (n=11)	
	(n=38)					
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	
Okul Öncesi						
Rekabet Ölçeği						
Başkalarına odaklı rekabet	21,95±6,8 2 (22,5)	26,07±9,0 9 (26)	25,37±8,5 4 (24)	24,93±8 (24)	20,82±7,6 1 (21)	0,177
Göreve yönelik rekabet	25,66±6,1 2 (25,5)	23,81±5,1 9 (24)	26,66±5,8 9 (26)	27,29±6,1 2 (27)	27,09±6,7 3 (30)	0,072
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,13±3,3 8 (13)	12,56±3,5 4 (13)	13,65±3,8 7 (14)	13,41±3,4 8 (13)	13,27±3,9 (15)	0,625
Toplam	60,74±10, 27 (59)	62,44±13, 52 (65)	65,67±12, 73 (64,5)	65,62±10, 29 (65,5)	61,18±12, 61 (61)	0,084
<i>Kruskal Wallis Test</i> **p<0.01						

Tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların annelerinin öğrenim durumuna göre üç boyutta şekillenen rekabet stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Diğer yandan babaların eğitim düzeyleriyle çocukların rekabet stilleri arasında farklılık olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Oneway ANOV Testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 28: Baba Eğitim Düzeyi ile Rekabet Stili İlişkisi

	Babanın öğrenim durumu					<i>p</i>
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
	(n=25)	(n=38)	(n=108)	(n=89)	(n=20)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
Okul Öncesi						
Rekabet						
Ölçeği						
Başkalarına odaklı rekabet	21,48±8,00	25,16±9,34	25,94±8,13	24,34±7,30	21,35±8,72	0,038*
Göreve yönelik rekabet	23,88±6,63	25,16±5,33	27,09±6,12	26,69±5,95	28,85±5,39	0,030*
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	12,00±3,56	13,26±3,89	14,14±3,67	12,76±3,37	13,60±2,85	0,012*
Toplam	57,36±12,1	63,58±13,2	67,18±11,4	63,79±9,99	63,80±11,3	0,002**
	2	0	1		1	
<i>Oneway ANOV Test</i>						
		* <i>p</i> <0.05		** <i>p</i> <0.01		

- Babanın öğrenim durumuna göre başkalarına odaklı rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.038$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; lise mezunu babaların başkalarına odaklı rekabet puanları, ilkokul ve lisansüstü mezunu babalardan daha yüksektir (sırasıyla $p=0.022$; $p=0.011$; $p<0.05$). Diğer grupların başkalarına odaklı rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).
- Babanın öğrenim durumuna göre göreve yönelik rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.030$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; lise, üniversite ve lisansüstü mezunu babaların göreve yönelik rekabet puanları, ilkokul mezunu babalardan daha yüksektir (sırasıyla $p=0.020$; $p=0.041$; $p=0.008$; $p<0.05$).

- Lisansüstü mezunu babaların göreve yönelik rekabet puanları da, ortaokul mezunu babalardan daha yüksektir ($p=0.025$; $p<0.05$). Diğer grupların göreve yönelik rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).
- Babanın öğrenim durumuna göre Baskınlık korunumu hiyerarşisi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.012$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; lise mezunu babaların baskınlık korunumu hiyerarşisi puanları, ilkokul ve lisansüstü mezunu babalardan daha yüksektir (sırasıyla $p=0.006$; $p=0.003$; $p<0.01$). Diğer grupların baskınlık korunumu hiyerarşisi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).
- Babanın öğrenim durumuna göre toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.002$; $p<0.01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; ortaokul lise ve üniversite mezunu babaların toplam puanları, ilkokul mezunu babalardan daha yüksektir (sırasıyla $p=0.039$; $p=0.001$; $p=0.015$; $p<0.05$).
- Lise mezunu babaların toplam puanları da, üniversite mezunu babalardan daha yüksektir ($p=0.032$; $p<0.05$). Diğer grupların toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

4.1.6. Ailenin Ekonomik Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi

Okul öncesi çocukların ailelerinin ekonomik durumlarına göre dört boyutta şekillenen ebeveyn tutumlarının değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 29:Ailenin Ekonomik Durumu ile Rekabet Stili İlişkisi

	Aile aylık gelir				
	≤ 1500 TL	1501-3000	3001-4500	≥ 4501 TL	
	(n=14)	TL (n=82)	TL (n=61)	(n=123)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	(Medyan)	p
Okul Öncesi					
Rekabet Ölçeği					
Başkalarına odaklı rekabet	22,36±10,85 (23,5)	25,15±8,39 (25)	25,51±8,36 (24)	24,04±7,59 (23)	0,587
Göreve yönelik rekabet	23,71±6,67 (23)	25,65±6,46 (25)	25,74±5,15 (26)	27,85±5,86 (29)	0,011*
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	11,50±4,85 (12,5)	13,50±3,62 (13)	13,11±3,60 (13)	13,59±3,39 (14)	0,469
Toplam	57,57±18,62 (62,5)	64,29±12,58 (64)	64,36±10,55 (64)	65,48±10,10 (65)	0,578
Kruskal Wallis Test					
	*p<0.05		**p<0.01		

Tabloda görüldüğü üzere;

- Ailenin aylık gelirine göre başkalarına odaklı rekabet, baskınlık korunumu hiyerarşisi alt boyutlarıyla rekabet stili genel puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).
- Ailenin aylık gelirine göre Göreve yönelik rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0.011; p<0.05).
- Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; aylık geliri 4501 TL ve üzeri olan ailelerin göreve yönelik rekabet puanı, aylık geliri 1500 TL ve altı olan, 1501-3000 TL olan ve 3001-4500 TL olan ailelerden daha yüksektir (sırasıyla p=0.019; p=0.014; p=0.024; p<0.05). Diğer grupların

göreve yönelik rekabet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

4.3. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN TUTUMLARI İLE ÇOCUKLARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin tutumları çocuğun, yaşı, cinsiyeti, ailesindeki kardeş sayısı ve çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan analizlerin sonuçları aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmıştır.

4.3.1. Çocukların Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların ebeveynlerinin tutumları çocukların yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 30:Çocukların Yaşı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Çocuğun yaşı (ay)		<i>p</i>
	48-60 ay	61-72 ay	
	(n=131)	(n=139)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,89±7,05	75,54±6,36	<i>0,663</i>
Otoriter	21,26±5,38	19,72±5,18	<i>0,015*</i>
Aşırı koruyucu	32,98±6,08	31,71±6,70	<i>0,099</i>
İzin verici	20,44±5,23	19,60±4,88	<i>0,170</i>
Toplam	150,57±12,89	146,58±12,81	<i>0,010*</i>
<i>Student t Test</i>	<i>*p<0.05</i>		

Tabloda görüldüğü üzere;

- Okul öncesi çocukların yaşlarına göre ebeveynlerinin onlara yönelik sergiledikleri demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarında herhangi bir farklılık belirmemektedir (Sırasıyla; $p=0,663$; $p=0,099$; $p=0,170$; $p>0.05$).
- Çocuğun yaşına göre otoriter puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.015$; $p<0.05$); 48-60 ay çocukların otoriter puanları, 61-72 ay çocuklardan daha yüksektir.

- Çocuğun yaşına göre toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.010$; $p<0.05$); 48-60 ay çocukların toplam puanları, 61-72 ay çocuklardan daha yüksektir.

4.3.2. Çocukların Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Okul öncesi çocukların ebeveynlerinin tutumları ile çocukların cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 31:Çocuğun Cinsiyeti İle Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Çocuğun cinsiyeti		p
	Erkek (n=169)	Kız (n=111)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği</i>			
Demokratik	75,38±6,79	76,21±6,51	0,311
Otoriter	21,14±5,77	19,38±4,37	0,004**
Aşırı koruyucu	32,58±6,48	31,89±6,39	0,383
İzin verici	19,89±5,13	20,14±4,96	0,686
Toplam	148,99±13,66	147,62±11,87	0,390
<i>Student t Test</i>		**p<0.01	

Tabloda görüldüğü üzere;

- Okul öncesi çocukların cinsiyetine göre demokratik, aşırı koruyucu, izin verici alt boyutlardaki ebeveyn tutumları ve genel anlamda ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim ve ilişki bulunmamaktadır (Sırasıyla; $p= 0,311$; $p= 0,383$; $p=0,686$; $p=0,390$; $p>0.05$).
- Çocuğun cinsiyeti ile otoriter ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.004$; $p<0.01$). Bu bulguya göre erkek çocukların ebeveynleri kız çocuklara göre daha güçlü bir şekilde otoriter ebeveyn tutumu sergilemektedirler.

4.3.3. Ailedeki Çocuk Sayısı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

Araştırma kapsamında ebeveynlerinin tutumları ile ailedeki çocuk sayısına göre farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 32:Ailedeki Çocuk Sayısı ile Ebeveyn Tutumu İlişkisi

	Ailedeki çocuk sayısı				<i>p</i>
	1 çocuk	2 çocuk	3 çocuk	≥ 4 çocuk	
	(n=87)	(n=128)	(n=50)	(n=15)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
Ebeveyn Tutum					
Ölçeği					
Demokratik	76,89±6,25 (77)	75,39±6,83 (76)	75,00±6,44 (75)	73,93±8,18 (74)	0,201
Otoriter	20,52±4,63 (20)	19,71±5,19 (19)	22,40±6,28 (22)	19,67±5,46 (19)	0,045*
Aşırı koruyucu	32,59±6,27 (33)	31,92±6,19 (31)	31,5±6,67 (31)	36,67±7,57 (40)	0,040*
İzin verici	20,92±4,97 (20)	19,70±5,26 (19)	18,92±4,03 (19)	20,73±6,19 (20)	0,116
Toplam	150,91±11,51 (150)	146,72±12,62 (145)	147,82±14,24 (147)	151,00±17,74 (154)	0,038*
<i>Kruskal Wallis Test</i> * <i>p</i> <0.05					

Tabloda görüldüğü üzere;

- Ailedeki çocuk sayısı ile demokratik ve izin verici ebeveyn tutumu arasında herhangi bir ilişkiye rastlanılmamıştır (Sırasıyla; *p*= 0,201; *p*= 0,116; *p*>0.05).
- Buna karşılık ailedeki çocuk sayısı ile otoriter ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (*p*=0.045; *p*<0.01). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; üç çocuğu olan ailelerin otoriter puanları, iki çocuğu olan ailelerden daha yüksektir (*p*=0.038; *p*<0.05). Diğer grupların otoriter puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (*p*>0.05).
- Ona benzer şekilde ailedeki çocuk sayısına göre aşırı koruyucu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (*p*=0.040; *p*<0.05). Yapılan ikili karşılaştırmalar

sonucunda; dört ve üzeri sayıda çocuğu olan ailelerin aşırı koruyucu puanı, iki ve üç çocuğu olan ailelerden daha yüksektir (sırasıyla $p=0.049$; $p=0.047$; $p<0.05$). Diğer grupların aşırı koruyucu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

- Ailedeki çocuk sayısına göre toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.038$; $p<0.05$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; bir çocuğu olan ailelerin toplam puanı, iki çocuğu olan ailelerden daha yüksektir ($p=0.013$; $p<0.05$). Diğer grupların toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

4.4.OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ İLE ÇOCUKLARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stilleri ile çocuğun, yaşı, cinsiyeti ve ailesindeki kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki başlıklar altında anlatılmıştır:

4.4.1. Çocukların Yaşı ile Rekabet Stili İlişkisi

Okul öncesi çocukların rekabet stilleri çocukların yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 21: Çocukların Yaşı ile Rekabet Stilleri İlişkisi

	Çocuğun yaşı (ay)		<i>p</i>
	48-60 ay	61-72 ay	
	(n=131)	(n=139)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>			
Başkalarına odaklı rekabet	24,02±8,22	25,11±8,13	0,269
Göreve yönelik rekabet	25,81±6,31	27,18±5,74	0,058
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,17±3,91	13,52±3,30	0,424
Toplam	63,00±12,27	65,81±10,75	0,042*
<i>Student t Test</i>			
* $p<0.05$			

Tabloda görüldüğü üzere;

- Çocuğun yaşına göre başkalarına, görev ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stillerinin her üçünde de değişiklik görülmemektedir ($p>0.05$).
- Çocuğun yaşına göre rekabet stili toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.042$; $p<0.05$).
- Bu farklılığın ise 48-60 ay çocukların genel rekabet stili toplam puanlarının, 61-72 ay yaşındaki çocuklara göre daha düşük olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

4.4.2. Çocukların Cinsiyeti ile Rekabet Stilleri İlişkisi

Okul öncesi çocukların rekabet stilleri ile çocukların cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 33:Çocukların Cinsiyeti ile Rekabet Stilleri İlişkisi

	Çocuğun cinsiyeti		<i>p</i>
	Erkek (n=169)	Kız (n=111)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>			
Başkalarına odaklı rekabet	25,22±8,41	23,65±7,74	0,115
Göreve yönelik rekabet	26,11±6,26	27,19±5,64	0,145
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,46±3,52	13,20±3,71	0,559
Toplam	64,79±11,44	64,04±11,77	0,593
<i>Student t Test</i>		**<i>p</i><0.01	

Tabloda görüldüğü üzere okul öncesi çocukların cinsiyetleriyle başkalarına, göreve ve baskınlık korunumu hiyerarşisine odaklı rekabet stilleri herhangi bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Benzer şekilde çocuğun cinsiyetine göre okul öncesi rekabet ölçeği toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

4.4.3. Ailedeki Çocuk Sayısı ile Rekabet Stilleri İlişkisi

Araştırma kapsamında çocukların rekabet stilleri ailedeki çocuk sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 34: Ailedeki Çocuk Sayısı ile Rekabet Stilleri İlişkisi

	Ailedeki çocuk sayısı				<i>p</i>
	1 çocuk	2 çocuk	3 çocuk	≥ 4 çocuk	
	(n=87)	(n=128)	(n=50)	(n=15)	
	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	
<i>Okul Öncesi</i>					
<i>Rekabet Ölçeği</i>					
Başkalarına odaklı rekabet	25,76±9,02 (24)	23,83±7,63 (23)	24,70±7,76 (25)	24,13±8,82 (23)	0,622
Göreve yönelik rekabet	26,38±6,19 (27)	26,84±6,01 (27)	26,18±6,09 (26)	26,13±5,64 (24)	0,847
Baskınlık korunumu hiyerarşisi	13,91±3,77 (14)	13,02±3,46 (13)	13,34±3,56 (13,5)	13,07±3,75 (13)	0,261
Toplam	66,05±11,36 (66)	63,68±11,44 (64)	64,22±12,51 (64,5)	63,33±10,44 (62)	0,549
<i>Kruskal Wallis Test</i>		<i>*p<0.05</i>			

Tabloda görüldüğü üzere gerek başkalarına odaklı rekabet, göreve yönelik rekabet ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stilleri; gerekse rekabet stilleri toplam puanı ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Sırasıyla; *p*=0,622; *p*=0,847; *p*=0,261; *p*=0,549; *p*>0.05).

4.5. ÇOCUKLARIN REKABET STİLLERİ ile EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında son olarak okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stilleriyle dört boyutta ölçümlenen ebeveyn stilleri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 35:Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

	r	p
<i>Ebeveyn Tutum Ölçeği - Okul Öncesi Rekabet Ölçeği</i>		
Demokratik - Başkalarına odaklı rekabet	0,118	0,049*
Otoriter - Başkalarına odaklı rekabet	0,077	0,201
Aşırı koruyucu- Başkalarına odaklı rekabet	0,095	0,111
İzin verici- Başkalarına odaklı rekabet	0,111	0,064
Demokratik - Göreve yönelik rekabet	0,006	0,921
Otoriter - Göreve yönelik rekabet	-0,143	0,016*
Aşırı koruyucu- Göreve yönelik rekabet	-0,172	0,004**
İzin verici- Göreve yönelik rekabet	-0,108	0,071
Demokratik - Baskınlık korunumu hiyerarşisi	0,039	0,519
Otoriter - Baskınlık korunumu hiyerarşisi	-0,028	0,645
Aşırı koruyucu- Baskınlık korunumu hiyerarşisi	0,029	0,627
İzin verici- Baskınlık korunumu hiyerarşisi	0,026	0,665
Ebeveyn tutum toplamı - Okul öncesi rekabeti toplamı	0,044	0,465
<i>r: Pearson Korelasyon Katsayısı *p<0.05 **p<0.01</i>		

- Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Başkalarına odaklı rekabet puanı arasında pozitif yönlü (Demokratik puanı arttıkça, Başkalarına odaklı rekabet puanı da artan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır (r:0.118; p=0.049; p<0.05).
- Ebeveyn Tutum Ölçeği Otoriter, Aşırı koruyucu, İzin verici puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Başkalarına odaklı rekabet puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır (p>0.05).
- Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik, İzin verici puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Göreve yönelik rekabet puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır (p>0.05).
- Ebeveyn Tutum Ölçeği Otoriter puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Göreve yönelik rekabet puanı arasında negatif yönlü (otoriter puanı arttıkça, göreve yönelik rekabet puanı azalan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır (r:-0.143; p=0.016; p<0.05).
- Ebeveyn Tutum Ölçeği Aşırı koruyucu puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Göreve yönelik rekabet puanı arasında negatif yönlü (aşırı koruyucu puanı arttıkça, göreve yönelik rekabet

puanı azalan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf ilişki saptanmıştır ($r:-0.172$; $p=0.004$; $p<0.01$).

- Ebeveyn Tutum Ölçeği Demokratik, Otoriter, Aşırı koruyucu, İzin verici puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Baskınlık korunumu hiyerarşisi puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).
- Ebeveyn Tutum Ölçeği toplam puanı ile Okul Öncesi Rekabet Ölçeği toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).



5. TARTIŞMA

Temel amacı ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli bireysel değişkenlere göre tespit etmek olan bu araştırmanın temel ve alt problemlerinin çözümüne yönelik ulaşılan bulguları aşağıdaki başlıklar altında özetlemek ve literatür çerçevesinde tartışmak mümkündür:

- **Ebeveynlerin Bireysel Özellikleri ile Ebeveyn Tutumlarının İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması**

Araştırma kapsamında ilk olarak okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının yaşlarına, cinsiyetlerine, medeni durumlarına, mesleklerine, eğitim ve ekonomik düzeyleri ile ailede çocuğun bakımına destek olan kişinin var olup olmadığına göre değişip değişmediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, ebeveyn yaşı ile demokratik ebeveyn tutumu, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, otoriter ebeveyn tutumu ve genel olarak ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif yönlü ve zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. (Örneğin ebeveyn yaşı arttıkça, demokratik ebeveyn tutumları azalmaktadır). Ancak ebeveynlerin yaşı ile izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Araştırma sonucunda ayrıca ebeveyn cinsiyetleri ile medeni durumlarının bireysel farklılıklarına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici olmak üzere dört alt boyutta şekillenen genel ebeveyn tutumlarının değişiklik göstermediği tespit edilmiştir.

Ailelerde çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve genel ebeveyn tutumları farklılık göstermezken; sadece bu değişkenle “izin verici ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu bulgu göstermektedir ki, çocuğun bakımı için destek olan dadı, bakıcı ya da büyük anne gibi bir destekçinin varlığı halinde ebeveynlerin sergiledikleri izin verici ebeveyn tutumu güçlenmektedir.

Okul öncesi çocuklarının annelerinin çalışma durumlarına göre sergiledikleri demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumları ile genel olarak ebeveyn tutumları

değişiklik göstermezken; annenin çalışma durumuna göre sadece “aşırı koruyucu” ebeveyn tutumu istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında ise ev hanımı olan annelerin memur olarak çalışan annelere göre daha güçlü bir şekilde aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergiledikleri anlaşılmıştır. Çocuklarının babalarının çalışma durumlarına göre sergiledikleri demokratik, otoriter, izin verici, aşırı koruyucu ve genel olarak ebeveyn tutumları farklılık göstermemiştir.

Annelerinin eğitim düzeylerinin farklılığına göre demokratik, otoriter, izin verici ve genel anlamda ebeveyn tutumları farklılaşmazken, sadece aşırı koruyucu ebeveyn tutumu bu değişkene göre farklılaşmaktadır. Bu noktada ilkokul mezunu ile okur yazar olmayan annelerin aşırı koruyucu ebeveyn stillerini üniversite mezunu olan annelere göre daha baskın bir şekilde sergiledikleri anlaşılmıştır.

Babaların eğitim düzeylerine göre sergiledikleri demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumları arasında istatistiksel anlamda geçerli bir ilişki bulunamamıştır. Buna karşılık babaların eğitim düzeyleri ile çocuklarına yönelik sergiledikleri aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim ve ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Bu bulguya göre ilkokul mezunu babalar, üniversite ve lisansüstü mezunu babalara göre; ortaokul mezunu babalar ise lise, üniversite ve lisansüstü mezunu babalara göre daha baskın bir şekilde aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergiledikleri anlaşılmıştır. Bu bulgu göstermektedir ki, babaların eğitim düzeyi azaldıkça çocuklarına yönelik sergiledikleri aşırı koruyucu ebeveyn tutumları güçlenmektedir.

Araştırmanın bu bulgusunu literatürde yer alan araştırmalar destekler niteliktedir. Örneğin literatürde yer alan Durmuş (2006) araştırması sonucunda ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ebeveyn stillerinin değiştiği; ilkokul mezunu ebeveynlerin koruyucu ve otoriter ebeveyn stillerini gösterme davranışlarının sıklaştığı; özellikle eğitim seviyesi azaldıkça bu tip tutumların arttığı ve üniversite mezunu ebeveynlerin daha güçlü bir şekilde demokratik ebeveyn stiline özgü davranışlar içinde olduğu tespit edilmiştir (67). Bu araştırmaya benzer şekilde Çelik (2007) araştırmasında ise öğrenim düzeyine göre yüksek öğrenim seviyesindeki ebeveynlerin öğrenim seviyesi düşük ebeveynlere göre daha demokratik ve daha destekleyici bir ebeveyn stili sergiledikleri bulunmuştur (68).

Okul öncesi çocukların ailelerinin aylık gelirine göre demokratik, otoriter ve genel ebeveyn tutumlarında istatistiksel anlamda farklılık görülmemiştir. Buna karşılık ailenin aylık gelirine göre çocuklarına yönelik sergiledikleri aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ile izin verici ebeveyn tutumlarının arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise ebeveynlerin ekonomik durumlarıyla ilgilidir. Bu sonuçlara göre aylık geliri 4.501 TL ve üzeri olan aileler, aylık geliri 1.500 TL altında olan aileler ile aylık geliri 1.500-3.000 TL arasında olan ailelere göre (yani ekonomik yönden daha az gelirli olan ailelere göre) aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarını daha az sergiledikleri görülürken; aylık geliri 4.500 TL üzerinde olan ailelerin ise aylık geliri 1500 TL altı olan ailelerle aylık geliri 3.000-4500 TL arasında olan (yani ekonomik yönden daha düşük gelirli olan aileler) ailelere göre daha baskın şekilde “İzin verici ebeveyn tutumu” sergiledikleri anlaşılmıştır.

- **Ebeveynlerin Bireysel Özellikleriyle Çocukların Rekabet Stilleri İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması**

Araştırma kapsamında, okul öncesi çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin ebeveynlerinin çeşitli bireysel özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek ve literatürde yer alan araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırmalı bir şekilde yorumlamak mümkündür:

Ebeveynlerin yaşlarına göre okul öncesi çocukların başkalarına odaklı, göreve odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi boyutunda olmak üzere üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin değişiklik göstermediği anlaşılmıştır. Ebeveynlerin cinsiyetlerine ve medeni durumlarına göre çocukların başkalarına odaklı, görev odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel olarak rekabet stili istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın bu sonucu literatürde yer alan araştırmaların sonuçlarıyla uyumludur. Nitekim Aydoğdu ve Dilekmen (2016) araştırması sonucunda da ebeveynlerin cinsiyet, çalışma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısı değişkenleri açısından otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık görülmezken; demokratik ebeveyn tutumları ile aynı değişkenler arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur (117).

Ailelerde çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre çocukların sahip oldukları başkalarına odaklı, göreve odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve toplam rekabet stili boyutlarında herhangi bir farklılaşma araştırma sonucunda tespit edilememiştir. Ancak çocuğun bakımı için destek olan kişi varlığına göre çocukların başkalarına odaklı rekabet stili arasında diğer boyutlara göre daha güçlü bir etkileşim olduğu anlaşılmıştır. Bunun aksine Sheridan ve Williams (2011) araştırmasında çocuk bakıcı ve eğitimcilerinin çocukların oyun sırasında sergiledikleri rekabetçi tavırları engellemeye çalıştıkları belirtilmektedir (46).

Diğer yandan araştırma sonucunda okul öncesi çocuklarının annelerinin çalışma durumlarına göre çocukların sahip oldukları başkalarına odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel rekabet stilleri farklılaşmazken; çocukların göreve yönelik rekabet stillerinin farklı düzeyde gelişim gösterdiği anlaşılmıştır. Özellikle annesi memur olan çocukların, annesi ev hanımı olan çocuklara göre daha zayıf bir şekilde göreve yönelik rekabet stili sergiledikleri anlaşılmıştır. Çocukların babalarının özel sektörde, kamuda ya da diğer mesleklerde çalışıyor olmasıyla çocukların geliştirdikleri rekabet stilleri arasında herhangi bir etkileşim ve ilişki tespit edilememiştir.

Okul öncesi yaştaki çocukların sergiledikleri rekabet stilleri, annelerinin öğrenim düzeylerine göre değişiklik göstermezken; çocukların babalarının öğrenim durumuna göre başkalarına odaklı rekabet stilleri farklılık göstermektedir. Özellikle lise mezunu babası olan çocukların başkalarına odaklı rekabet stilleri babaları ilkokul ve lisansüstü mezunu olan babalara göre daha güçlü bir şekilde gelişmektedir.

Benzer şekilde babasının öğrenim durumu lise, üniversite ve lisansüstü mezunu olan çocukların göreve yönelik rekabet stilleri, babaları ilkokul mezunu olan çocuklardan daha baskın şekilde gelişirken, babası Lisansüstü mezunu olan çocukların göreve yönelik rekabet stilleri de babaları ortaokul mezunu olan çocuklardan daha baskındır. Ayrıca lise mezunu babaların çocuklarının sergiledikleri baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet davranışları babaları ilkokul ve lisansüstü mezunu olan çocuklara göre daha güçlü bir şekilde geliştiği araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin aylık gelirine göre başkalarına odaklı, baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı ve genel rekabet stilleri boyutlarında herhangi bir farklılık göstermezken; ailesinin aylık geliri 4.500 TL üzerinde olan çocukların “göreve

yönelik rekabet stili”, ailesinin aylık geliri 1500 TL altı olan; 1500-3000 TL arasında olan ve 3.00-4500 TL olan çocuklara göre daha baskın bir şekilde geliştiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla ekonomik durumu daha kötü ailelerin çocuklarına göre ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocuklarında göreve odaklı rekabet stili daha güçlü bir şekilde gelişmektedir. Araştırmanın bu sonucu literatürdeki diğer araştırmaların sonuçlarıyla farklılaşmaktadır.

Nitekim literatürde yer alan Köroğlu, Yıldız ve Akbağ (2008) araştırması sonucunda ailenin ekonomik durumu ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (62). Birel (2012) araştırması sonucunda ailenin algılanan ekonomik düzeyi, değişkeni açısından öğrencilerin rekabetçi tutumlarının farklılaşmadığı bulunurken (64), Kartal (2018) araştırması sonucunda Ailenin algılanan sosyoekonomik düzeyine göre; ortaokul öğrencilerinin rekabetçi tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (66).

- **Çocukların Bireysel Özellikleriyle Ebeveyn Tutumlarının İlişisine Dair Bulguların Tartışılması**

Araştırma kapsamında ebeveyn tutumlarının çocuğun, yaşı, cinsiyeti, ailesindeki kardeş sayısı ve çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ulaşılan sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Okul öncesi dönem çocuklarının yaşlarına göre ebeveynlerinin onlara yönelik sergiledikleri demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarında herhangi bir farklılaşma oluşmamaktadır. Bununla birlikte araştırma sonucunda 48-60 aylık çocuğu olan ebeveynlerin; 61-72 aylık çocukları olan ebeveynlere göre (yani yaşı daha küçük çocukları olan ebeveynlere göre) daha baskın bir şekilde “Otoriter ebeveyn tutumu” sergiledikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bu sonuçları Zaslow vd., (2006) ve (2010) araştırmalarının sonuçlarıyla uyumludur. Söz konusu iki araştırmada özellikle çocukluğun orta yaş dönemi olan 4-6 yaş arasındaki dönemi önceki yaş aralıklarına göre çocuğun sosyalleşme ve pozitif rekabet davranışını öğrenmesi açısından en önemli yaş aralığı olduğu saptanmıştır (112, 113).

Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetine göre ebeveynlerinin demokratik, aşırı koruyucu, izin verici alt boyutlardaki tutumları ve genel anlamda ebeveyn tutumları farklılık göstermezken, erkek çocukların ebeveynleri kız çocukları olan ebeveynlere göre daha güçlü bir şekilde “otoriter ebeveyn tutumu” sergiledikleri araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Buna benzer şekilde Johnson vd., (1978) araştırması sonucunda okul öncesi çocukların rekabet stili

geliştirmesi davranışları öğrenmesi açısından çocuğun cinsiyetinin, ebeveynlerin tutum ve davranışlarını anlamlı yönden etkilemediği saptanmıştır(104).

Benzer şekilde literatürde yer alan Balat, Akman, Çiftçi ve Arslan (2017) araştırması sonuçlarına göre okul öncesi çocukların cinsiyetlerine göre sergiledikleri üç boyutlu rekabet davranışı boyut ve sıklıklarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (54).

Diğer yandan bu araştırma sonucunda ailedeki çocuk sayısı ile demokratik ve izin verici ebeveyn tutumu arasında herhangi bir ilişki tespit edilmezken, ailedeki çocuk sayısı ile otoriter ebeveyn tutumu ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Tespit edilen farklılıklara göre üç çocuğu olan ailelerin otoriter ebeveyn tutumunu, iki çocuğu olan ebeveynlere göre daha baskın bir şekilde sergiledikleri; ona benzer şekilde 4 daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin ise iki ve üç çocuğu olan ebeveynlere göre daha baskın bir şekilde “aşırı koruyucu ebeveyn tutumu” sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bu araştırma ile benzer şekilde literatürde yer alan bazı araştırmalarda çocuk doğum sırasına göre ebeveyn tutumlarının farklılaştığı. Örneğin Sak vd., (2015) çalışması sonucunda iki çocuğa sahip ebeveynlerin dört ve daha fazla sayıda çocuğa sahip ebeveynlerden daha fazla demokratik tutum sergilerken, bunun aksine dört ve daha fazla sayıda çocuğa sahip ebeveynlere diğer ebeveynlerin tamamından (bir, iki ve üç çocuk sahibi olan ebeveynler) daha otoriter tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir (23).

Buna benzer şekilde Yılmaz ve Kesici (2016) araştırması sonucunda da demokratik ve koruyucu olarak algılanan ebeveyn tutumunun öğrencilerin kardeş doğum sırasına göre anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Özellikle ilk çocukların ortanca ve son çocuklara göre ebeveyn tutumlarını daha demokratik bulurken, sonuncu çocukların da ortanca çocuklara göre anne baba tutumlarını koruyucu algıladıkları saptanmıştır (69).

- **Çocukların Bireysel Özellikleri ile Rekabet Stilleri İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması**

Araştırma kapsamında çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stilleri ile çocuğun, yaşı, cinsiyeti ve ailesindeki kardeş sayısı gibi bireysel farklılıklarına göre değişip değişmediğine ilişkin ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Okul öncesi çocukların yaşlarına göre başkalarına odaklı, görev odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stillerinde herhangi bir değişiklik olmadığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Ancak 48-60 aylık çocukların genel rekabet stili 61-72 aylık çocuklara göre daha düşük düzeyde gelişim gösterdiği araştırma sonucunda anlaşılmıştır. Nitekim Ahlgren ve Johnson (1979) araştırması sonucunda da yaşları itibariyle büyük çocukların küçük olanlara rekabete karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir (77). Benzer şekilde Paquette vd., (2013) erken dönemdeki çocukların yaşlarına göre rekabetçi davranışları değişiklik gösterdiği; yaşı büyük olan çocukların küçük olan çocuklara göre (Örneğin 48-56 aylık çocukların, 57-64 aylık ve 65-72 aylık çocuklara göre) hedefe/göreve yönelik rekabet davranışı ortalama puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir (47).

Yine literatürde yer alan Yıldız ve Akdağ (2008) kız öğrencilerin rekabetçi tutumlarının erkek öğrencilere göre daha güçlü olduğu tespit edilirken (61), Alabay (2017) araştırması sonucunda ebeveynlerin kız çocuklarına oranla erkek çocuklarına daha otoriter bir tutum sergilediği tespit edilirken, ebeveynlerin yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi ve çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile ebeveyn stilleri arasında herhangi bir ilişkiye rastlanamamıştır (107).

Diğer yandan bu araştırma sonucunda okul öncesi çocukların cinsiyetleriyle başkalarına, göreve ve baskınlık korunumu hiyerarşisine odaklı rekabet stilleri herhangi bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Nitekim literatürde de benzer sonuçlara ulaşan araştırmalara rastlanılmaktadır. Örneğin Akbayırlı (1998) (71). ile Yenidünya (2005) araştırmaları sonucunda öğrencilerin cinsiyet ve yaşlarıyla rekabetçi tutumları arasında (109); yine Kartal (2018) araştırması sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ile rekabetçi tutumları arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır (66)

Çocukların cinsiyetleri yönünden ulaşılan bu bulgu literatürde yer alan Cronk (1998) araştırmasıyla uyumludur. Zira bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin cinsiyeti ile rekabet davranışı arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır (38). Buna karşılık Koroğlu, Yıldız ve Akbağ (2008) araştırması sonucunda ise kız öğrencilerinin erkeklere oranla daha rekabetçi olduğu görülmüştür (62). Benzer şekilde Johnson ve Engelhard (1991) araştırması sonucunda öğrencilerin rekabet stillerinin gelişim düzeyi cinsiyete göre farklılaştığı; kızların erkeklerden daha baskın bir şekilde rekabetçi tutum sergiledikleri anlaşılmıştır (89). Birel

(2012) araştırması sonucunda cinsiyete göre rekabetçi tutumun değiştiği; kızların daha rekabetçi oldukları görülmüştür (64).

Ancak bulgular Paquette vd., (2013) araştırması ile Ahlgren ve Johnson, (1979) araştırmasının sonuçlarıyla farklıdır. Zira Ahlgren ve Johnson, (1979) araştırması sonucunda kız öğrencilerin erkeklere göre daha güçlü rekabetçi tutum sergiledikleri tespit edilmiştir (77). Paquette vd., (2013) araştırmasında ise okul öncesi çocukların cinsiyetlerine göre sergiledikleri rekabet stillerinin farklılaşmakta olduğu; özellikle hedefe/göreve yönelik rekabet davranışında kızlar erkeklere göre daha fazla rekabetçi tavır sergiledikleri tespit edilmiştir (47).

Çocukların ailesindeki çocuk sayısına göre; başkalarına odaklı rekabet, göreve yönelik rekabet ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stilleri farklılık göstermemektedir. Bu sonuç literatürde yer alan bazı araştırmalarla uyumludur. Örneğin Koroğlu, Yıldız ve Akbağ (2008) araştırması sonucunda da kardeş sayısı ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (62). Ancak Birel (2012) araştırması sonucunda doğum sırasına göre ortanca çocuklarının rekabetçi tutum puanlarının küçük çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (64). Bu da göstermektedir ki ailedeki kardeş sayısına göre çocukların rekabet tutumları değişik boyutlarda farklı düzeylerde gelişim gösterebilmektedir.

- **Çocukların Rekabet Stilleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması**

Araştırma kapsamında son olarak okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stilleriyle dört boyutta ölçümlenen ebeveyn stilleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma sonucunda görülmüştür ki, ailelerde demokratik ebeveyn tutumları geliştikçe bundan çocukların başkalarına odaklı rekabet stilleri pozitif yönde etkilenecek gelişmektedir. Benzer şekilde “Otoriter ebeveyn tutumu” sergileyen ailelerde büyüyen çocuklar ile “Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu” Sergileyen ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların “göreve odaklı rekabet” stilleri bundan olumsuz yönde etkilendiği araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Nitekim literatürde yer alan Chang vd., (2003) araştırmaları sonucunda ebeveyn tutumlarıyla çocukların rekabet, kıskançlık, sevgi ve şiddete yönelik duyguları arasındaki güçlü ilişki olduğu; özellikle babaların otoriter ebeveyn tutumu sergilemesi durumunda okul

öncesi çocukların daha fazla şiddet eğilimi gösterdiği ve kendisini ezilmiş hisseden bu çocukları kreş ortamında akranlarıyla daha fazla rekabete yöneldikleri anlaşılmıştır. Bu durum kız çocuklara göre erkek çocuklarda daha güçlü düzeydedir (79)

Benzer şekilde Akkaya (2008) araştırması sonucunda öğrencilerin cinsiyet, okuduğu okul türü, annenin ve babanın eğitim düzeyi, mesleği, ailenin ekonomik düzeyi gibi değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Demokratik ve koruyucu anne-baba tutumuna sahip bireylerde ise rekabetçi tutum ile pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmuştur. Otoriter ebeveyn tutumu ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır (53).

Buna karşılık araştırma sonucunda; otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarıyla çocukların “Başkalarına odaklı rekabet stili” arasında; demokratik ve izin verici ebeveyn tutumlarıyla çocukların “Göreve yönelik rekabet stili” arasında; demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarıyla çocukların “Baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stili” arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Her toplumda farklı kültürel, sosyal ve psikolojik etmenlere göre şekillenen ebeveyn tutumları, insanların sağlıklı bir birey olarak yaşamına devam etmesi açısından kritik önem ve değere sahiptir.

Çocukların doğumundan sonra başlayan gelişme, büyüme ve sosyalleşme süreçlerinde edindiği ilk bilgilerin tamamı ebeveynleri tarafından onlara öğretilir. İşte böylesine stratejik önem arz eden ebeveyn tutumları okul öncesi çocukların rekabete yönelik davranışlarının da pozitif yönde gelişmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Ebeveynlerin, çocukların gelişimini etkileyebileceğini düşündüğü her nesne, birey, oluşum, olay ve olguya verdikleri olumlu ya da olumsuz tepkilerine göre şekillenen ebeveyn tutumları ister demokratik ve aşırı koruyucu boyutta, isterse izin verici ve otokritik boyutta şekillensin çocuklar için her zaman önemli olacaktır.

Çocuğun ilk defa sistemli eğitimin kapısından girdiği ve akranlarıyla rekabetin oldukça güçlü olduğu okul ortamında da ona yardımcı olacak en önemli destek kaynağı da sağlıklı bir şekilde geliştirilen ebeveyn tutumları olacaktır. Özellikle sosyal yaşamın ve bilimin gelişimi açısından stratejik öneme sahip pozitif rekabet davranışını daha çocuk yaşta doğru öğrenen bireyler ise gerek okul yaşamında, gerekse çalışma hayatında bu olguyu en önemli motivasyon kaynağı olarak kullanabileceklerdir.

İşte bu noktada okul öncesi dönem çocuklarında sıklıkla görülen rekabet biçimlerinin neye göre şekillendiğini ve daha da önemlisi bu şekillenmede ebeveynlerin nasıl tutumlar sergilerlerse çocukta pozitif rekabet davranışı gelişeceği konusu bu araştırma kapsamında incelenmeye çalışılmıştır.

Temel amacı ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli bireysel değişkenlere göre tespit etmek olan bu araştırmanın sonuçlarını öncelikle araştırmanın alt problemleri çerçevesinde değerlendirmek mümkündür.

Öncelikle bu araştırma sonucunda ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, meslekleri, eğitim ve ekonomik düzeyleriyle ailede çocuğun bakımına destek olan kişinin

varlığı değişkenlerine göre, ebeveyn tutumlarının alt boyutlarıyla rekabet stilinin alt boyutlarının değişiklik gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn yaşı ile demokratik ebeveyn tutumu, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ve otoriter ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Bu da göstermektedir ki ebeveynlerin yaşları ilerledikçe çocuklarına yönelik daha az demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu tutum sergileyeceklerdir. Öyleyse çocuklarına daha güçlü bir şekilde demokratik tutum ve davranış göstererek onların akademik başarısını arttırmak isteyen ebeveynler genç yaşlardayken bu tip davranışları daha güçlü bir şekilde sergilemelidirler.

Araştırma sonucunda ayrıca ebeveyn cinsiyetleri ile medeni durumlarının farklılıklarının ise çocuklarına sergiledikleri ebeveyn tutumlarında herhangi bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür. Buna göre anneler de babalara göre çocuklarına benzer şekilde demokratik ya da aşırı korumacı tutum sergilerken, ebeveynlerin ayrı yaşamasının da çocuğa yönelik tutumlarında değişime neden olmadığı söylenebilir.

Araştırma sonucunda ulaşılan diğer bir ilgi çekici bulgu da annelerin çalışma ve eğitim düzeyleriyle ilgilidir. Bu bulguya göre okul öncesi çocukların ev hanımı olan annelerinin memur olarak çalışan annelere göre sergidekileri “aşırı koruyucu” ebeveyn tutumu daha güçlüdür. Ayrıca ilkokul mezunu ve okur-yazar olmayan annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarını üniversite mezunu olan annelere göre daha baskın bir şekilde sergiledikleri anlaşılmıştır. Her iki bulgu birlikte değerlendirildiğinde genellikle eğitim düzeyi düşük ve ev hanımı olan annelerin çocuklarına yönelik aşırı koruyucu tavırlar sergiledikleri anlaşılmaktadır. Oysa anneler özellikle bu yüzyılda çocuklarının hayatın gerçekleriyle yüzleşebilecek olgunluğa ulaşması için aşırı korumacı tavırlardan uzak durması gerekir.

Ebeveyn tutumlarının demografik özelliklere göre farklılaşması konusunda son olarak söylenmelidir ki, araştırma sonucunda Türkiye şartlarında aylık geliri itibarıyla ekonomik durumu iyi olan ebeveynlerin ekonomik yönden daha zayıf olan ebeveynlere göre daha güçlü bir şekilde aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları sergiledikleridir. O yüzden çocuklar açısından pek çok gelişim problemini bünyesinde barındıran bu tip ebeveyn tutumlarını, bilhassa ekonomik yönden durumu iyi olan ebeveynlerin daha fazla azaltmaya çalışması tavsiye edilmektedir.

Diğer yandan araştırma kapsamında okul öncesi çocukların üç boyutta şekillenen rekabet stillerinin ebeveynlerinin çeşitli bireysel özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuçlara da ulaşılmıştır. Tartışma bölümünde detaylı bir şekilde açıklanan bu sonuçlardan en dikkat çekici olanlardan bir tanesi annesi memur olan çocukların, annesi ev hanımı olan çocuklara göre daha zayıf bir şekilde “göreve yönelik rekabet stili” sergiledikleri yönüyledir. Buna benzer şekilde lise mezunu babası olan çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerinin, ilkokul ve lisansüstü mezunu olan babalara göre daha güçlü bir şekilde geliştiği yönünde sonuca ulaşılmıştır.

Her iki sonuçta göstermektedir ki ebeveynlerin meslek ve eğitim durumları çocuklarına yönelik ebeveyn stillerinde farklılaşmaya neden olduğu kadar benzer şekilde okul öncesi çocukların rekabet stillerinin de gelişme ve odaklanma yönünü belirlemektedirler. O nedenle ebeveynlerin iş yaşamında yaşadıkları ve özellikle negatif/nevrotik rekabeti andıran tecrübelerini çocuklarının yanında anlatmamaları yönüyledir. Zira okul öncesi çocuklar kıyaslama yoluyla rekabet stilini ve davranışını geliştirecekleri için kötü örnekleri de kendilerine örnek alabileceklerdir.

Rekabet stili pozitif yönde gelişmeyen çocukların ise geleceğe hazırlanması ve sosyalleşmemesi, ilerleyen yaşında da büyük sorunlara neden olacaktır. O yüzden özellikle ebeveynler kız ve erkek çocukları ile yaşı birbirinden farklı birden çok çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarında bu yönde farkındalık yaratarak adil ve eşitlikçi rekabet ortamı hazırlamalıdır.

Çocukların bireysel özellikleriyle rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik araştırma sonuçları, okul öncesi çocukların yaşlarına, cinsiyetlerine ve çocukların ailesindeki kardeş sayısına göre başkalarına odaklı, görev odaklı ve baskınlık korunumu hiyerarşisi odaklı rekabet stillerinde herhangi bir değişiklik olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla her yaştaki, cinsiyetteki ve çok kardeşli ailelerde büyümek, çocukların pozitif rekabet tutumu sergilemeleri açısından herhangi bir avantaj ya da dezavantaj yaratmamaktadır. Öyleyse ebeveynler her üç boyutta çocuklarının sağlıklı ve etkili rekabet davranışı geliştirmeleri yönünde çabalarını her çocuk için özenle ve itinayla yerine getirmelidir.

Son olarak araştırmanın belki de en önemli sonucu olan ve araştırmanın temel problemini çözümleyen nitelikteki sonuçları değerlendirmek mümkündür. Araştırma sonucunda görülmüştür ki, ebeveyn tutumları farklılaştıkça bundan etkilenen çocukların

rekabet stilleri de farklılaşmaktadır. Özellikle ebeveynlerin demokratik ebeveyn tutumları çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerini pozitif yönde etkilerken, “otoriter ebeveyn tutumu” ile “aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ise çocukların “göreve odaklı rekabet” stillerinin gelişimini negatif yönde etkilemektedir.

Bu sonuçlara göstermektedir ki, ebeveynler çocuklarının her türlü etkinliklerini mantıklı, konu odaklı davranış üzerinden yönlendirerek, onlara daha fazla pozitif davranışların nasıl geliştirileceğini kendisi de yaşayarak öğretmeye büyük önem vermelidir. Ayrıca ebeveynler çocuklarıyla aralarındaki karşılıklı saygı, birbirinin görüşüne değer verme, ailenin her ferdi gibi çocuğa da söz ve tercih hakkı veren seçenekler sunarak daha demokratik ebeveyn tutumları sergilemeye önem vermelidirler.

Ebeveynlerin bu şekilde çocuklarına yönelik demokratik tutumlarını pozitif yönde geliştirmeleri sayesinde bir yandan çocuklarının duygusal gelişimleri ve sosyalleşme süreçleri daha sağlıklı ilerlerken, diğer yandan çocuğun girişim yeteneği, özgüveni, inisiyatif ve sorumluluk alma yeteneği ile “pozitif rekabet” davranışı geliştirmesi sağlanacaktır. Bu tip kazanımlar da çocukların ilerleyen yaşında sosyal uyum, akademik ve mesleki başarı olarak önemli kazanımlara yol açacaktır.

- **Gelecekte Yapılması Planlanan Araştırmalara Yönelik Öneriler**

Gelecekte bu araştırmayla aynı konuda yapılacak araştırmalara yol gösterecek nitelikte bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Öncelikle bu araştırmada örnekleme dahil edilen ebeveynlerin katılımıyla gerçekleştirilen anket yardımıyla veriler toplanmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda anaokulu ve kreş öğretmenlerinin de katılımıyla anket yönteminin yanı sıra yarı yapılandırılmış mülakat yoluyla da veri toplanması sağlanmalıdır.

Diğer bir öneri de araştırma kapsamında ölçümlenen ebeveyn tutumlarıyla ilişkilidir. Araştırmada demokratik, otokritik, izin verici ve aşırı korumacı ebeveyn tutumlarına yer verilmiştir. Oysa bunun dışında kalan ve geleneksel Türk toplumunda yer etmiş bazı geleneksel ebeveyn tutumlarının da ölçümlenmesi sağlanmalıdır.

Araştırma kapsamında ebeveyn tutumları ile rekabet stilleri arasındaki ilişki düzeyi belirlenmesi amaçlanmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarında rekabetin önemli bir yer tutması ve çocukların günlük yaşamlarının her bölümünde gözlemlenmesinden dolayı çocukların; gelişimsel alanları ile rekabet stilleri ya da akademik becerileri ile rekabet stilleri arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması uygun olacaktır.

7. KAYNAKÇA

- (1) Aydın B. *Gelişim Psikolojisi*, SFN Baskı, İstanbul, 2002.
- (2) Aydın B. *Gelişim ve Öğrenme*, Nobel Yayınları, İstanbul, 2005.
- (3) Horney K. *Çağımızın Nevrotik kişiliği*, Çev. Koçak, Doruk Yayınları, İstanbul, 2007.
- (4) Bauman, Zygmunt. *Sosyolojik Düşünmek*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2010.
- (5) Alpoğuz D. U. *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, 2014.
- (6) Cüceloğlu D. *İnsan ve davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul, 2018.
- (7) Balay R. “Küreselleşme Bilgi Toplumu ve Eğitim”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2004, ss: 61-82.
- (8) Asunakutlu T., Temel K. E. ve Dirlik S. İnteraktif karar kuramı bağlamında rekabetin nedenselliği üzerine bir çözümleme. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010,8 (1), 115-127.
- (9) Uray R. *Ekonomik büyüme, verimlilik ve rekabet*. (2. Baskı). Kumsaati Yayınları, İstanbul, 2010.
- (10) Geçtan Engin, *İnsan Olmak*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2013.
- (11) Ekşi Aysel. *Çocuk, Genç Ana-Babalar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.
- (12) Kağıtçıbaşı Ç. *İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2010.
- (13) Başal, Handan Asude. *Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?* , Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.
- (14) Aktan C. C. & Yay S. Öğrenilmiş çaresizlik ve değişime karşı pasif direnç, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2016, 8(2), 58-71.
- (15) Pierson S. G. *The competitiveness questionnaire: A measure of two component of competitiveness. Measurement and evaluation in Counseling and Development*, 23, 108-115, 1990.
- (16) Alisinanoğlu F. Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2003, 1(1), 97-107.
- (17) Griffin-Pierson, S. *The competitiveness questionnaire: A measure of two components of competitiveness. Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 23, 108–115, 1990.

- (18) Ayyıldız T. *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, 2005.
- (19) Morgan, C.T. *Psikolojiye Giriş Ders Kitabı*. 3.Basım, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara, 1980.
- (20) Benenson, J. F, Nicholson, C., Waite, A., Roy, R., & Simpson, A. *The influence of group size on children's competitive behavior*. *Child Development*, 2001, 72, 921-928.
- (21) Anlıak Ş. *Farklı Eğitim Yaklaşımları Uygulayan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kişilerarası Bilişsel Problem Çözme Becerisi Programının Etkisinin İncelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Ege Üniversitesi, İzmir, 2004.
- (22) Arı M, Bayhan P, Artan İ. *Farklı ana-baba tutumlarının 4-11 yaş grubu çocuklarında görülen problem durumlarına etkisinin araştırılması. 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul, 1997.
- (23) Sak R., Şahin Sak, İ.T., Atli, S. ve Şahin, B.K. Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, 11(3), 972-991.
- (24) Bakhla A. K., Sinha P., Sharan R., Binay Y., Verma, V., & Chaudhury, S. Anxiety in school students: Role of parenting and gender. *Industrial Psychiatry Journal*, 2013, 22 (2), 131-137.
- (25) Baumrind D., Larzelere R. E., & Owens E. B. Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. *Parenting: Science and Practice*, 2010, 10, 156-201.
- (26) Baumrind, D. *Effects of authoritative parental control on child behavior*. *Child Development*, 1966, 37 (4), 887-907.
- (27) Baumrind, D. *Current patterns of parental authority*. *Developmental Psychology Monograph*, 1968, 4, 1-103.
- (28) Bilbey, Y. *Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Rekabetçi Tutum Ölçeği(RTÖ): Geliştirilmesi, Güvenirliği ve Geçerliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1998.
- (29) Braza P. et. al. Negative maternal and paternal parenting styles as predictors of children's behavioral problems: Moderating effects of the child's sex. *Journal of Child & Family Studies*, 2015,24, 847-856.
- (30) Baydar N. , Küntay, A. , Gökşen, F. , Yağmurlu, B. ve Cemalcılar, Z. *Türkiye'de erken çocukluk gelişim ekolojileri araştırması*, <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2014/01/erkencocuklukgelisimekolojileriarastirmasi.pdf>, 2010.
- (31) Adler, A. *Psikolojik Aktivite Üstünlük ve Toplumsal İlgi* , Çev. Belkıs Çorakçı, Say Yayınları, 3.Basım, İstanbul, 1985.

- (32) Adler A. *İnsan Tabiatını Tanıma*. Çev. Ayda Yörükan, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2012.
- (33) Horney K. *Ruhsal Çatışmalarımız*. Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınevi, Ankara, 1991.
- (34) Bulanda, R. E. Paternal involvement with children: the influence of gender ideologies. *Journal of Marriage and Family*, 2004, 66 (1), 40-45.
- (35) Arnott B., & Brown, A. An exploration of parenting behaviours and attitudes during early infancy: Association with maternal and infant characteristics. *Infant and Child Development*, 2013, 22, 349–361.
- (36) Austin, L.Vance & Sciarra, T. Daniel. *Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar*. Çev. Mustafa Özkes, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2012.
- (37) Bandura, A. “Self Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change”. *Psychological Review*, 1997, 84, ss: 191-215.
- (38) Cronk, B. *Competition among college students: Concerning grades*, Department of Psychology, Missouri Western State University, 1998.
- (39) Durmuşoğlu Saltalı, N. ve Arslan, E. Ebeveyn tutumlarının anasınıfına devam eden çocukların sosyal yetkinlik ve içe dönüklük davranışını yordaması, *İlköğretim Online*, 2012, 11(3), 729-737.
- (40) Luthar S. S., ve Becker, B. E. *Privileged but pressured? A study of affluent youth*. *Child development*, 2002, 73(5), 1593-1610.
- (41) Freud S. The Standard Edition Of The Complete Psychological Works Of Sigmund Freud. Vol.19, *The Hogarth Press*, England, 1961.
- (42) Stipek D., Recchia, S., McClintic, S., & Lewis, M. *Self-evaluation in young children*. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 1992, 57 (1), 1-95.
- (43) Tsiakara, A. & Digelidis, N. Ways preschool children aged 4–5 years old express their desire to excel. *European Psychomotricity Journal*, 2012, 4, 41–48.
- (44) Tsiakara, A., & Digelidis, N. Assessing preschool children’s competitive behaviour: An observational system. *Early Child Development and Care*, 2014, 184 (11), 1648-1660.
- (45) Giota, J. Multidimensional and hierarchical assessment of adolescents’ motivation in school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2010, 54(1), 83–97.
- (46) Sheridan, S. & Williams, P. Developing individual goals, shared goals, and the goals of others: Dimensions of constructive competition in learning contexts. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2011, 55(2), 145-164.
- (47) Paquette, D., Gagnon, M. N., Bouchard, L., Bigras, M., & Schneider, B. H. *A new tool to explore children’s social competencies: The preschool competition questionnaire*. *Child Development Research*, 2013.

- (48) Chu, H.C., Hung, C.H. & Municipal, T. Effects of the digital game-development approach on elementary school students' learning motivation, problem solving, and learning achievement. *International Journal of Distance Education Technologies*, 2015, 13 (1), 102. doi: 10.4018/ijdet.2015010105
- (49) Aksoy, A., Kılıç, Ş. ve Kahraman, Ö. Asya kültürlerinde ebeveynlik stilleri ve uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, 18(2), 14-25.
- (50) Kuzgun Y. *Ana-baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. (Derleyen: Beylül Dikeyçilgil, Ahmet Çiğdem) Aile Yazıları: Birey, Kişi ve Toplum. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1990.
- (51) Ortiz-Longo, C. A. Relationship Between Student Personality Style, Perception of Family Environment, and Classroom Functioning of Mainland Puerto Rican Children. *UMI ProQuest Digital Dissertations*, 1997, DAI-A 58(03).
- (52) Yavuzer H. *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.
- (53) Akkaya S. *Ortaöğretim (lise) öğrencilerinde rekabetçi tutum ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki düzeyi*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2008.
- (54) Balat G.U., Akman B., Çiftçi H. ve Arslan H. Okul Öncesi Rekabet Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017, Sayı: 10, Mart, s. 59-71.
- (55) Yavuzer H. *Ana-Baba Ve Çocuk*, İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
- (56) Jersild A. T. *Çocuk Psikolojisi*, "S" Yayınları, Ankara, 1976.
- (57) Damon W. *Socialization and individuation*. Gerald Handel (Ed.), *Childhood Socialization* (s.11-20). New Jersey: Aldine Transaction, 2006.
- (58) Yavuzer H., *Çocuk Psikolojisi*, Tem Kitabevi, İstanbul, 2018.
- (59) Yavuzer H. *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.
- (60) Bal Y. Rekabet stratejilerinin insan kaynakları yönetimi uygulamalarına etkisi ve bir araştırma. *İstanbul Yönetim Dergisi*, 2012, 23(72), 48-76.
- (61) Yıldız A. K. & Akdağ M. Lise öğrencilerinde mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve rekabetçi tutumun bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008, 141-155.
- (62) Köroğlu Yıldız, A. ve Akbağ M. Lise öğrencilerinde mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve rekabetçi tutumun bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008, 28, 141-155.
- (63) Malkoç A. & Erginsoy D. Rekabetçi tutum, bilişsel çarpıtmalar ve çok boyutlu kıskançlık. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 2008, 28 (1), 1-14.

- (64) Birel, S. *Lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre rekabetçi tutum, psikolojik belirtiler ve problem çözme beceri düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun, 2012.
- (65) Gümüş D. *Benlik Saygısı, Kontrol Odağı Ve Rekabetçi Tutum Arasındaki İlişkinin Örgütsel Bağlamda İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, 2018.
- (66) Kartal B., Ş., B., *Ortaokul Öğrencilerinde Akademik Başarının Rekabetçi Tutum ve Problem Çözme Becerileri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2018.
- (67) Durmuş R. “3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- (68) Çelik H. *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri, bağlanma tarzları ve kişilerarası şemalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007.
- (69) Yılmaz M. ve Kesici Ş., Anne Baba Tutumları ve Kardeş Sırasının Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışlarının Gelişimine Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2016, 4 (6),131-157.Retrieved from <http://dergipark.org.tr/opus/issue/22695/242289>
- (70) Akbayırlı B. Y. ve Aydın B. Bir ölçek geliştirme çalışması: rekabetçi tutum ölçeği (rtö); geliştirilmesi, güvenilirliği, geçerliliği. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2000, 12, 9-24.
- (71) Akbayırlı Y. B. *Bir ölçek geliştirme çalışması: Rekabetçi tutum ölçeği (RTÖ): Geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998.
- (72) Adler A., *Yaşamın Anlam ve Amacı*, Çev. Kamuran Şipal, Say Yay. İstanbul, 2009.
- (73) Gander J.M. ve Gardiner H.W. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Yayıma Hazırlayan: Bekir Onur). Ankara: İmge Kitabevi, Ankara, 2004.
- (74) Burger J. M. *Kişilik*. Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu. Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2006.
- (75) Navaro L. *Haset ve rekabet*. İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul, 2015.
- (76) Navaro L., *Beni Duyuyor musun?* 3.Basım, YA-PA Yayınları, İstanbul, 1999.
- (77) Ahlgren A. & Johnson D. W. Sex differences in cooperative and competitive attitudes from the 2nd through the 12th grades. *Developmental Psychology*, 1979, 15(1), 45-49.
- (78) Cenk D. Sarı M. ve Demir A. The relationship between parenting style, gender and academic achievement with optimism among turkish adolescents. *Current Psychology*, 2015, 9(35), 720-728.

- (79) Chang Chiung-Sui, “An Investigation of Taiwanese Early Adolescents Self- Evaluations Concerning the Big 6 Information Problem- Solving Approach”. *Adolescence*, 2003, 42(166), ss: 405-415.
- (80) Ersanlı, Kurtman. *Davranışlarımız*, Eser Ofset Matbaacılık, Samsun, 2005.
- (81) Filiz Z., ve Yaprak B. A study on classifying parenting styles through discriminant analysis. *Journal of Theory and Practice in Education*, 2009, 5 (2), 195-209.
- (82) Fülöp Martha,. “Competition in Society – competition in school”, VII. Congress of Education. *Education is a Public Affair*, 2008, ss: 51-74.
- (83) Gonzalez A.R., Parental Involvement: Its Contribution to High School Students' Motivation. *Clearing House*, 2002, 75 (3).
- (84) Özgüven İ.E., *Psikolojik Testler*, Nurol Matbaası, Ankara, 2001.
- (85) Efe-Azkeskin K., Güven G., Güral M., ve Sezer T. Parenting styles: Parents with 5-6 year old children. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 2013, 3 (1), 74-82.
- (86) Yorgancılar F. N. Sürdürülebilir rekabet anlayışı olarak yenilik yeteneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2006, 15(21), 379- 417.
- (87) Tassi, F., Schneider, B. H., & Richard, J. F. Competitive behavior at school in relation to social competence and incompetence in middle childhood. *RevueInternationale De Psychologie Sociale*, 2001, 14(2), 165-184.
- (88) Riskind J. ve Wilson D. Interpersonal Attraction For The Competitive Person: Unscrambling The Competition Paradox. *Journal Of Applied Social Psychology*, 1982, 12(6).
- (89) Johnson C. & Engelhard G. Gender academic achievement and preferences for cooperative, competitive and individualistic learning among african- american adolescent. *The Journal of Psychology*, 1991, 126(4), 385-397.
- (90) Hibbard D. R.,& Walton G. E. Exploring the development of perfectionism: The influence of parenting style and gender. *Social Behavior and Personality*, 2014, 42 (2), 269- 278.
- (91) Maccoby E.E.,& Martin J.A. Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In: E.M. Hctherington (Ed.), P.H. Mussen (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol 4 Socialization, personality, and social development* (pp. 1-101). New York, 1983.
- (92) Jacobs N., ve Harvey D. Do parents make a difference to children’s academic achievement? Differences between parents of higher and lower achieving students. *Educational studies*, 2005, 31(4), 431-448.
- (93) Fromm E. *Özgürlük korkusu*. Çev. S. Koçak, Doruk Yayınları, İstanbul, 2011

- (94) Fromm E., *İtaatsizlik Üzerine Denemeler*. Çev. Ayşe Sayın, Yaprak Yayınları, İstanbul, 1987.
- (95) Şahin F. ve Özyürek A. 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008, 6 (3), 395-414.
- (96) Uyanık Balat G. İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi, *Eğitim ve Bilim*, 2007, 32 (143), 89-99.
- (97) Karabulut Demir E., ve Şendil G. Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 2008, 11 (21), 15-25.
- (98) Ross R. Scott RAUSCH, M Karega & CANADA, E Kelli, “ Competition and Cooperation in the Five Factor Model: Individual Differences in Achievement Orientation”. *The Journal of Psychology*, 2003, 137(4), ss: 323-337.
- (99) Sargın, Nurten, *Çocuklarda Ruh Sağlığı*, Nobel Yayıncılık, s.20-35, Ankara, 2001.
- (100) Sheridan S.,& Williams P. Constructive competition in preschool. *Journal of Early Childhood Research*, 2006, 4(3), 291-310.
- (101) Maqsud M., Coleman M.F., *The Role Of Parental Interaction In Achievement Motivation. The Journal Of Social Psychology*, 1993, 133(6).
- (102) Simon B. S. *Family Involvement in High School: Predictors and Effects*. 2001, 85 (2).
- (103) Green V. A., Cillessen A. H. N., Berthelsen D., Irving K., & Catherwood D. The effect of gender context on children’s social behavior in a limited resource situation: Anobservational study. *Social Development*, 2003, 12, 586–604. 68
- (104) Johnson, W. David, Johnson, T. Roger & Anderson, Douglas, “Student Cooperative, Competitive and Individualistic Attitudes and Attitudes Toward Schooling”. *Published as a Separate and in the Journal of Psyvhology*, 1978, 100, ss: 183-199.
- (105) Steinberg L., Elmen J.D., Mounts N.S., *Authoritative Parenting, Psychosocial Maturity, and Academic Success Among Adolescents. Child Development*, 1994, 60.
- (106) Sümer N., Gündoğdu Aktürk E., ve Helvacı E. Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2010, 13 (25), 42-59.
- (107) Alabay E., Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2017, 1(2), 156-174.
- (108) Yanbastı N., *Kişilik Kuramları*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 1986.
- (109) Yenidünya A. *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

- (110) Yılmaz A. Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2002, 16(47), 1-2.
- (111) Shwalb D. W., Shwalb B. J. & Nakazawa J. Competitive and cooperative attitudes: A longitudinal survey of Japanese adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 1995 15(1), 145-168.
- (112) Zaslow M., Halle T., Cabrera N., Calkins J., Pitzer L., Margie N.G. Child Outcome Measures in The Study Of Child Care Quality. *Evaluation Review*, Vol. 30 No. 5, October 2006, 577-610.
- (113) Zaslow M., Halle T., Reidy M., Moorehouse M., Walsh C., Calkins J., Margie N.G. & Dent A. (2010). *Progress in the development of indicators of school readiness. In B. Brown (Ed.) Key indicators of child and youth well-being: Completing the picture* (pp. 65-102). New York: Erlbaum, 2010.
- (114) Altunışık R., Coşkun R., Bayraktaroğlu S., & Yıldırım E. *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. 9.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- (115) Yazıcıoğlu Y. ve Erdoğan S. *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2016.
- (116) Newbold P., Carlson W. & Thorne B., *Statistics for business and economics*, 7. Eddition, New York, 2009.
- (117) Aydoğdu F. ve Dilekmen M. Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016, 11(2), 569-585.
- (118) Karagöz Y., *SPSS 21.1. Uygulamalı Biyoistatistik*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2014.

8. EKLER

8.1. EK-1. Kişisel Bilgi Formu

8.2. EK-2. Ebeveyn Tutum Ölçeği

8.3. EK-3. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği

8.4. EK-4. Etik Kurul Onayı

8.5. EK-5. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni

8.6. EK-6. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Kullanım İzni

8.1. EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili anne-baba,

Çocuğunuzu Dr.Öğr.Üyesi Mine Akkaynak danışmanlığında Nurullah Bülbül tarafından yürütülen “Okul Öncesi Eğitimine Devam eden 48-72 Aylık Çocukların Rekabet Stilleri ile Çocuklara Yönelik Ebeveyn Tutumlarının Arasındaki İlişki Düzeyi” başlıklı araştırmaya dahil etmek istiyoruz. Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumlarının arasındaki ilişki düzeyini belirlemektir. Araştırmaya tahminen 10 dakika süre ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için beklenen, bütün soruların eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, en uygun cevapların verilmesidir. Bu formu okuyup onaylamanız, çocuğunuzun araştırmaya katılmasını kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya nurullahbulbul9@gmail.com e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Nurullah BÜLBÜL

İmzası:

İletişim Bilgileri: 5534330649

1-Cinsiyetiniz :

☐ Kadın ☐ Erkek

2-Yaşınız :

3-Medeni Durumunuz:

☐ Birlikte Yaşıyor ☐ Boşanmış

4-Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi(varsa yazınız):

5-Annenin çalışma durumu:

☐ Ev hanımı ☐ Serbest Meslek ☐ Özel sektör ☐ Memur ☐ Diğer....

6-Babanın çalışma durumu:

☐ Çalışmıyor ☐ Serbest Meslek ☐ Özel sektör ☐ Memur ☐ Diğer....

7-Annenin öğrenim durumu:

☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

8-Babanın öğrenim durumu:

☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

9-Ailenizin aylık geliri:

☐ 1500 TL'den az ☐ 1501–3000 TL arası ☐ 3001-4500 TL arası ☐

4501 TL ve üstü

10- Çocuğunuzun doğum tarihi:.....

11-Çocuğunuzun cinsiyeti:

Erkek ()

Kız ()

12-Ailedeki çocuk sayısı:

Yaş: cinsiyet:

Yaş: cinsiyet:

Yaş: cinsiyet:

Yaş: cinsiyet:

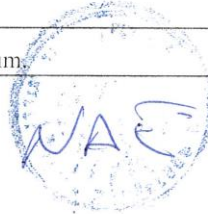
Yaş: cinsiyet:

8.2. EK-2. Ebeveyn Tutum Ölçeği

		5	4	3	2	1
	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğini ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					

NAE

24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
	CÜMLELER					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdüğü yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					



8.3. EK-3. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği

OKUL ÖNCESİ REKABET ÖLÇEĞİ

Aşağıda okul öncesi dönemdeki çocuğun rekabet davranışlarıyla ilgili maddeler yer almaktadır. Sizden istenilen değerlendirildiğiniz çocuk için her maddedeki fikre ne derecede katıldığınızı cevap sütununda ilgili maddenin karşısında yer alan kutucuğa X işareti koyarak belirtmenizdir.

	Asla	Hemen hemen asla	Bazen	Genellikle	Çoğu zaman	Her zaman	Bilmiyorum
1. Oyunun kurallarına göre oynar.							
2. Zor görevlerle karşılaştığında kararlılık gösterir.							
3. Diğer çocuklar tarafından oyuncakların elinden alınmasına ya da yerinin işgal edilmesine izin vermez.							
4. Başka bir çocuk tarafından saldırıya uğradığında kendini savunur.							
5. İlk önce onun istediği bir şeye başka bir çocuk sahip olduğunda sinirlenir.							
6. Oyunlarda kazanmaya ya da birinci gelmeye heveslidir.							
7. Başka bir çocuk kazandığında itiraz eder.							
8. Kazanmadığında oyunu bırakmaya eğilimlidir.							
9. Zor oyunları tercih eder.							
10. Çatışmanın çözülmesi için uzlaşmaya razı olur.							
11. Kendi performansını ve becerilerini geliştirmek için aktif bir şekilde uğraşır.							
12. Başka bir çocuk oyuncakçı uzaklaştırdığında ya da oyun yerini aldığındaitiraz eder.							
13. Başka bir çocuğun iyi performansı övüldüğünde kıskanır.							
14. Kendi performans ve başarılarını başkalarının performans ve başarılarıyla kıyaslamayı sever.							
15. Yetişkin tarafından çocuğu geliştirmek için oluşturulan güçlüklerle karşı heveslidir.							
16. Bir oyunda kazanamadığında sinirlenir (kaybetmeye tahammülü olmayan).							
17. Kendi hedeflerini gerçekleştirmeyi başaramadığında hayal kırıklığı yaşar.							



8.4. EK-4. Etik Kurul Onayı

OKAN ÜNİVERSİTESİ Etik Kurul Kararı

Toplantı Tarihi: 13.03.2019

Toplantı Sayısı: 104

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mithat Kıyak	(Başkan)
Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan	(Üye)
Prof. Dr. Dilek Öztürk	(Üye)
Prof. Dr. Dilek Şirvanlı Özen	(Üye) (Katılmadı)
Prof. Dr. Ali Tayfun Atay	(Üye)
Doç. Dr. Kerime Derya Beydağ	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi. Nermin Bölükbaşı	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Erdinç Ünal	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Nihat Özaydın	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 13.03.2019 tarihinde Prof. Dr. Mithat Kıyak Başkanlığında toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 47. Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü-Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümünden **Nurullah BÜLBÜL**'ün "Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Rekabet Stilleri ile Çocuklara Yönelik Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi" başlıklı çalışması için başvuru talebi uygun görülüp oy birliği ile onaylanmıştır.



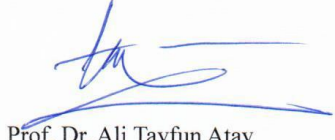
Prof. Dr. Mithat Kıyak
(Başkan)



Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan
(Üye)

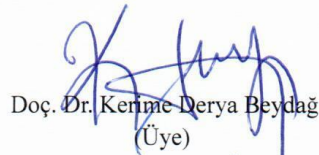


Prof. Dr. Dilek Öztürk
(Üye)

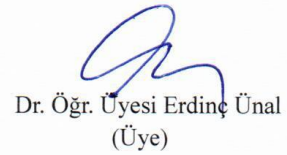


Prof. Dr. Ali Tayfun Atay
(Üye)

Prof. Dr. Dilek Şirvanlı Özen
(Üye) (Katılmadı)



Doç. Dr. Kerime Derya Beydağ
(Üye)



Dr. Öğr. Üyesi Erdinç Ünal
(Üye)



Dr. Öğr. Üyesi Nermin Bölükbaşı
(Üye)



Dr. Öğr. Üyesi Nihat Özaydın
(Üye)

8.5. EK-5. MEB İzin Yazısı



T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.6575703
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

01/04/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 22.03.2019 tarihli ve 5956986 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 29.03.2019 tarihli tutanağı.

Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Nurullah BÜLBÜL'ün "Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Rekabet Stilleri ile Çocuklara Yönelik Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Eyüpsultan, Şişli, Kağıthane ve Fatih ilçelerinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında; kişisel bilgi formu, okul öncesi rekabet ölçeği ve ebeveyn tutum ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.**

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
01/04/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0e0a-71aa-3651-89da-083f kodu ile teyit edilebilir.

8.6. EK-6. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni

ETÖ Gelen Kutusu x



Nurullah Bulbul <nurullahbulbul9@gmail.com>

29 Oca 2018 Pzt 16:20



Alıcı: gsendil

Merhaba Sayın Hocam,

Hocam ben Okan Üniversitesi Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans tez öğrencisiyim.Yapacak olduğum tez çalışmamda izninizle Ebeveyn Tutum Ölçeği'ni kullanmak istiyorum.



Gul Şendil <gsendil@istanbul.edu.tr>

30 Oca 2018 Sal 10:18



Alıcı: ben

Nurullah ölçek ve ilgili bilgiler ektedir. Kolaylıklar dilerim...

29 Ocak 2018 15:20 tarihinde Nurullah Bulbul <nurullahbulbul9@gmail.com> yazdı:

3 Ek



8.7. EK-7. Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Kullanım İzni

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği Gelen Kutusu x



hande arslan <handebogazici@yahoo.com>

27 May 2018 22:24

Alıcı: ben ▾

Merhaba,

Güliden Uyanık Balat Hocam Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'ni tezinizde kullanmak istediğinizi belirtti. Rica etsek öncelikle üniversitenizi, tez danışmanınızı ve tez konunuzu öğrenebilir miyiz?

İyi çalışmalar dilerim,

Arş. Gör. Hande Arslan Çiftçi

3



hande arslan <handebogazici@yahoo.com>

28 Haz 2018 23:05

Alıcı: ben ▾

Merhaba Nurullah Bey,

Ekte izin yazısını, ölçek bilgilerini, ölçek formunu ve ilgili makaleyi gönderiyorum.

İyi çalışmalar dileriz,

4 Ek



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Nurullah	Soyadı	BÜLBÜL
Doğum Yeri	Maçka	Doğum Tarihi	25/09/1993
Uyruğu	T.C	Telefon	5334743191
e-mail	nurullahbulbul9@gmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Okan Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü/Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	2019
Lisans	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü	2015
Lise	Mareşal Çakmak Anadolu Öğretmen Lisesi	2011

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre
Okul Öncesi Öğretmeni	Özel Yeditepe Atlas Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi	2018-devam ediyor
Okul Öncesi Öğretmeni	Özel Çınar Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi	2016-2018
Okul Öncesi Öğretmeni	Başar İlköğretim Okulu	2015-2016
Okul Öncesi Öğretmeni	Ağrı 1. Ve 2. Kademe Özel Eğitim Merkezi	2014-2015